1488. b. 13

HYFFORDDÏAD

I

Wybodaeth jachusol

O

Egwyddorjon a *Dyledswyddau*

CREFYDD.

Egwyddor i'r Anllythyrenneg ddyſgu darllain.

A B C Ch D Dd E F Ff G Ng H I L Ll M N O P Ph R S T Th U W Y.

A a b c ch d dd e f ff g ng h i l ll m n o p ph r ſ s t th u w y.

A B C Ch D Dd E F Ff G Ng H I L Ll M N O P Ph R S T Th U W Y.

A a b c ch d dd e f ff g ng h i l ll m n o p ph r ſ s t th u w y.

Y Bogeiljaid.

a e i o u w y.

ab eb ib ob ub wb yb	ba be bi bo bu bw by
ac ec ic oc uc wc yc	ca ce ci co cu cw cy
ach ech ich och uch wch ych	cha che chi cho chu chw chy
ad ed id od ud wd yd	da de di do du dw dy
add edd idd odd udd wdd ydd	dda dde ddi ddo ddu ddw ddy
af ef if of uf wf yf	ſa ſe ſi ſo ſu ſw ſy
aff eff iff off uff wff yff	ffa ffe ffi ffo ffu ffw ffy
ag eg ig og ug wg yg	ga ge gi go gu gw gy
ang eng ing ong ung wng yng	ha he hi ho hu hw hy
al el il ol ul wl yl	ja je ji jo ju jw jy
all ell ill oll ull wll yll	la le li lo lu lw ly
am em im om um wm ym	lla lle lli llo llu llw lly
an en in on un wn yn	ma me mi mo mu mw my
ap ep ip op up wp yp	na ne ni no nu nw ny
aph eph iph oph uph wph yph	pa pe pi po pu pw py
ar er ir or ur wr yr	pha phe phi pho phu phw phy
as es is os us ws ys	ra re ri ro ru rw ry
at et it ot ut wt yt	ſa ſe ſi ſo ſu ſw ſy
ath eth ith oth uth wth yth	ta te ti to tu tw ty

HYFFORDDÏAD

TURGIEST Church of England. - Common Prayer. - Catechism. [Welsh.]

I

WYBODAETH jachusol

O

EGWYDDORJON a DYLEDSWYDDAU

CREFYDD:

SEF,

HOLÏADAU ac ATTEBÏON Yſgrythurol

Ynghylch yr ATHRAWJAETH a gynhwyſir

Yng *Nghateciſm* yr *Eglwys.*

Angenrheidjol i'w dyſgu gan HEN a JEUAINGC

Y RHAN GYNTAF.

Yn traethu ynghylch

Cwymp Dŷn trwy Bechod, a'i *Adgyweiriad* trwy GRIST; Rhagorïaeth, Breintjau, ac Ammodau'r *Cyfammod Grâs*; y Manteiſion mawrjon, y Cyſſuron rhagorol, a'r Dyledſwyddau Crefyddol, ſy'n tarddu oddi wrth y Breintjau hynny: Ynghŷd â Rhwymedigaeth, Nàtur, a Nodau'r *Hunanymwadiad*; y Ffydd a'r Ufudd-dod a gynhwyſir yn *Ammodau'r Cyfammod*; ac amryw bethau buddjol ychwaneg.

Gan WEINIDOG o EGLWYS *LOEGR.*

DEUT. vi. 6, 7. Bydded y geirjau hyn — yn dy gàlon. A hysbyſa hwynt i'th blant, a chrybwyll àm danunt pan eiſteddych yn dy dŷ, a phan gerddych ar y ffordd, a phan orweddych i lawr, a phan gyfodych i fynu.

Argraphwyd yn *LLUNDAIN* yn y Flwyddyn M.DCC.XLI.

BRITISH MUSEUM
30
60
MAY

Y Rhagymadrodd.

MAE *Gair* Duw (ſy'n mynegi'r pethau a berthyn i'n Jechydwriaeth ni, ac yn ôl pa un y'n bernir yn y dydd olaf) yn tyſtiolaethu i Fawr a Bychain, ac i Hen a Jeuaingc, mor angenrheidjol yw i bob dŷn, a ëwyllyſio fod yn gadwëdig, gael eu haddyſgu yn Egwyddorjon y *Ffydd*, a'r Athrawjaeth a berthyn i *Ddduwjoldeb*: Canys ein *Prynwr* Bendigedig, a *Barnwr* y Byw a'r Meirw, a ddywaid, mai *hyn yw'r Bywyd tragywyddol, iddunt adnabod yr unig wir DDUW, a'r Hwn a anfonodd Efe JESU GRISI.* Joan xvii. 3.

MAE'n olwg athriſt, amlwg i'r ſawl ôll à fynno yſtyriaid, er mawr ofid càlon iddunt, faint cyfeiliorni enbydus, a phob anuwjoldeb digywilydd, ſy'n amlhâu, a chwedi gorcſgyn wyneb y tîr, o achos cymmaint anwybodaeth dynjon o DDUW, a Gwirjoneddau jachus y *Grefydd Griſt'nogol*: O herwydd pa ham y *mae llid digofaint a dydd ſorriant yr ARGLWYDD ymron dyfod, a cholledigaeth myrddiynau yn bryſio ar eu gwarthaf yn ddiaros ac yn ddiarwybod iddunt.* Canys, megis y llefara'r Prophwyd, *Y mae cwyn rhwng yr ARGLWYDD a thrigolion y wlâd, am nad oes gwirjonedd, na thrugaredd, na gwybodaeth o DDUW yn y wlâd.* Am hynny medd yr ARGLWYDD, *Fy mhobl a ddifethir o eiſiau gwybodaeth: am i ti ddiyſtyru gwybodaeth, Minnau a'th ddiyſtyraf dithau.* Hoſ. iv. 1, 6.

MEGIS y mae'n ammhoſſibl, ar y naill law, i adrodd ſaint yw'r Drugaredd, ac mor werthfawr yw'r Rhagorfraint, i gael o honom fwynhâu *Gair* Duw ac *Efengyl* yr Arglwydd JESU, i roddi i ni hysbyſrwydd angenrheidjol ynghylch Creadigaeth Dŷn mewn Unjondeb, a'i Gwymp trwy Bechod; ac ynghylch Prynedigaeth Dŷn trwy GRIST, a'i Adgenhedliad trwy *Râs* Duw; ac ynghylch pob pethau eraill a berthyn i ddŷn fod yn hyddyſg ynddunt tu ag at Jechydwriaeth ei Enaid: felly hefyd nid yw boſſibl, ar y tu arall, i adrodd gymmaint yw'r trueni,

fod

fod myrddiynau yn parhâu o flwyddyn i flwyddyn, dros hôll flynyddoedd eu bywyd, yn niadnabyddïaeth jachuſol o'r pethau hyn, er eu bod yn mwynhâu'r *Yſgrythur Lân* yn eu mŷſg, ac, onid antur, yn mynych eiſtedd dan y Weinidogaeth o honi; ac felly yn gyfryw druenïaid deilljon ag y ſonja'r Apoſtol am danunt, megis rhai *yn dyſgu bob amſer, ac heb allu dyfod un amſer i wybodaeth o'r Gwirjonedd.* 2 Dim. iii. 7. Ac fel y llefara'r un Apoſtol mewn man arall; *Lle dylent fod yn athrawön o ran amſer, y mae arnunt drachefn eiſiau dyſgu iddunt beth ydyw egwyddorjon dechreuad Ymadroddion DUW; ac yn rhaid iddunt wrth laeth, ac nid bwyd cryf.* Heb. v. 12.

A PHA ham, attolwg, y mae'r peth felly? a pha beth yw'r achos o gymmaint tywyllwch a dallineb yng Ngwlâd yr *Efengyl*, a lle mae'r Pregethïad o honi yn aml? Onid o blegid yr eſgeuluſdra cyffredinol ynghylch cateceiſio a dyſgu pob rhyw ddynjon mewn prŷd yn Egwyddorjon *Crefydd*? O herwydd hyn nid yw'r werinos gyffredin, egwan eu dyall, yn gallu dirnad grym nac yſtyr yr Athrawjaeth ddyſgedig a roddir iddunt mewn Pregethau, mwy nag y medrai neb yn gyfarwydd ddarllain geirjau mewn llyfr, heb iddo erjôed ddyſgu adnabod y llythyrennau yn gyntaf. Ac oddi wrth hyn y mae achos (nid bychan) i lawer o Weinidogjon, ïe'r cyfryw ag ſy'n boenus yn eu gwaith yn pregethu, i achwyn yn ofidus, *eu bod yn llafurïo'n ofer, ac yn treulïo eu nerth am ddim*, pan yw eu hôll aſtudrwydd a'u llafurwaith ynghylch pregethu yn prifio'n ddiadeiladaeth i'r gwrandawyr anhyddyſg yn Egwyddorjon *Crefydd*: canys nid ychydig o honunt ſy'n myned mewn anwybodaeth reſynus allan o'r bŷd, ar ôl bod yn ſynych dan arferïad o wrando Pregethau yn amſer eu bywyd; fel yr ymddangoſai, pe holed hwynt ar eu gwelyau angau ynghylch eu gwybodaeth mewn Pethau ysbrydol. O pa ſaint yw'r toſturi, fod cynnifer o Eneidjau yn marw, ac yn myned dan loeſion dragywyddol yr ail farwölaeth, o eiſiau Addyſg! Canys babanod a gweinjaid ydynt yn marw o ddiffyg, er goſod digonedd o fwyd cryf o'u blaen, oni chânt dros amſer eu meithrin â llaeth yn gyntaf.

GAN fod yr angenrheidrwydd o holi a dyſgu dynjon ym Mhyngcjau *Crefydd* yn ymddangos fel hyn, nid oes achos wrth reſymmau chwaneg am gynnyg o honof i chwi, *yr Anmwyl GYMRY*, yr Eſponïad hyn ar y Rhan gyntaf o *Gateciſm* yr *Eglwys*: Eſponïad y Rhan honno a'll a ganlyn, trwy Gymmorth Duw, mewn amſer cyfaddas, o'i gwelaf dderbynnïad

groeſawüs

roeſawûs i hyn. Gobeithïo 'r wyf, na fernwch fod yr Eſpoiad yn rhy helaeth; o blegid mae 'r diben o hono yw dyſgu, id yrhai jeuaingc yn unig, eithr dynjon mewn oedran befyd, y hai a ddylent fod yn helaeth yn eu gwybodaeth. O herwydd pa ham y ceiſiais gaſglu ynghŷd, a chynnwys, cymmaint o fatter mewn cyn lleïed o eirjau ag a ellais, heb oſod yn fynych ond n Cweſtiwn i arwain i mewn amryw o Attebïon: Eithr ni ydd anhawdd i 'r dyallus gymhwyſo a gofyn y Cweſtiwn yn drefnus o flaen pob un o'r Attebïon a berthyn iddo, pan fydder yn holi y rhai ſo 'n dyſgu 'r *Cateciſm*; gan ddywedud, ar ôl iddunt adrodd yr Atteb gyntaf, *Pa beth*, neu *Pa ham, yn ail*? (yn ôl y bo dull a nàtur y Cweſtiwn) Ac felly yn y blaen, *Pa ham*, neu *Pa beth, yn drydydd*? &c.

Mae yn ddymunol jawn i *Weinidogjon*, ac *Yſgolfeiſtraid*, a *Phenteuluoedd*, a 'r *cyfryw Gyfeilljon y fo'n cyfarfod i adeiladu eu gilydd mewn Cymdeithaſau Crefyddol*, yſtyrïaid yn bwyllog, na 's gallant, yn unrhyw ffordd arall, wneuthur rhagorach na chyffelyb Waſanaeth dros Dduw a'u *Prynwr* yr Arglwydd Jesu, a thros Eneidjau dynjon, ag yw iddunt, gyd â phob aſtudrwydd a zêl, holi a chateceiſio yn Egwyddorjon y *Ffydd* y cyfryw ag a allont berſwadio i 'w dyſgu; gan eſponio iddunt, cyn belled ag y medront, yn gywraint, Attebïon y *Cateciſm*, a 'r *Yſgrythurau* ſy 'n eu profi, a chymhwyſo 'r Athrawjaeth o honunt yn daer wreſog at eu Cydwybodau, fel y byddo 'n fuddjol ac yn flaſus iddunt.

O pa Weithred garedigol a chymmeradwy ger bron Duw a fyddai, i bawb ag ſy 'n caru *Duwjoldeb* eu hunain, gynghori a chymmell, ac annog a dyſgu yn y *Cateciſm*, y nifer fwyaf ag allent o blant a phobl jeuaingc; ac yna eu dwyn at y Gweinidog, i 'w holi ar gyhoedd, er adeiladaeth i bawb! Felly y byddech yn Gydweithwyr â Christ, ac â 'i Weinidogjon ef, i adfywjo Grym *Crefydd* ac Ysbryd *Duwjoldeb* yn y bŷd drachefn; ac felly y byddech yn offerynnol (trwy Fendith Duw) i ddeffrôi amryw ag ſy, trwy anwybodaeth, a dallineb, ac oferymarweddïad, yn myned yn ddigyffro ac yn yſmala yn neſnes beunydd i drueni tragywyddol yn ddiarwybod iddunt, o herwydd na ddyſgwyd iddunt Wybodaeth o Dduw, ac na fedrant yſtyrïaid.

Nid yw 'n rhyſedd fod cynnifer yn ddiſerch i Ddajoni, yn anoneſt yn eu gorchwyljon a'u galwëdigaethau, yn ammharchus ac yn anufudd i 'w Rhieni a 'u Meiſtred, yn ddiyſtyr o Athraw-

Athrawjaeth eu Gweinidogjon, yn dibrifio *Gair Duw* a *Gweddi*, yn halogi Sabbothau ac Ordinhadau'r *Efengyl*, yn wàrſyth, yn boeth, yn llidïog, yn gelwyddog, yn dyngwyr, yn gablwyr, yn aflan, yn feddw, yn barod i fyned gyd â'r lliaws i bob drygjoni, ac i redeg gyd â'r gwaethaf o ddrwg-ddynjon i bob rhyw ormod ryfedd; gan na chawſant eu meithrin yn Addyſg ac Ofn yr ARGLWYDD, eithr eu gadael dan lywodraeth Satan, a'u nwydau afreolus eu hunain, ag fy'n tywys i bob drwg a diſtryw; ac na lafurïodd neb i blannu Gwybodaeth a Goleuni ysbrydol yn eu Heneidjau, a'u dwyn dan Lywodraeth *Grâs* Duw, fwy nâ phe buaſent blant i'r Cenhedloedd, y rhai nid yw *Gair* Duw yn eu plith, neu eppil anifeiljaid, y rhai nid oes dyall ganddunt.

O fy Mrodyr! ni ddylai'r pethau hyn fod felly. Duw a ddûg hyn ôll i'r Fam. Ac nid yw'r hyn ôll a enwyd ond rhan fechan o'r ffrwythau gwenwynig fy'n tarddu oddi wrth eſgeuluſo dyſgu i ddynjon Wybodaeth fanylaidd o Ffyrdd Duw a gwîr *Ddduwjoldeb*: Canys o blegid yr unrhyw achos, gan mwyaf, y mae cynnifer o ddynjon yn cyfeilïorni mewn *Crefydd*; yn pwyſo ar *ffurf Duwjoldeb, heb ei grym hi*; *yn ymddiried ynddunt eu hunain eu bod yn gyfiawn, ac yn diyſtyru eraill*; *yn ymchwyddo o wâgogoniant, gan ymannog eu gilydd, gan ymgynfigennu wrth eu gilydd*; ac yn barod i gynhennu ynghylch amrywjol biniynau, athrawjaethau dieithr, a chweſtiynau anfuddjol; o'r rhai y mae cynfigen, ymryſonau, cableddau, drwgdybïau yn dyfod, a llawer yn gŵyro oddi wrth y Gwirjonedd, ac yn taeru pethau nid ydynt yn eu dyall; eu hymadroddïon yn yſſu fel cancr, gan dywallt allan eirjau poethïon a chwerw, ag fy'n cynhyddu mwy o annuwioldeb; yn rhwygo *Eglwyſydd* CRIST, a Chymmundeb y Seintjau; yn diſtrywio Cariad, ac yn goſod dynjon i amrafaelio y naill yn erbyn y llall, ag y ddylent fod yn cydfilwrïo, dan Faner CRIST, yn erbyn eu gelynjon ysbrydol.

Ac yn awr, *Ha Wŷr, Frodyr, a Thadau!* attolygaf i chwi yſtyrïaid, pa Feddyginiaeth well i ragflaenu'r canlyniadau 'ſgeler hyn, fy'n tyfu oddi wrth anwybodaeth diras a chyfeilïorni dynjon dan Weinidogaeth yr *Efengyl*, nag i chwi ôll wneuthur eich rhan i hyfforddi 'ch Perthynaſau, a dyſgu iddunt Wybodaeth jachus mewn prŷd: Canys pa fodd y byddant jachus yn Egwyddorjon y *Ffydd*, ac yn gyfarwydd yn Nirgelwch *Duwjoldeb*, heb eu hyfforddi? Pa fodd y gellwch

ddiſgwil

ddiſgwil am gyſſur oddi wrthunt, naill ai yn y bŷd hwn, neu pan gyfarfyddoch â hwynt yn y Farn olaf, neu edrych ar iddunt fod yn gydwybodol yn eu Dyledſwydd i Chwi, i Dduw, ac i Ddynjon eraill, oddigerth i chwi ddyſgu eu Dyledſwyddau iddunt? A pha fodd y gellwch obeithïo 'n wirjoneddus, y'ch bod chwi eich hunain ar y jawn Ffordd i *Fywyd tragywyddol*, tra fyddoch yn llwyr eſgeuluſo 'r Ddyledſwydd bwyſfawr ac arbennig ag ſydd arnoch i gynhorthwyo yn y blaen (hyd alloch) Jechydwriaeth eich Perthynaſau, ynghylch pa rai y gofyn Duw gyfrif gennych, pa gymmaint a wnaethoch dros eu Heneidjau, a pha boen a gymmeraſoch i ddyſgu iddunt Ffordd y Bywyd, a 'u cadw rhag Marwölaeth dragywyddol?

O DEFFRÔWCH, a chymhellwch y naill y llall yn ddioed i adfywjo a goſod i fynu drachefn, ar ôl ei hîr eſgeuluſo, y Gwaith angenrheidjol o Gateceiſio, a Gweddïo Duw, a 'i foli ym mhob teulu! *Cynghorwch ac annogwch bawb eu gilydd; a hynny 'n fwy, o gymmaint a 'ch bod yn gweled y dydd yn neſâu*, pan na fydd i chwi byth mwy ran na chyfran o ddim ôll a wnêir nac a fwynhêir yn y bŷd hwn: Eithr *ffrwythau 'ch Hedifeirwch*, a *gweithredoedd eich Ffydd*, a *llafur eich Carïad*, yn toſturïo wrth yr anwybodus, a 'u cippïo allan o 'r tân, trwy eu cymmell a 'u cymmorth i adnabod CRIST a 'i *Athrawjaeth*, a 'ch canlyn i 'r Bŷd tragywyddol, er Gorfoledd annhraethol i chwi. Pa fodd, attolwg, y dichon eich *Hedifeirwch*, a 'ch *Ffydd*, a 'ch *Carïad*, fod yn gywir ac yn ddiffuant, heb y cyfryw Ffrwythau, a Gweithredoedd, a Llafur, a berthyn yn briodol iddunt? *Canys pob pren* (a phob Proffeſwr *Crefydd* hefyd) *nid yw yn dwyn ffrwythau da, a dorrir i lawr ac a loſgir yn y tân.* Ac ym mha ffordd arall y dichon eich Ffrwythau, a 'ch Gweithredoedd, a 'ch Llafur chwi, fod gymmaint er *Gogoniant* i Dduw, a Lles i *Eneidjau* dynjon, ag y fydd eich Zêl yn tynnu eraill yn y blaen i Adnabyddïaeth o *Ddyſgeidiaeth* CRIST, a 'u dwyn i 'w cateceiſio gan ei Genhadon ef, fel y dyſger iddunt hwy ac eraill y pethau a ddylent gredu a gwybod; ac y ſymmuder ymmaith (o 's yw boſſibl) yr anwybodaeth ſydd, fel tywyllwch dudew, yn gorchguddïo 'r bŷd; ac yr agorer llygaid y deilljon, i 'w troi o dywyllwch i Oleuni, ac o feddïant Satan at Dduw?

ER na thyccïa fy Nghyngor i berſwadio 'r annuwjol, ſy 'n ddibris am eu Heneidjau eu hunain, wneuthur dim dros Eneidjau eraill; eithr chwychwi, *rai Annwyl!* ſy 'n caru 'r Arglwydd

Jesu, ac yn dymuno Llwyddïant ei *Efengyl* a'i *Eglwys* ef ar y ddaear, bydded i *Garïad* Crist eich cymmell chwi i drugarhâu wrth y cyfryw ag ſy mewn anwybodaeth, dros ba rai y bu Crist farw: *Megis rhai a gawſoch Drugaredd, trugarhêwch wrth y rhai ſydd mewn dallineb ac amryfuſedd*; yn enwëdig, eich Plant, a'ch Teulu, a'ch Cyfeilljon; fel y bendithïo eu Heneidjau hwy Dduw am danoch chwi, pan gyfarfyddoch hwynt yn y Bŷd neſaf, o blegid eich Carïad eluſengar tu ag attunt yn y pethau mwyaf angenrheidjol tra'r oeddych chwi a hwyntau yn gydbererinjon yn y bŷd hwn.

ANNWYLYD! gadêwch heibio bob dadleuon anfuddjol, ſy'n rhwyſtro *Duwjoldeb*, ac yn magu anghydfod ac ymbleidjau; y rhai ydynt weithredoedd y cnawd, ac a gondemnir yn yr *Yſgrythur Lân* ymmŷſg y pechodau mwyaf (1 *Cor.* iii. 3. *Gal.* v. 19—21.) *Byddwch ddilynwyr DUW, fel plant annwyl.* Ac wele, *DUW Carïad yw.* Gweithredoedd o Garïad ſydd fwyaf cymmeradwy yn ei olwg; a'r Ffydd honno'n unig ag ſy'n gweithïo trwy Garïad, ſy'n uno'r *Enaid* â Christ: A'ch Carïad i Eneidjau dynjon yw'r dyſtjolaeth bennaf o wirjonedd eich Carïad i Dduw a Christ Jesu; y rhai a garodd Efe, ac a roddodd Ei Hun droſdunt. Ac i'r Carïad hwn y bydd y Gwobrau mwyaf yng Ngogoniant y Nefoedd: Canys *y rhai a drôant lawer i Gyfiawnder, a fyddant fel y sêr, byth yn dragywydd.* Dan. xii. 3.

Ac ym mha wêdd arall y gellwch ddangos allan yn rhagoriach eich Diolchgarwch i Dduw, am anchwiliadwy Olud *Grâs* Crist, a'ch dygodd chwi i feddu Hawl yn Nonjau'r *Prynedigaeth*, nâ thrwy lafur eich Carïad yn ymegnïo i berſwadio eraill i fod yn Gydgyfrannogjon o honunt, fel y byddo i chwi a hwyntau gydleiſio Mawl dragywyddol i Dduw?

Ystyrïwch, faint a wnaeth yr Arglwydd eroch. Onid oddi wrtho Ef y mae'ch Bôd a'ch Bywyd, eich Corph a'ch Henaid, a phob aelod a chynneddf waſanaethgar a berthyn iddunt? Onid oddi wrtho Ef y mae'n dyfod eich hôll Drugareddau, a'ch Gwaredigaethau, a'ch Cyſſuron, a'ch Meddïannau, a phob rhyw Freintjau a berthyn i chwi yn y bŷd hwn goruwch y truenuſaf a'r mwyaf dirmygedig ymmŷſg yr hôll greadurjaid? *Canys pwy a wnaeth ragorïaeth rhyngoch chwi ac eraill? a pha beth ſydd gennych onid a dderbynniaſoch?*

Either, uwchlaw pob peth, yſtyrïwch, pwy ſydd yn eich cymhwyſo chwi i Ogoniant a Dedwyddwch y Bŷd trag'wyddol.

Lle 'r

lle 'r oeddych yn *gaethjon dan feddïant Satan, chwi a bry-*
wyd trwy'r Arglwydd JESU; chwi a fywhâwyd, pan
eddych feirwön mewn camwedd a phechod; chwi a achubwyd,
tra oeddych golledig dan farn o gondemnïad; tynnwyd ym-
aith ddallineb eich càlon. Lle oeddych yn dywyllwch, yr
awr hon Goleuni yn yr ARGLWYDD ydych. Y rhai
oeddych gynt ym mhell, yr awr hon a wnaethpwyd yn agos.
Chwi a heddychwyd â DUW trwy'r Arglwydd JESU, pan
oeddych wrth naturjaeth yn blant digofaint, a gelynjon mewn
meddwl trwy weithredoedd drwg: Chwi a olchwyd oddi wrth
eich haflendid trwy Waed CRIST, ac â Sancteiddrwydd
trwy'r Ysbryd Glân, *pan oeddych halogedig a ffiaidd: Chwi*
a ddilladwyd â gwiſgoedd Jechydwrjaeth, pan oeddych yn
noethïon: Chwi a feddyginiaethwyd, pan oeddych gleiſion dan
bloedd o glefydon marwöl: Chwi a gyfoethogwyd, pan oedd-
ych yn dlawd. Canys CRIST, y Pêrl a'r Tryſor gwerth-
fawr, a roddwyd gan DDUW i chwi; yr hwn, ac Efe yn
gyfoethog, a aeth, er eich mwyn chwi, yn dlawd, fel y cyf-
oethogid chwi trwy ei dlodi ef; yr hwn a wnaethpwyd i
chwi gan DDUW yn Ddoethineb, ac yn Gyfiawnder, ac yn
Sanctеiddrwydd, ac yn Brynedigaeth: Trwy'r hwn y ma-
ddeuer eich hôll bechodau, fel na chofier mo honunt i'ch her-
byn mwy, ac y gwrandewïr eich Gweddïau; gan Ei fod Efe
bob amſer yn ymddangos ger bron DUW ar eich rhan, ac
yn byw byth i eirjol droſoch; a thrwy'r hwn y'ch gwnêir yn
Etifeddïon yr hôll Addewïdjon, a Gogoniant tragywyddol
Teyrnas Nefoedd, y rhai oeddych, megis eraill, dan felldithïon
y Ddeddf, ac yn bentewynjon y tân anniffoddadwy; a thrwy'r
hwn hefyd, ſef trwy GRIST JESU, y'ch dygwyd dan ofal
neillduol Rhaglunïaeth DUW, a gwilïadwriaeth ei Angyl-
jon ef; canys Ysbrydjon gwaſanaethgar ydynt hwy ôll, a
ddanfonir gan DDUW i waſanaethu er mwyn y rhai a gânt
etifeddu Jechydwrjaeth. Felly y mae pob peth yn eiddo chwi,
a chwithau yn eiddo CRIST: Canys wrth y rhai ſydd yn caru Crist, ac yn credu ynddo, yr wyf yn llefaru'r pethau hyn.

Pwy o honoch a ddichon feddwl, mor fawr yw Golud yr Etifeddïaeth, mor rhagorol, ac mor aml a rhyfedd, yw'r Breintjau goruchel a roddir i chwi trwy Grist Jesu; tel na welodd llygad, na chlywödd cluſt, ac ni ddaeth i gâlon dŷn, y pethau a ddarparodd Duw i'r rhai a'i carant, nes i Dduw eu hegluro i ni trwy ei *Ysbryd* yn yr *Efengyl*? Pwy o

honoch

honoch (meddaf) a yſtyrïo y pethau hyn yn ei gàlon, a ddich
ymattal rhag llefain allan, a dywedud, *Pa beth* (O Duw
ydyw dŷn, pan fawrhêit ef ſel hyn, *a phan oſodit dy fedd*
arno? Pa beth a dalaf i'r ARGLWYDD, am ei hô
Ddonjau hyn *i mi?* Job vii. 17. Salm cxvi. 12. Pa beth
wnâf dros Duw, yr hwn a'm carodd gymmaint! Ac yn aw
O Bobloedd Annwyl gan DDUW! pa beth a gais yr A
GLWYDD gennych, ond bod i chwi garu'r ARGLWYDD ei
Duw â'ch hôll gàlon, a'i waſanaethu Ef? A pha beth ſyd
fwy cymmeradwy ger bron Duw, neu'n fwy buddjol i chw
thau, nag i chwi annog a dyſgu y nifer fwyaf ag a alloch (y
ôl eich grâdd a'ch galwäd) i garu a gwaſanaethu Duw gyd
chwi? Ac yn ddiammau, pa fwyaf awyddus a dïwyd y bydd
wch i dynnu'ch Perthynaſau a'ch Cyfeilljon i lafurïo am *R*
Duw a Gwybodaeth, mwyaf fydd cynnydd eich Grâs a'c
Gwybodaeth chwi eich hunain: canys yr hwn a ddyfrhâo,
ddyfrhêir yntef hefyd.

CLYWCH gan hynny, *O Bobloedd!* ac edrychwch am wneu
thur ſelly, *ſel y byddo'n ddajonus i chwi, ac ſel y cynhyddoc*
yn ddirfawr. Bydded y Sfurf hyn o Ymadroddïon jachus y
eich cdton: hysbyſwch hwynt i'ch Plant a'ch Tylwyth
cryb-wyllwch am danunt pan eiſteddoch yn eich teïau, a pha
gerddoch ar y ffordd, a phan orweddoch i lawr, a phan gy
ſodoch i ſynu. A Duw'r Nefoedd a'r Ddaear, yr hwn a ddi
chon wneuthur yn drarhagorol tu hwnt i bob peth yr ydym n
yn eu dymuno neu yn eu meddwl, a welo'n dda, yn Ymyſ
garoedd ei *Garïad* yng NGHRIST JESU, i gyfarwyddo, ac
gynhorthwyo, ac i ſendithïo a gwobrwyo'n helaeth, y ſawl ôl
a wnelo ſelly! *Amen.*

HYFFORDDÏAD I WYBODAETH jachuſol O EGWYDDORJON a DYLEDSWYDDAU CREFYDD.

Cweſtiwn.

BETH yw dy enw di?

Atteb. N. neu M.

Cweſt. A ydyw'n angenrheidjol i chwi ddyſgu'ch Cateciſm?

Att. Ydyw, yn ddiammau:

1. Er mwyn cyrhaeddyd adnabyddïaeth jachuſol o Dduw a Chriſt.

Joan xvii. 3. *A hyn yw'r bywyd tragywyddol, iddunt dy adnabod di yr unig wir Dduw, a'r hwn a anfonaiſt tî Jeſu Griſt.*

2. O blegid trwy eſgeuluſo hynny y mae cynnifer yn parhâu yn anwybodus dan weinidogaeth Gair Duw.

2 Dim. iii. 7. *Yn dyſgu bôb amſer, ac heb allu dyfod un amſer i wybodaeth y gwirjonedd.*

Heb. v. 12. *Canys lle dylech fôd yn athrawôn o ran am-*

ſer, y mae arnoch drachefn eiſiau dyſgu i chwi beth ydyw egwyddorjon dechreuad ymadroddjon Duw; ac yr ydych yn thaid i chwi wrth laeth, ac nid bwyd crŷf.

3. O blegid bôd anwybodaeth yn fforffettu trugaredd, ac yn ennyn digllonedd Duw.

Eſay xxvii. 11. *Canys nid pobl ddyallgar ydynt; am hynny yr hwn a'u gwnaeth ni thoſtura wrthunt, a'r hwn a'u llunjodd ni thrugarhâ wrthunt.*

Hoſ. iv. 6. *Fy mhobl a ddifethir o eiſiau gwybodaeth: am it' ddiyſtyru gwybodaeth, minnau a'th ddiyſtyraf dithau.*

2 Theſſ. i. 7, 8, 9. *Yr Arglwydd Jeſu a ymddengys o'r nêf, gyd â'i angylion nerthol, a thân fflamllyd, gan roddi dial i'r ſawl nid adwaenant Ddaw, ac nid ydynt yn ufuddhâu i efengyl ein Harglwydd Jeſu Griſt: Y rhai a ddioddefant yn gosbedigaeth, ddinyſtr tragywyddol oddi gerbron yr Arglwydd, ac oddi wrth ogoniant ei gadernid ef.* Eſay v. 15, 24, 25.

4. Er mwyn dal yn ddianwadal egwyddorjon jachus y ffŷdd, a gynhwyſir yn y Cateciſm, heb droi oddi wrthunt ar ôl gau athrawjaeth.

2 Dim. i. 13. *Bydded gennyt ffurf yr ymadroddjon jachus, y rhai a glywaiſt gennyf fi, yn y ffŷdd a'r cariad ſydd yng Nghriſt Jeſu.*

Col. ii. 4. *A hyn yr ydwyf yn ei ddywedud, fel na thwyllo nêb chwi ag ymadrodd hygeel.*

Eph. iv. 14. *Fel na byddom mwyach yn blantos, yn bwhwmman ac yn ein cylchar wain â phôb awel dyſgeidiaeth, trwy hocced dynjon, trwy gyfrwyſdra, i gynllwyn i dwyllo.* Mat. xxiv. 45. Gal. iv. 8, 9. Rhuf. xvi. 17, 18. 1 Joan iv. 1. Heb. xii. 9.

5. Heb i mi gael fy nghateceiſio a'm holi gan fy athrawön pa fôdd y medraf holi fy hun, fel y mae Duw yn gorchymmyn?

2 Cor. xiii. 5. *Profwch chwychwi eich hunain, a ydych yn y ffŷdd; bolwch eich hunain. Ai nid ydych yn eich adnabod eich hunain, ſef bôd Jeſu Griſt ynnoch, oddieithr chwi fôd yn anghymmeradwy?*

Gal. vi. 3, 4. *O blegid o's tybja nêb ei fôd yn rhyw beth ac yntef heb fôd yn ddim, y mae efe yn ei dwyllo ei hun. eithr profed pôb un ei waith ei hun, ac yna y caiff orfôledd ynddo ei hun yn unig, ac nid mewn arall.* 1 Cor xi. 28, 29.

6. Am ſod gwybodaeth o'wyddorjon Crefydd yn angenheidjol i blant: Y mae Duw yn gorchymmyn i athrawon a rhieni i'n dyſgu ni.

Joan xxi. 15. *Yr Jeſu a ddywedodd wrth Simon Pedr, Simon, mâb Jona, a wyt ti yn ſy ngharu i yn fwy na'r rhai hyn? Dywedodd yntef wrtho, Ydwyf, Arglwydd; ti a wyddoſt ſy môd yn dy garu di. Dywedodd yntef wrtho, Portha fy wŷn.*

Eph. vi. 4. *A chwithau dadau, na yrrwch eich plant i ddigio, ond maethwch hwynt yn addyſg ac athrawiaeth yr Arglwydd.*

Sal. lxxviii. 5, 6. *Canys efe a ſicrhâodd dyſtiolaeth yn Jacob, ac a oſodedd gyfraith yn Iſrael, y rhai a orchymmynnodd efe i'n tadau eu dyſgu i'w plant; fel y gwybyddai'r oes a ddêl, ſef y plant a enid; a phan gyfodent, y mynegent hwy i'w plant hwythau.* Diar. xxii. 6. Deut. xi. 18, 19.

7. Dymma ſel y dyſgai'r duwjoljon eu tylwyth gynt: Yr oedd gan *Abraham* drychant a deunaw o *hyfferdâus* weiſion, a aneſid yn ei dŷ ef; ſef, cymmiſer a hynny wedi eu *hadyſgu a'u catecciſio* yn egwyddorjon Crefydd (ſef y barna'r dyſgedigjon ſod yſtyr y gair yn arwyddocau, *Gen.* xiv. 14.) Ac am *Abraham* y dywedodd Duw ei hun, *Mi a'r baſwaen ef, y gorchymmyn efe i'w blant, ac i'w dylwythau ar ei ôl, gadw o honunt ffordd yr Arglwydd, gan wneuthur cyfiawnder a barn; fel y dygo'r Arglwydd ar Abraham yr hyn a lefarodd efe am dano,* Gen. xviii. 19.

A'r brenin *Dafydd* a ddywedai, *Deuwch, blant, gwrandêwch arnaf: dyſgaf i chwi ofn yr Arglwydd,* Sal. xxxiv. 11.

A Chriſt ei hun ſy'n mynych ddyſgu ei Ddiſgybljon yn yr Efengyl ar ddull o gateceiſio; ſef, trwy ofyn cweſtiynau iddunt. *Mar.* xxii. 41, 42. Yr Arglwydd a ofynnodd i'r Phariſeaid, gan ddywedud, *Beth a debygech chwi am Grift? mâb i bwy ydyw?* —— Mat. xvi. 15. Efe a ofynnod i'r Diſgybljon, *Ond chwy meddwch chwi ydwyf fi?* —— *Marc* x. 3. Efe a ofynnodd bryd arall, *Beth a orchymmynnodd Moſes i chwi?* —— Luc x. 26. *Pa beth ſydd'ſgrifennedig yn y gyfraith?* — A Chriſt yn ddeuddeg mlwydd oed, oedd yn y deml yn holi'r doctorjaid, ac yn gofyn cweſtiynau iddunt. *Luc* ii. 46. *Mat.* xiii. 51. *Joa.* xvi. 31.

Cw. Pa beth yw ſwm y Cateciſm hwn?

Att: Swm y Cateciſm yw, dyſgu i mi garu Duw a dŷn; yr hyn yw ſwm fy nyledſwydd, tu ag at fwynhâu bywyd tragywyddol.

Luc x. 27, 28. *Ti a geri yr Arglwydd dy Dduw, â'th holl galon, ac â'th holl enaid, ac â'th holl nerth, ac â'th holl feddwl; a'th gymmydog fel ti dy hun.* — *Gwnâ hyn, a byw fyddi.*

Cw. Pa lûn y mae'r Cateciſm yn dyſgu i ti garu Duw?

Att. Mae'r Cateciſm yn dyſgu yn drefnus i mi garu Duw;

1. Trwy oſod o'm blaen ragorfreintjau manteiſiol y gwir Griſtjon, yn annogaethau cryfion, i'm cymmell i garu Duw, trwy addaw Criſt yn Ben, a Duw yn Dâd, a theyrnas nefoedd yn etifeddiaeth i mi; ar yr yſtyr hyn y gwnaethpwyd fi yn fy Medydd yn aelod i Griſt, yn blentyn i Dduw, ac yn etifedd teyrnas nefoedd.

2. Fe'm dyſgir yn y Cateciſm i ymwrthod â'r pethau ſy'n rhwyſtro ac yn cau cariad Duw allan o'm henaid; ſef, gweithredoedd y diafol, gorwagedd y byd, a chwantau pechadurus y cnawd.

1 Joan ii. 15. *Na cherwch y byd, na'r pethau ſy yn y byd. O chân nêb y byd, nid yw cariad y Tâd yndo ef.*

Mat. vi. 24. *Ni ddichon nêb waſanaethu dau arglwydd: canys naill ai efe a gasâ y naill, ac a gâr y llall; ai efe a ymlyn wrth y naill, ac a eſgeuluſa'r llall. Ni ellwch waſanaethu Duw a Mammon.*

3. Fe'm dyſgir yn y Cateciſm i gredu prîf byngcjau'r ffydd, ag y fydd, trwy *gariad*, yn effeithjol er jechydwriaeth i mi.

Gal. v. 6. *Canys yng Nghriſt Jeſu ni all enwaediad ddim, na dienwaediad, ond ffydd yn gweithjo trwy gariad.*

Mae'r cythreuljaid yn credu, ac yn crynu, Jag. ii. 19. eithr am nad ydynt yn credu ac yn caru Duw, ni allant fôd yn gadwedig.

4. Fe'm dyſgir pa fôdd i ddangos a thyſtjolaethu fy nghariad i Dduw; ſef, trwy gadw o honof wynſydedig Ewyllys Duw a'i Orchymmynnion, y rhai a gynhwyſir yn y Cateciſm.

Joan xiv. 15, 21, 23. *O cherwch fi, cedwch fy ngorchymmynnion. Yr hwn ſydd â'm gorchymmynnion i ganddo, ac yn eu cadw hwynt, efe yw'r hwn ſydd yn fy ngharu i: A'r hwn ſydd yn fy ngharu i, a gerir gan fy Nhâd i: a minnau a'i caraf ef, ac a'm hegluraf fy hun iddo. Yr Jeſu a attebodd ac a ddywedodd wrtho, O's câr nêb fi, efe a geidw fy ngair; a'm Tâd a'i câr yntef; a nyni a ddeuwn atto, ac a wnawn ein trigfa gyd ag ef.* 1 Joan v. 3.

5. Fe'm dyſgir pa fôdd i barhâu hyd y diwedd yng ngharîad

Duw,

Duw, a chynhyddu ynddo; ſef, trwy weddïo Duw, ac arferiad parchus o'r Sacramentau ag a ordeinjodd Criſt yn ei Eglwys, ynghylch pa rai yr ydys yn ſy nyſgu yn y rhan olaf o'r Catecïſm.

Cw. Pa ſawl rhan ſy'n y Catecïſm hwn?

Att. Pùmp rhan.

1. O'r dechrau hyd y Gredo, ſydd ynghylch breintjau ac ammodau'r Cyfammod Bedydd.

2. Yr ail ran ſydd ynghylch ffŷdd, a'r pethau ſydd i'w credu; ſef, *Credo'r Apoſtoljon:* yn yr hon y cynhwyſir prif byngcjau'r Grefydd Griſtjonogol.

3. Ynghylch ufudd-dod, a'r pethau ſydd i'w gwneuthur; ſef, *y Deg Gorchymmyn:* lle cynhwyſir hôll ddyledſwydd dŷn, yng Ngeirjau Duw ei hun.

4. Ynghylch Gweddi, a'r pethau ddylem ddeiſyf gan Dduw yn ôl ei Ewyllys; ſef, *Gweddi yr Arglwydd:* lle'n dyſgir pa ôdd i weddïo am y pethau ſydd yn angenrheidjol.

5. A'r rhan olaf, ſy ynghylch athrawjaeth y ddau Sacrament; *Bedydd*, a *Swpper yr Arglwydd.*

Cw. Pa ham y gofynnir eich enw bedydd, yn y cweſtiwn gyntaf o'r Catecïſm?

Att. 1. Nid yn unig i'm harwain yn drefnus i ddechrau ymddiddan, trwy ofyn fy enw yn gyntaf; ond, yn

2. Ac yn bennaf, i dywys yn gymmwys i yſtyrjaid Cyfammod fy Medydd pan ddodwyd yr enw hwn arnaf.

Cw. Pwy a roddes yr enw hwnnw arnat ti?

Att. Fy Nhadau-bedydd a'm Mammau-bedydd wrth fy medyddjo, pan y'm gwnaethpwyd yn aelod i Griſt, yn blentyn i Dduw, ac yn etifedd teyrnas nefoedd.

Cw. Pa ſawl peth a ddylit yſtyrjaid yn yr atteb hwn?

Att. Tri pheth:

1. Pwy a roddes fy enw arnaf; ſef, fy Nhadau-bedydd a'm Mammau-bedydd.

2. Pa bryd y derbynjais fy enw; ſef, pan y'm bedyddjwyd.

3. Pa freintjau a addewir i mi trwy Gyfammod fy Medydd; ſef, cael fy ngwneuthur yn aelod i Griſt, yn blentyn i Dduw, ac yn etifedd teyrnas nefoedd.

Cw. Pa beth yw dyledſwydd Tadau a Mammau-bedydd?

Att. Eu dyled yn bennaf yw y pùm peth hyn:

1. Dwyn tyſtiolaeth i eraill, ac i minnau rhag ſlaw, i gael o honof, trwy Fedydd, fy nerbyn i Eglwys Duw a Theulu'r Ffydd.

Eſay viii. 2, 3. *A chymmerais yn dyſtiolaeth i mi dyſtion ffyddlon, Uriah yr offeiriad, a Zechariah fab Jeberechiah: ac mi a nesêais at y brophwydes; a hi a feichiogodd, ac a eſgorodd ar fab. Yna y dywedodd yr Arglwydd wrthyf, Galw ei enw ef Maher ſalal-haſ-baz.*

2. Atteb ar fy rhan, am gydſynniad cydwybodol â'r Cyfammod hwnnw, yn ôl defod y prif Griſtjonogion yn y dyddjau gynt; yr hyn a dybja rhai fôd *Pedr* yn ei feddwl yn 1 *Ped.* iii. 21. 'Cyffelybiaeth cyfaſtebol i'r hwn ſydd yr awr hon yn ein hachub ninnau; ſef, Bedydd (nid bwrw ymmaith fuddreddi'r cnawd, *eithr ymatteb cydwybod dda tu ag at Ddduw*) trwy Adgyfodiad Jeſu Griſt.'

3. Dyled fy Nhadau a'm Mammau-bedydd yw, meddu â'r wîr Ffydd, ac i weithredu eu Ffydd yn eu Deiſyfiadau at Dduw am rymmus rinwedd ei Fendith ef i wneuthur yr Ordinhâad hon yn effeithjol i mi.

Canys y dŷn claſ o'r parlys a jachawyd trwy ffydd y rhai a'i dygaſant ef at Griſt, *Mat.* ix. 2. Gwâs y canwrjad a jachâwyd trwy ffydd ei feiſtr, *Mat.* viii. 5--13. Merch y wraig o Ganaan, a oedd ddrwg ei hwyl gan gythraul, a jachawyd trwy ffydd ei mam, *Mat.* xv. 22—28. Y mâb a oedd ag ysbryd mûd ynddo, a jachâwyd trwy ffydd ei dad, *Marc* ix. 17—27.

4. Rhan a dyled fy Nhadau a'm Mammau-bedydd, a phôb gwîr Griſtjon arall, yw, fy annog i bôb dajoni, ac i'm cymmell i ddyfal gyrchu i Addoliad Duw, a hynny yn ebrwydd; o blegid bôd dydd angau a barn yn agos.

Heb. x. 24, 25. *A chyd-yſtyrjwn bawb ei gilydd, i ymannog i gariad a gweithredoedd da: heb eſgeuluſo ein cydgynhulliad ein hunain, megis y mae arfer rhai; ond annog bawb ei gilydd: a hynny yn fwy, o gymmaint a'ch bôd yn gweled y dydd yn nesâu.*

5. Eu dyledſwydd (trwy iddunt gymmeryd y ſwydd garedigol hyn arnhunt) yw, gweled o honunt i mi gael fy addyſgu yn gynnar yn Egwyddorjon Crefydd, fel y gallwyf gydſynniaid ag Ammod fy Medydd, ac i'w wneuthur yn weithred o'm heiddo fy hun; canys nid yw addewid a rhwym edigaeth neilduol Tadau a Mammau-bedydd yn cyrhaedd ym mhellach nag

dêl y plentyn *mewn oedran* i gymmeryd addûned ei Fedydd arno ei hun, ac y dygir ât yr Eſgob i'w gonfirmio ganddo, pan fedro ddywedud ei Gatecifm. *Ffurf Bedydd publig.*

Cw. Pa ham y rhoddwyd dy enw arnat wrth dy fedyddjo?

Att. 1. O blegid mai felly yr oedd yn fwyaf cytûnol â rheol yr Yſgrythur: Canys yr *Juddewŏn* a enwênt eu plant pan yddent yn enwaedu arnunt. Pan enwaedwyd *Abram*, y rhoddodd Duw arno ef ei enw newydd, *Abraham*, Gen. xvii. Yr un amſer ag yr enwaedwyd *Joan Fedyddjwr*, y rhoddwyd ei enw arno yntef, *Luc* i. 59, 60. A Chriſt ei hun hefyd, pan ymſiawnwyd wyth diwrnod i enwaedu arno, y galwyd ei Enw ef JESU, *Luc* ii. 21.

2. Fe roddwyd fy enw arnaf wrth fy medyddjo, fel achlyſur gwaſtadol i gofio Cyfammod fy Medydd.

Deut. iv. 23, 24. *Ymgedwch arnoch rhag anghofio cyfammod yr Arglwydd eich Duw, yr hwn a ammododd efe â chwi: O blegid yr Arglwydd dy Dduw ſydd dân yſſol, a Duw eiddigus.* —— *Cofiwch yn dragywydd ei gyfammod ef.* 1 Cron. xvi. 15. Deut. xxviii. 58, 59.

3. Fe roddwyd fy enw arnaf wrth fy medyddjo, fel na byddai i nêb lyſenwi, na difrïo, yr Enw anrhydeddus ac arwyddol o'm perthynas cyfammodol â Duw, ag a dderbynjais yn yr Ordinhâad gyffegredig honno, pan y'm bedyddjwyd.

1 Cor. vi. 9, 10. *Na thwyller chwi; ni chaiff na godinebwyr, nac eulynaddolwyr, na thorrwyr-priodas, na maſweddwyr, na gwrrywgydwyr, na lladron, na chybyddjon, na meddwŏn*, na difenwyr, *na chribddeilwyr, etifeddu teyrnas Dduw.*

Jago ii. 7. *Onid ydynt hwy yn cablu'r Enw rhagorol, yr hwn a elwïr arnoch chwi?*

Y nêb a ddygai enw drwg ar forwyn o *Iſrael*, a fforffettai gan ficl o arian, *Deut.* xxii. 19. Dwy arth o'r goedwig a ddrylljodd dau blentyn â deugain, am alw *Moelyn, Moelyn*, ar wr Duw, 2 *Bren.* ii. 23, 24.

4. Fe roddwyd fy enw arnaf wrth fy medyddjo, i'm dyſgu na byddwn yn ddigyfrif o'm henw da; na thynnu ammharch a gwradwydd arno, trwy fy ffolineb fy hun.

Diar. xxii. 1. *Mwy dymunol yw enw da nâ chyfoeth lawer.*

Preg. vii. 1. *Gwell yw enw da nag ennaint gwerthfawr.*

Preg. x. 1. *Gwybed meirw a wnânt i ennaint yr apothe-*

cari ddrewi; felly y gwnâ ychydig ffolineb i ŵr arderchog, o herwydd doethineb ac anrhydedd. Diar. x. 7.

5. Fe roddwyd fy enw arnaf wrth fy medyddjo, er tyſtjolaeth gyſſurus, o's ffyddlon a fyddaf yng Nghyfammod fy Medydd, fôd fy enw'n 'ſgrifennedig yn llyfr y bywyd, ac i fôd i mi ran yn yr Enw ardderchog y mae Duw yn ei roddi i'w blant ei hun.

Eſay lvi. 4, 5. *Canys fel hyn y dywed yr Arglwydd wrth y rhai disbaddedig, y rhai a gadwânt fy ſabbothau, ac a ddewiſant yr hyn a ewyllyſiwyf, ac a ymaflant yn fy nghyfammod i; Ie, rhoddaf iddunt yn fy nhŷ, ac o fewn fy magwyrydd, le, ac enw gwell nâ meibjon ac nâ merched: Rhoddaf iddunt enw tragywyddol, yr hwn ni thorrir ymmaith.*

Dad. iii. 5. *Yr hwn ſydd yn gorchfygu, hwnnw a wiſgir mewn dillad gwynjon; ac ni ddileaf ei enw ef ger bron fy Nhâd, a cher bron ei angyljon ef.* Dad. iii. 12. Luc x. 20. Mal. iii. 16, 17. Heb. xii. 22, 23. Salm lxxxvii. 5, 6.

6. Fe roddwyd fy enw arnaf wrth fy medyddjo, er rhybudd i mi ochelyd annuwjoldeb, rhag i'm henw gael ei ddileu allan o Gyfammod Duw byth bythoedd.

Ecſod. xxxii. 33. *A dywedodd yr Arglwydd wrth Foſes, Pwy bynnag a bechodd i'm herbyn, hwnnw a ddileaf allan o'm llyfr.*

Dad. xx. 15. *A phwy bynnag ni chafwyd wedi ei 'ſgrifennu yn llyfr y bywyd, bwriwyd ef i'r llyn o dân.* Deut. xxix. 19, 20. Dad. iii. 1. ii. 9.

7. Fe roddwyd fy enw arnaf wrth fy meddyddjo, i'm cofio yn ddibaid i garu a mawrygu Enw'r Arglwydd, trwy ymddwyn a gwneuthur pôb peth er gogoniant iddo; trwy'r hwn y'm cymmerwyd mewn Cyfammod â Duw, pan dderbynjais fy enw fy hun, a chael o honof fy ngalw ar Enw'r Arglwydd, pan y'm bedyddjwyd yn Enw'r Tâd, a'r Mâb, a'r Ysbryd Glân.

Sal. lii. 9. *Clodforaf di yn dragywydd, o herwydd i ti wneuthur hyn: a diſgwiljaf wrth dy enw; canys da yw ger bron dy ſainct.*

Mic. iv. 5. *Canys yr hôll bobloedd a rodiant hôb un yn enw ei dduw ei hun; a ninnau a rodiwn yn Enw'r Arglwydd ein Duw byth ac yn dragywydd.* Can. i. 3. Col. iii, 17. Phil. ii. 9, 10, 11. Sal. xxxiv. 3.

Cw. Pa ham yr wyt yn dywedud, Mi a *wnaethpwyd* yn

aelod

elod i Grift, yn blentyn i Dduw, ac yn etifedd teyrnas nefoedd?

Att. Am na aned fi felly; o blegid yr wyf fi, fel eraill o hiljogaeth naturjol *Adda*, wedi fyrthjo gyd ag ef oddi wrth Dduw, i 'ftâd o bechod a thrueni, ac wrth naturjaeth yn blentyn digofaint.

Rhuf. iii. 10, 23. *Megis y mae yn 'fgrifennedig, Nid oes nêb cyfiawn, nac oes un. O blegid pawb a bechafant, ac ydynt yn ôl am ogoniant Duw.*

Eph. ii. 3. *Ac yr oeddym wrth naturjaeth yn blant digofaint, megis eraill.* Preg. vii. 20. Sal. li. 5.

Cw. Pa fôdd y crëwydd *Adda*, ac y fyrthjodd efe oddi wrth Dduw?

Att. 1. Duw ei hun a greodd gorph *Adda* o lwch y ddaear, ac a anadlodd enaid anfarwöl ynddo.

Gen. ii. 7. *A'r Arglwydd Dduw a lunjafai y dŷn o brîdd y ddaear, ac a anadlafai yn ei ffroenau ef anadl einioes; a'r dŷn a aeth yn enaid byw.*

2. Duw a wnaeth ymgeledd cymmwys i *Adda*, trwy gymmeryd afen o hono, pan oedd efe yn cyfgu, ac a'i creodd yn wraig iddo.

Gen. ii. 18, 21, 22. *Hefyd yr Arglwydd Dduw a ddywedodd, Nid da bôd y dŷn ei hunan; gwnâf iddo ymgeledd cymmwys. A'r Arglwydd Dduw a wnaeth i drymgwfg fyrthjo ar Adda, ac efe a gyfgodd; ac efe a gymmerodd un o'i afennau ef, ac a gaeodd gîg yn ei lle hi: A'r Arglwydd Dduw a wnaeth yr afen a gymmerafai efe o'r dŷn yn wraig, ac a'i dûg at y dŷn.*

3. Duw a greodd *Adda* ac *Efa* mewn cyflwr perffaith, yn gyffelyb iddo ei hun, mewn gwybodaeth, cyfiawnder, a fancteiddrwydd; ac a roddes i'r dŷn arglwyddiaeth ar greadurjaid y ddaear.

Gen. i. 26, 27. *Duw hefyd a ddywedodd, Gwnawn ddŷn ar ein delw ni, wrth ein llûn ein hunain; ac arglwyddiaethant ar byfg y môr, ac ar ehedaid y nefoedd, ac ar yr hôll ddaear, ac ar bôb ymlufgiad ar y ddaear. Felly Duw a greodd y dŷn ar ei ddelw ei hun; ar ddelw Duw y creodd efe hwynt.*

Eph. iv. 24. *A gwifgo y dŷn newydd, yr hwn yn ôl Duw a grëwyd mewn cyfiawnder, a gwîr fancteiddrwydd.* Col. iii. 10.

4. Duw a ofododd *Adda* yng ngardd *Eden*, wedi ei phlannu o bob rhyw ffrwythau da yn fwyd iddo, a phren y bywyd yng

yng nghanol yr ardd, i'w gadw'n fyw byth ; gan wahardd iddo fwyta o bren gwybodaeth da a drwg, dan boen marwolaeth.

Gen. ii. 8, 9, 16, 17. *Hefyd yr Arglwydd Dduw a blan nodd ardd yn Eden o du'r dwyrain, ac a ofodd yno y dyn lunjafai efe. A gwnaeth yr Arglwydd Dduw i bôb pren dymunol i'r golwg a dajonus yn fwyd, ac i bren y bywyd yng nghanol yr ardd, ac i bren gwybodaeth da a drwg, dyfu allan o'r ddaear. A'r Arglwydd Dduw a orchymmynnodd i'r dyn, gan ddywedud, O bôb pren o'r ardd gan fwyta y gelli fwyta : ond o bren gwybodaeth da a drwg, na fwyta o hono ; o blegid yn y dydd y bwytâi di o hono, gan farw y byddi farw.*

5. Duw a wnaeth fel hyn Gyfammod bywyd ag *Adda* (a elwir yn gyffredin y *Cyfammod Gweithredoedd)* a thrwyddo ef â'i hôll hiljogaeth naturjol, fel pencenedl a thâd cyffredinol hôll ddynolryw ; am hynny, pan hudwyd ef gan y wraig, a'r wraig gan y ſarph, i fwyta'r ffrwyth gwaharddedig, efe a'i hôll hiljogaeth yn ei lwynau ef, a dorraſant y Cyfammod bywyd, ac a ſyrthjaſant dan ddigoſaint Duw, i gyflwr o bechod a marwolaeth.

Gen. iii. 6. *A phan welodd y wraig mai da oedd ffrwyth y pren yn fwyd, ac mai têg mewn golwg ydoedd, a'i fôd yn bren dymunol i beri dyall, hi a gymmerth o'i ffrwyth ef, ac a roddes i'w gûr hefyd gyd â hi, ac efe a fwytâodd.*

Rhuf. v. 16, 18, 19. *Canys y farn a ddaeth o un camwedd i gondemnïad.——Trwy gamwedd un y daeth barn ar bôb dyn i gondemniad——Trwy anufudd-dod un y gwnaethpwyd llawer yn bechadurjaid.*

1 Cor. xv. 22. *Yn Adda mae pawb yn meirw.*

Cw. Beth a ddigwyddodd i *Adda* ar ôl iddo dorri'r Cyfammod ?

Att. 1. Ar ôl i *Adda* ac *Efa* dorri eu Cyfammod, delw Duw arnunt a ymadawödd, a llygredigaeth pechod a ymddangoſodd yn glau ynthunt : Canys ceiſiaſant, dan gywilydd ac ofn, a ffolineb càlon, ymguddjo oddi wrth Dduw ym mŷſg prennau'r ardd, a dechreuaſant gyhuddo ei gilydd o flaen Duw.

Gen. iii. 7—12. *A'u llygaid hwy ill dau a agorwyd, a hwy a wybuant eu bôd yn noethion, ac a wniaſant ddail ffigyſbren, ac a wnaethant iddunt arffedogau. A hwy a glywſant lais yr Arglwydd Dduw yn rhodio yn yr ardd,*

gyd

yd ag awel y dydd, ac ymguddiodd Adda a'i wraig o olwg Arglwydd Dduw, ym mysg prennau'r ardd. A'r Arglwydd Dduw a alwodd ar Adda, ac a ddywedodd wrtho, Pa le yr wyt ti? Yntef a ddywedodd, Dy lais a glywais yn yr ardd, a mi a ofnais, o blegid noeth oeddwn, ac a ymguddiais. A dywedodd Duw, Pwy a fynegodd i ti dy fod yn noeth? ai o'r pren y gorchymmynnaſwn i ti na fwytâit ohono, y bwytêaiſt? Ac Adda a ddywedodd, Y wraig a roddaiſt gyd â mi, hi a roddodd i mi o'r pren, a mi a fwytêais.

2. Pan bechodd ein rhieni cyntaf, prydferthwch eu hardderchwgrwydd a drôdd yn warth iddunt hwy a'u hiljogaeth hefyd.

Gen. iii. 21. *A'r Arglwydd Dduw a wnaeth i Adda ac i'w wraig beiſiau crwyn, ac a'u gwiſgoedd am danunt hwy.* — Cyfnewidjad ſalw! crwyn anifeiljaid yn lle delw Duw.

Sal. xlix. 20. *Dyn mewn anrhydedd, ac heb ddyall, ſydd gyffelyb i anifeiljaid a ddifethir.*

Galar. v. 15, 16. *Darfu llawenydd ein calon: ein dawns a drôdd yn alar. Syrthjodd y goron oddi am ein pen: gwae ni yn awr bechu o honom!* Sal. viii. 5, 6. Preg. iii. 19.

3. Gwedi i *Adda*, trwy anufudd-dod, fforffertu'r trugareddau oedd yn ei fwynhâu, Duw a'i fymmudodd ef oddi wrthunt, ac a'i gyrrodd allan o'r ardd.

Gen. iii. 23, 24. *Am hynny yr Arglwydd Dduw a'i hanfonodd ef allan o ardd Eden, i lafurjo'r ddaear, yr hon y cymmeraſid ef o honi. Felly efe a yrrodd allan y dyn, ac a oſododd o'r tu dwyrain i ardd Eden y cerubjaid, a chleddyf tanllyd yſgwydedig, i gadw ffordd pren y bywyd.*

4. Pan bechodd *Adda* ac *Efa* yn erbyn Duw, hwy a gollaſant eu hefmwythfyd, ac a fyrthjaſant i boen a blinder, hwynthwy a'u hiljogaeth hefyd.

Gen. iii. 16, 19. *Wrth y wraig y dywedodd, Gan amlhâu yr amlhâf dy boenau di a'th feichjogi: mewn poen y dygi blant; a'th ddymuniad fydd at dy ŵr, ac efe a lywodraetha arnat ti. Ac wrth Adda y dywedodd, Trwy chwys dy wyneb y bwytâi fara hyd pan ddychwelech i'r ddaear.*

Job vii. 3, 20. *Felly y gwnaethpwyd i mi feddiannu miſoedd o oferedd, a noſweithjau blinjon a oſodwyd i mi. — Myfi a bechais; beth a wnâf i ti, O geidwad dyn? pa ham y goſodaiſt fi yn nôd i ti, fel yr ydwyf yn faich i mi fy hun?* Preg. ii. 22, 23.

5. Pan

5. Pan droſeddodd *Adda* Orchymmyn Duw, efe a ſyrthjodd dan ddigofaint a melldith Duw, ynghŷd â'i hôll hiljogaeth a'r ddaear a felldigwyd o'i achos ef.

Gen. iii. 17, 18. *Hefyd wrth Adda y dywedodd, Am wrando o honot ar lais dy wraig, a bwyta o'r pren am yr hwn y gorchymmynnaſwn i ti, gan ddywedud, Na fwyta o hono: melldigedig fydd y ddaear o'th achos di: trwy lafur y bwytâi o honi hôll ddyddjau dy einioes. Drain hefyd ac yſgall a ddŵg hi i ti; a llyſiau'r maes a fwytâi di.*

Gal. iii. 10. *Canys cynnifer ag y ſy o weithredoedd y ddeddf, dan felldith y maent: canys 'ſgrifennwyd, Melldigedig yw pôb un nid yw yn aros yn yr hôll bethau a 'ſgrifennir yn llyfr y ddeddf, i'w gwneuthur hwynt.*

6. Pan bechodd *Adda* yn erbyn Duw, a thorri'r Cyfammod, efe a aeth dan farn o gondemniad a marwölaeth, a'i hiljogaeth gyd ag ef.

Gen. ii. 17. *Ond o bren gwybodaeth da a drwg, na fwyta o hono; o blegid yn y dŷdd y bwytâi di o hono, gan farw y byddi farw.* — Ac ar ôl i *Adda* ſyrthjo, Duw a ddywedodd wrtho (*Gen.* iii. 19.) *Prîdd wyt ti, ac i'r prîdd y dychweli.*

Rhuf. v. 12. *Am hynny, megis trwy un dŷn y daeth pechod i'r bŷd, a marwolaeth trwy bechod; ac felly yr aeth marwölaeth ar bôb dŷn, yn gymmaint a phechu o bawb.* — *Wers* 16. Trwy gamwedd un y bu feirw llawer.

Cw. Ym mhwy yſtyr yr ydwyt ti a hôll ddynolryw yn gyfrannog o bechod *Adda*, a elwir yn gyffredin yn *bechod gwreiddjol*?

Att. 1. Yn y diffyg o gyfiawnder gwreiddjol; ſef, y cyfjawnder a'r perffeithrwydd a oedd gan *Adda*, cyn pechu, tra y parhâodd ar lûn a delw Duw; yr hyn, trwy bechu, a gollodd efe, a phôb dŷn yntho ef; fel nad oes nêb felly yn gyfiawn yr awr hon ar wyneb y ddaear.

Preg. vii. 20. *Canys nid oes dŷn cyfiawn ar y ddaear, a wnâ ddajoni, ac ni phecha.*

Diar. xx. 9. *Pwy a ddichon ddywedud, Mi a lanhêais fy nghàlon; glân wyf oddi wrth fy mhechod?*

Rhuf. iii. 23. *O blegid pawb a bechaſant, ac ydynt yn ôl am ogoniant Duw.* Gal. iii. 22. Sal. xiv. 3. Eſay lxiv. 6.

2. Yn llygredigaeth hôll nàtur dynolryw, oddi fewn ac oddi allan.

Rhuf. iii. 11—18. *Nid oes nêb yn dyall; nid oes nêb yn*

ceiſio

iſio Duw. Gŵyraſant ôll; aethant i gŷd yn anfuddjol: d oes un yn gwneuthur dajoni, nac oes un. Bêdd agored w eu cêg; â'u tafodau y gwnaethant ddichell; gwenwyn pjaid ſydd dan eu gwefuſau: Y rhai y mae eu genau yn awn melldith a chwerwëdd. Buan yw eu traed i dywallt waed. Diſtryw ac aflwydd ſydd yn eu ffyrdd: A ffordd ngnefedd nid adnabuant. Nid oes ofn Duw ger bron eu gaid.

Gen. vi. 5, 6. *A'r Arglwydd a welodd mai aml oedd drygni dyn ar y ddaear, a bôd hôll fwriad meddyliſryd ei galon yn unig yn ddrygjonus bôb amſer. Ac edifarhâodd ar Arglwydd wneuthur o hono ef ddyn ar y ddaear, ac eſe ymofidjodd yn ei galon.* Rhuf. vii. 14, 18, 21, 22, 23. Mat. v. 19, 20.

3. Trwy fôd yn gydgyfrannog â hwynt o'r côsb a'r trueni ymhorol a thragywyddol ag ſy'n dyfod am bechod.

Jôb xiv. 1. *Dyn a aned o wraig ſydd fyr o ddyddjau, llawn o helbul.*

Eph. ii. 3. *Yr oeddym ni wrth naturjaeth yn blant digofaint, megis eraill.*

Sal. ix. 17. *Y rhai drygjonus a ymchwelant i uffern, a'r hôll genhedloedd a anghofiant Dduw.*

Cw. Pa lûn yr ymddengys fôd dynolryw, trwy genhedlïad naturjol, yn gyfrannog o bechod a llygredd *Adda*?

Att. 1. Yr oeddym ni yn lwynau *Adda* pan y ſyrthjodd eſe, el canghennau heb dorri allan, y rhai ni allent ſefyll pan oedd pren yn cwympo.

Act. xvii. 26. *Canys Duw a wnaeth o un gwaed* (ſef *Adda*) *bôb cenedl o ddynjon, i breſwyljo ar wyneb y ddaear.*

Eſay lxiv. 6. *Megis deilen y ſyrthjaſom ni ôll.*

2. Ni allai dynjon halogedig genhedlu hâd dihalog; gan ôd pôb pren yn dwyn ffrwythau, a phôb creadur yn hiljo, yn l ei ryw a'i nàtur. Nid yw ſeirph yn dwyn colommennod, a bleiddjaid ŵyn.

Jôb xiv. 4. *Pwy a ddyry beth glân allan o beth aflan? Nêb.*

Gen. v. 3. *Ac Adda a genhedlodd fâb ar ei ddelw ei hun.*

3. Mynych y gwelir plant bychain, cyn cyrhaedd oedran i bechu'n weithredol, yn dioddef poen, clefydon, ac angau; yr yn yw ffrwyth pechod: Ac ni ddichon fôd y ffrwyth, lle ni bo gwraidd o hono; nac yn gyfiawn i gôsbi, lle ni bo bai.

Rhuf. vi. 23. *Canys cyflog pechod yw marwölaeth.*

4. Pe

4. Pe buaſai dynolryw yn ddilygredd yn eu genedigaeth n turjol, ni buaſai raid wrth ailenedigaeth ysbrydol.

Joan iii. 3. *Jeſu a attebodd ac a ddywedodd wrtho, Y wîr, yn wîr, meddaf i ti, Oddieithr geni dŷn drachefn, ddichon efe weled teyrnas Dduw.*

5. Darfu i'r Seintjau pennaf broſi ac addef llygredigaet gwreiddjol ynddunt.

Sal. li. 5. *Wele, mewn anwiredd y'm llunjwyd; mewn pechod y beichjogodd fy mam arnaf.*

Rhuf. vii. 24. *Yſ truan o ddŷn wyf ſi: pwy a'm gwar i oddi wrth gorph y farwolaeth hon?*

6. Pe bae dynolryw yn lân oddi wrth bechod gwreiddjo yna gallaſai plant bychain fôd yn gadwedig heb Griſt: Can efe a ddaeth i'r bŷd i gadw pechadurjaid, ac i geiſio'r rhai gollaſid; eithr ni ddichon nac jeuainge na hên fyned i'r ne oedd ond trwyddo ef.

Act. iv. 12. *Nid oes jechydwrjaeth yn nêb arall; ca nid oes enw arall dan y nêf, wedi ei roddi ym mhlith dynjo trwy yr hwn y mae yn rhaid i ni fôd yn gadwedig.*

Joan xiv. 6. *Yr Jeſu a ddywedodd wrtho ef, Myſi yw ffordd, a'r gwirjonedd, a'r bywyd: nid yw nêb yn dyfod a y Tâd, ond trwof ſi.*

7. O herwydd y llygredigaeth pechadurus, a droſglwyddi trwy genhedliad naturjol, y dêwiſodd Criſt gael ei ddyndod a'i ddyfodiad i'r bŷd, trwy genhedliad goruwchnaturjol.

Luc i. 35. *A'r angel a attebodd ac a ddywedodd wrth Yr Yſbryd Glân a ddaw arnat ti, a nerth y Goruchaf a't gyſgoda di: am hynny hefyd y peth ſanctaidd a aner honot ti a elwir yn Fâb Duw.*

Cw. Yn mha fôdd y trefnodd Duw ymwared i ddŷn alla o'r cyflwr pechadurus a thruenus hwnnw ag y mae dynolry yntho trwy gwymp *Adda*?

Att. 1. Ar ôl i'n rhieni cyntaf dorri'r Cyfammod Gweith redoedd, efe a amlygodd Duw iddunt y Cyfammod Grâs, achub dŷn oddi wrth ei bechod a'i drueni, *trwy Jeſu Griſt*; yr hyn a hyſbyſodd Duw iddunt hwy ar ôl eu cwymp, ga ddywedud, *y byddai i hâd y wraig*, yr hwn yw Criſt, *yſſig pen y ſarph* a'u twylla ſai hwy; ſef, y diafol.

Gen. iii. 15. *Gelynjaeth hefyd a oſodaf rhyngot ti a'r wraig, a rhwng dy hâd di a'i hâd hithau: efe a yſſiga di ben di, a thithau a yſſigi ei ſawdl ef.*

Ga

Gal. iii. 16. *Nid yw yn dywedud, Ac i'w hadau, megis n lawer ; ond megis am un, Ac i'th hâd di, yr hwn yw Crift.*

2. Yn ôl llaw fe amlygodd Duw yn eglurach ei ëwyllys , i gymmeryd ei bobl i gyfammod ag ef trwy Jeſu Grift, ac oddi Crift yn Ben cyfammodol, i'w gwaredu hwynt.

Eſay xlii. 6,7. *Myfi'r Arglwydd a'th elwais* (di, ſef Crift) *ewn cyfiawnder, ac ymafiaf yn dy law ; cadwäf di hefyd, rhoddaf di yn gyfammod pobl, ac yn oleuni cenhedloedd ; agoryd llygaid y deilljon, i ddwyn allan y carcharor o'r rchar, a'r rhai a eiſteddant mewn tywyllwch o'r carchardy.* Sal. lxxxix. 19, 27, 28, 29. *Yna'r ymddiddenaiſt mewn veledigaeth â'th ſainct, ac a ddywedaiſt, Goſodais gymmorth r un cadarn ; dyrchefais un etholedig o'r bobl. Minnau 'i gwnâf yntef yn gynfab, goruwch brenhinoedd y ddaear. adwäf iddo fy nhrugaredd yn dragywydd ; a'm cyfammod ydd ſicr iddo. Goſodaf hefyd ei hâd yn dragywydd ; a'i rſeddfaingc fel dyddiau'r neſoedd.* Eſay xlix. 8, 9. Zech. i. 12, 13.

3. Ar ôl amlygu Crift i ffŷdd y Seintiau, trwy gyſgodau a phrophwydoliaethau dan yr Hên Deſtament, pan ddaeth y prŷd pwyntiedig, yr anfonodd Duw ei Fâb i'r bŷd i ddwyn ein gwaredigaeth i ben.

Rhuf. v. 6. *Canys Crift, pan oeddym ni eto yn weinjaid, mewn prŷd a ſu farw dros yr annuwiol.*

Gal. iv. 4, 5. *Pan ddaeth cyflawnder yr amſer, y danfonodd Duw ei Fâb, wedi ei wneuthur o wraig, wedi ei wneuthur dan y ddeddf ; fel y prynai y rhai oedd dan y ddeddf, fel y derbynjem y mabwyſiad.* 1 Joan iii. 8. iv. 9, 10. Joan iii. 16.

Cw. Pwy ragorïaeth ſydd rhwng y Cyfammod Grâs a'r Cyfammod Gweithredoedd ?

Att. 1. Nid yw anhawdd i'n dyall naturjol ni amgyffred cynhwyſiad y Cyfammod Gweithredoedd, ſef ein dyledſwydd i adnabod Duw, a'i addoli fel y byddai'n dda i ni ; eithr y pethau a gynhwyſir yn y Cyfammod Grâs, ynghylch Cariad Duw yng Nghriſt, mewn cyflwr o bechod a thrueni, a'n gwynfyd tragywyddol trwy Grift yn y bŷd a ddaw, ydynt mor rhyfeddol, mor fawr, ac mor uchel, na's gallaſid eu gwybod, heb i Dduw, trwy ei Ysbryd, eu hamlygu i ni.

1 Cor. ii. 9, 10. *Fel y mae yn ſgrifennedig, Ni welodd llygad, ac ni chlywödd clûſt, ac ni ddaeth i galon dyn, y*

pethau

pethau a ddarparodd Duw i'r rhai a'i carant ef. Eithr Duw a'u hegluròdd i ni trwy ei Ysbryd: Canys yr Ysbryd ſydd yn chwilio pôb peth; ïe, dyfnjon bethau Duw hefyd.

Col. i. 26. *Sef y dirgelwch oedd guddiedig er oeſoedd, ac er cenhedlaethau, ond yr awr hon a eglurwyd i'w ſaint ef.*

1 Dim. iii. 16. 1 Ped. i. 10, 12.

2. *Adda*'r cyntaf yw'n pen cyfammodol ni yn y Cyfammod Gweithredoedd, trwy'r hwn y ſyrthjodd ei hôll hâd naturjol ef dan farn marwölaeth: Eithr Criſt, yr ail *Adda*, yw ein Pen cyfammodol ni yn y Cyfammod Grâs; oddi wrth yr hwn y mae ei hôll hâd ysbrydol ef yn derbyn rhyddhâad a bywyd.

1 Cor. xv. 22, 45. *O blegid megis yn Adda y mae pawb yn meirw, felly hefyd yng Nghriſt y bywhêir pawb. Felly hefyd y mae yn ſgrifennedig, Y dyn cyntaf Adda a wnaed yn enaid byw, a'r Adda diweddaf yn Ysbryd yn bywhâu.*

Rhuf. v. 17, 18. *Canys o's trwy gamwedd un y teyrnaſodd marwölaeth trwy un, mwy o lawer y caiff y rhai ſydd yn derbyn llioſogrwydd o râs, ac o ddawn cyfiawnder, deyrnaſu mewn bywyd trwy un, Jeſu Griſt. Felly gan hynny, megis trwy gamwedd un y daeth barn ar bôb dyn i gondemniad; felly hefyd trwy gyfiawnder un y daeth y dawn ar bôb dyn i gyfiawnhâad bywyd.*

3. Trwy droſeddïad y Cyfammod Gweithredoedd y daeth dyn dan lygredd pechod, ac anallu i'r hyn ſydd dda; eithr trwy'r Cyfammod Grâs yr adnewyddir dyn i rodio yn ffyrdd Duw.

Ezec. xxxvi. 26, 27. *A rhoddaf i chwi gàlon newydd, yſbryd newydd hefyd a roddaf o'ch mewn chwi; a thynnaf y gàlon garreg o'ch cnawd chwi, ac mi a roddaf i chwi gàlon gîg. Rhoddaf hefyd fy Ysbryd o'ch mewn, a gwnâf i chwi rodio yn fy neddfau, a chadw fy marnedigaethau, a'u gwneuthur.*

Joan xv. 5. *O blegid hebof fi ni ellwch chwi wneuthur dim.*

4. Yr oedd y troſedd lleïaf yn taflu dyn dan ddigofaint Duw, a dinyſtr diobaith o ymwared byth, yn y Cyfammod Gweithredoedd; eithr yn y Cyfammod Grâs fe wahoddir y pechadurjaid mwyaf i ediſarhâu a dychwelyd, tan obaith ſicr o faddeuant a heddwch.

Act. iii. 19. *Ediſarhêwch gan hynny, a dychwelwch, fel y dileer eich pechodau.*

Eſay lv. 7. *Gadawed y drygionus ei ffordd, a'r gŵr an-*

wir

wir ei ſeddyljau; a dychweled at yr Arglwydd, ac efe a gymmer drugaredd arno; ac at ein Duw ni, o herwydd efe a arbed yn helaeth.

Eſay i. 18. *Deuwch yr awr hon, ac ymreſymmwn, medd yr Arglwydd: pe byddai eich pechodau fel ſgarlad, ant cyn wynned a'r eira; pe cochent fel porphor, byddant fel gwlân.* Joan iii. 16. Mic. vii. 18, 19.

5. Mae Ammod (neu Ofynniad) y Cyfammod Gweithredoedd, ſef, ufudd-dod perffaith, yn ammhoſibl i ddŷn yn ei gyflwr llygredig; eithr Ammod (ſef, yr hyn a ofynnir oddi wrthym yn) y Cyfammod Grâs ſydd, trwy Dduw, yn rhâd ac yn eſmwyth: Canys Ffŷdd y mae Duw yn ei ofyn, ac yn addaw ei rhoddi hefyd.

Act. xvi. 31. *A hwy a ddywedaſant, Crêd yn yr Arglwydd Jeſu Griſt, a chadwëdig fyddi.*

Eph. ii. 8. *Canys trwy râs yr ydych yn gadwëdig, trwy ffŷdd; a hynny nid o honoch eich hunain: rhôdd Duw ydyw.*

6. Cyfiawnhâad dŷn ger bron Duw, ſy'n ſefyll ar ei gyfjawnder a'i ufudd-dod ei hun, yn y Cyfammod Gweithredoedd; eithr trwy Gyfryngdod ac Ufudd-dod Criſt yn unig, y cyfiawnhêir pôb dŷn yn y Cyfammod Grâs.

Rhuf. iii. 22, 23, 28. *Sef, cyfiawnder Duw; yr hon ſydd trwy ffŷdd Jeſu Griſt i bawb, ac ar bawb a grêdant: canys nid oes gwahaniaeth. O blegid pawb a bechâſant, ac ydynt yn ôl am ogoniant Duw. Yr ydym ni gan hynny yn cyfrif mai trwy ffŷdd y cyfiawnhêir dŷn, heb weithredoedd y deddf.*

2 Cor. v. 21. *Canys yr hwn nid adnabu bechod, a wnaeth efe yn bechod droſom ni; fel y'n gwnelid ni yn gyfiawnder Duw yndo ef.* Rhuf. x. 3, 4. viii. 3, 4. Jer. xxiii. 6. 1 Cor. i. 30.

7. Ar ôl crëu dŷn mewn cyflwr perffaith, fe adawïd ei barhâad ef, yn y Cyfammod Gweithredoedd, i'w ëwyllys a'i ddëwiſiad ei hun; eithr yn y Cyfammod Grâs fe roddir ſicrwydd mwy am ein parhâad ni gyd â Duw.

Jer. xxxii. 40. *A mi a wnâf â hwynt gyfammod tragywyddol, na throaf oddi wrthunt heb wneuthur llês iddunt; a mi a oſodaf fy ofn yn eu calonnau, fel na chiljont oddi wrthyf.*

Phil. i. 6. *Gan fôd yn hyderus yn hyn, y bydd i'r hwn a ddechreuodd ynnoch waith da, ei orphen hyd ddydd Jeſu Griſt.*

Sal. xxxvii. 24. *Er iddo gwympo, ni lwyrfwrir ef i lawr; canys yr Arglwydd ſydd yn ei gynnal ef â'i law.* Joan x. 27, 28, 29. Sal. lxxxix. 23, 31—34. Eſay liv. 8, 9, 10. 1 Joan ii. 19. 2 Dim. ii. 18, 19.

8. Yr oedd dŷn yn unigol, ſef, yn ſefyll wrtho ei hun, yn y Cyfammod Gweithredoedd; eithr yn y Cyfammod Grâs mae Criſt yn rhwym droſom ni, a chyd â ni: Canys trwyddo ef, ac yndo ef, ac yn gyſylltedig ag ef, y'n derbynnir ni mewn cyfammod â Duw.

Am hynny y gelwir ef yn *Angel y Cyfammod*, Mal. iii. 1. *Machnïydd y Cyfammod*, Heb. vii. 22. *Cyfrynguwr y Cyfammod*, Heb. ix. 15. a *Phen pôb gŵr*; ſef, Pen cyfammodol pôb un o'r ffyddlonjaid, 1 *Cor.* xi. 3. Ac efe yw'r *Tywyſog mawr, ſy'n ſefyll dros hôll feibjon ei bobl*, Dan. xii. 1. *Pen-tywyſog a Pherffeithydd ein ffydd*, ſef, y ffydd a otynnir yn y Cyfammod, yw efe, *Heb.* xii. 2. Ac efe yw *Michäel*, (ag ſydd efe) *a'i angyljon, yn rhyfela yn erbyn y ddraig a'i hangyljon*, ym mhlaid pobl y Cyfammod, *Dad.* xii. 7.

Cw. Pa rai yw'r Prif-freintjau y'ch gwnêir chwi yn gyfrannog o honunt trwy'r Cyfammod Grâs, y ſonjaſoch am danunt o'r blaen?

Att. Y tair hyn o Ragorfreintjau mwyaf godidog a rhagorol ag a ddichon fôd; ſef, 1. Cael fy ngwneuthur *yn aelod i Griſt*: yr hyn yn gyfiawn a enwïr yn flaenaf; o blegid mai'n hundeb ni â Chriſt yw ffynnon a gwraidd yr hôll freintjau eraill.

1 Cor. iii. 22, 23. *Pa an bynnag ai Paul, ai Apòlos, ai Cephas, ai'r bŷd, ai bywyd, ai angau, ai pethau preſennol, ai pethau i ddyfod; y mae pôb peth yn eiddoch chwi; a chwithau yn eiddo Criſt.*

2. Cael fy ngwneuthur *yn blentyn i Dduw*: Canys plant digoſaint ŷm ni wrth nâtur; a thrwy ein hundeb â Chriſt yn unig, y mae ein Mabwyſiad ni.

Joan i. 12. *Ond cynnifer ag a'i derbynjaſant ef, efe a roddes iddunt allu i fôd yn feibjon i Dduw; ſef, i'r ſawl a gredant yn ei Enw ef.* Gal. iii. 26. 1 Joan iii. 1.

3. Cael fy ngwneuthur *yn etifedd teyrnas nefoedd*: Canys yr Etifeddïaeth fawr hon fy'n rhwym wrth Fabwyſiad, ac yn waſtad yn cyd-gerdded.

Rhuf. viii. 17. *O's plant, etifeddion hefyd; ſef, etifeddion i Dduw, a chyd-etifeddion â Chriſt; o's ydym yn cyd-*

ddioddef

ddioddef gyd ag ef, fel y'n cyd-ogonedder hefyd.

Luc xii. 32. *Nac ofna, braidd bychan: canys rhyngodd bôdd i'ch Tâd roddi i chwi y deyrnas.*

Cw. A ydyw y fath orchwyl diſtadl ag yw bedyddjo â dwfr, yn fôdd effeithjol i wneuthur dŷn yn gyſrannog o'r Breintjau mawrjon hyn?

Att. 1. Mae'n beryglus jawn i nêb edrych ar Ordinhadau Criſt yn ddiſtadl, neu'n ddirmygus: Canys felly gwnaeth rhai â Chriſt ei hun, er dinyſtr iddunt eu hunain.

1 Cor. i. 23, 24. *Nyni ydym yn pregethu Criſt wedi ei groeſhoeljo, i'r Juddewŏn yn dramgwydd, ac i'r Groegwyr yn ffolineb. Ond iddunt hwy y rhai a alwyd, Juddewŏn a Groegwyr, yn Griſt, gallu Duw, a doethineb Duw.*

1 Theſ. iv. 8. *Am hynny y nêb ſydd yn dirmygu, nid dŷn y mae yn ei ddirmygu, ond Duw; yr hwn hefyd a roddes ei Ysbryd Glân ynnom ni.*

2 Pedr ii. 12. *Eithr y rhai hyn, megis anifeiliaid anrheſymmol anjanol, y rhai a wnaed i'w dàl ac i'w difetha, a gablant y pethau ni wyddant oddi wrthunt, ac a ddifethir yn eu llygredigaeth eu hunain.* Jud. 10.

2. Nid trwy rhinwedd naturjol, ag ſydd yn y Moddjon a'r Ordinhadau, y maent yn lleſiol i nêb; ond trwy'r Fendith y mae Duw yn ei roddi ar y Moddjon y mae efe yn ordeinjo, ac yn goſod ei Enw arnunt.

Ecſod. xx. 24. *Gwnâ i mi allor brîdd, ac abertha arni. — Ym mhôb man lle y rhoddwyf goffadwrjaeth o'm henw, y deuaf attat, ac y'th fendithjaf.*

2 Cor. x. 4. *Canys arfau ein milwrjaeth ni nid ydynt gnawdol, ond nerthol, trwy Dduw, i ſwrw ceſtyll i'r llawr.*

3. Er diſtadled a fyddo Moddjon Grâs yng ngolwg dŷn, y maent, trwy Fendith Duw, yn effeithjol i'r diben yr ordeinjwyd hwynt, pan jawn-arferir hwynt, yn ôl Ordinhâad Duw.

Edrychïad ar y *ſarph brês* a jachâodd *Iſräel* o loſgfa farwol y *ſeirph tanllyd*, Num. xxi. Udganu â chyrn hyrddod a daflodd i lawr gaerau cryfion *Jericho*, Joſua vi. Trwy biſerau prîdd ac udgyrn, y gyrrwyd byddinoedd mawrjon y *Medianjaid* i ffôi o flaen *Gideon*, Barn. vii. A ffon-dafl, ac ychydig o gerrig llyfnjon, yr achubodd *Dafydd* hôll *Iſräel* o ddwylaw *Goliäh* a llû'r *Philiſtiaid*, 1 Sam. xvii. Trwy ymolchi ſeithwaith yn yr *Forddonen*, mewn ufudd-dod i Air Duw, y glanhäwyd *Naaman* oddi wrth ei wahanglwyf, 2 *Bren.* v.

Trwy glai o boeryn y rhoddodd Criſt ei olwg i'r dŷn dall geni, *Joan* ix. Y moddjon a arferir yn ôl Gair yr Arglwydd a fyddant effeithjol, er gwaeled yr olwg arnunt ger bron dynjon, *Sal.* cvii. 20. *Eſay* lv. 11.

4. Anghrediniaeth a chabledd haerllug yw ammau llês Ordinhadau cyſſygredig, pan arferir hwy'n barchus yn ôl Ewyllys Duw; eithr i'r rhai anyſtyrjol, ag a gymmerant Enw'r Arglwydd yn ofer ynddunt, y maent yn ddiles ac yn niweidjol.

2 Cor. ii. 16. *I'r naill yr ydym yn arogl marwölaeth i farwölaeth; ac i'r lleill, yn arogl bywyd i fywyd.*

Dit. i. 15. *Pûr yn ddiau yw pôb peth i'r rhai pûr: eithr i'r rhai halogedig a'r diffydd, nid pûr dim, eithr halogedig yw hyd yn oed eu meddwl a'u cydwybod hwy.*

5. Nid ydys yn dywedud (yn fy Nghateciſm) mai'r Bedydd a'm gwnaeth *yn aelod i Griſt, yn blentyn i Dduw, ac yn etifedd teyrnas nefoedd*; eithr cael fy nerbyn mewn dull gweledig i hawl o'r Breintjau hyn, ar fy nerbynjad dan oruwchwiljaeth y Cyfammod Grâs, pan y'm bedyddjwyd; y rhai a arwyddocêir ac a ſeljir i blant y Cyfammod trwy Fedydd, dan rwymedigaeth iddunt hwy i gyflawni'r addduneddau a berthyn iddo: Canys arwydd a sêl y Cyfammod, ſy'n cynnwys cyfiawnhâad trwy ffŷdd, yw'r Bedydd yn awr, megis ag oedd yr Enwaedïad gynt.

Rhuf. iv. 11. *Ac efe a gymmerth arwydd yr enwaedïad yn inſel cyfiawnder y ffŷdd.*

6. Pan jawn-arferir Ordinhâad y Bedydd yn barchus yn ôl Ewyllys Duw, mae cyfle i obeithjo y bydd yn fuddjol o'r dïwedd, er nad ymddangoſo'r llês o hono yn y man. Mae rhai hadau yn gorwedd yn guddjedig yn y ddaear lawer blwyddyn cyn egino; megis y mae rhai addewïdjon ſicr yng Ngair Duw lawer o amſer cyn eu cyflawni. Mewn môdd dirgelaidd, anhysbys i ni, y mae Grâs Duw, yn yr hedyn o hono, yn uno eneidjau plant ei bobl â Chriſt, ac yn eu cynhyddu ynddo.

Marc iv. 26, 27. *Ac efe a ddywedodd, Felly y mae teyrnas Dduw, fel pe bwrïai ddŷn hâd i'r ddaear; a chyſgu, a chodi nôs a dŷdd, a'r hâd yn egino, ac yn tyfu, y môdd ni's gwŷr efe.*

1 Ped. i. 23. *Wedi'ch aileni, nid o hâd llygredig, eithr hâd anllygredig.*

Cw. Beth mae eich *gwneuthur yn aelod i Griſt* yn arwyddocâu?

Att.

Att. Mae'n arwyddocâu perthynas ac undeb â Chriſt o ddau fath.

1. Perthynas ac undeb proffeſol â Chriſt; ſef, cael o honoſ, trwy broffeſiad fy rhieni o'r Ffŷdd Griſtjonogol, fy nerbyn yn aelod i'r Eglwys weledig, a elwïr yn *Gorph Criſt.*

Eph. i. 22, 23. *Duw a'i rhoddes ef yn ben, uwch law pôb peth i'r eglwys, yr hon yw ei gorph ef.*

1 Cor. xii. 27. *Chwychwi ydych gorph Criſt, ac aelodau o ran.*

2. Perthynas ac undeb ysbrydol â Chriſt; trwy ba un y cyſylltir ein heneidjau â Chriſt gan ei Ysbryd ef, ac y'n gwnêir yn gyfrannog o'r Donjau a bwrcaſodd Criſt, megis y mae'r aelodau yn cyd-gyfrannog â'r corph.

1 Cor. xii. 12, 13. *Canys fel y mae'r corph yn un, ac iddo aelodau lawer, a hôll aelodau'r un corph, cyd bont lawer, ydynt un corph; felly y mae Criſt hefyd. O herwydd trwy un Ysbryd y bedyddjwyd ni ôll yn un corph.* Eph. v. 30. 1 Cor. vi. 15.

Joan xiv. 20. *Y dydd hwnnw y gwybyddwch fy môd i yn fy Nhâd, a chwithau ynnof fi, a minnau ynnoch chwithau.* Joan vi. 56. 1 Joan v. 20.

Cw. Beth yw'ch meddwl am fôd *yn aelod i Griſt trwy undeb broffeſol?*

Att. 1. Fy meddwl yw, fôd rhai yn aelodau i Griſt trwy undeb broffeſol oddi allan yn unig, heb berthynas gadwëdigol ac undeb ysbryd â Chriſt oddi mewn: Canys mae'n Harglwydd Jeſu yn cyffelybu'r Eſengyl i rŵyd a fwrïwyd yn y môr, ac a gaſglodd byſgod, drwg a da: A'r Eglwys a gyffelybodd efe i faes, lle hauodd y gelyn efrau am ben y gwenith; y rhai a adewïr, trwy Ewyllys Duw, i gyd-dyfu hyd ddïwedd y bŷd. Ac hefyd, lle mae Criſt yn cyffelybu ei hun i winwydden, y mae efe yn ſonjo am ddau fath o ganghennau ynddo; y naill yn ffrwythlon, a'r lleill yn ddiffrwyth, y rhai a dorrir ymmaith. *Joan* xv. 1, 2.

2. Fy meddwl yw, nad yw y rhai ag ſydd yn aelodau i Griſt trwy broffes yn unig, ond megis canghennau mall, neu frigyn wedi ei impjo yn rhîſg pren, heb undeb tyfadwy ag ef; neu lygad gwydr, a choes bren, y rhai nid ydynt yn rhannau bywjol o'r corph: Ac am hynny, fôd y cyfryw ddynjon yn ſtâd marwölaeth, heb gael bywyd newydd trwy Griſt.

Dad. iii. 1. *Mae gennyt enw dy fôd yn fyw, a marw ydwyt.*

Dad. ii. 9. *Rhai ſy yn dywedud eu bôd yn Juddewön, ac nid ydynt ond ſynagog Satan.*

Rhuf. ix. 6. *Canys nid Iſräel yw pawb ag ſydd o Iſräel.*

3. Fy meddwl yw, fôd y cyfryw nad oes ganddunt ond undeb broffeſol yn unig â Chriſt, yn aros dan ddigofaint Duw, er eu bedyddjo; megis yr *Juddewön* yr enwaedwyd arnunt: Fwytaſant oen y Pâſg, a daenellwyd â gwaed y Cyſammod; a Duw, er hynny, yn anfodlon i'r rhan fwyaf o honunt. 1 *Cor.* x. 1—5.

4. Fy meddwl yw, am y rhai a fedyddjwyd yn unig i undeb broffeſol â Chriſt, y bydd i'r cyfryw, ac i lawer a gyrhaeddaſant i Freintjau uwch nâ Bedydd, ac heb ddyfod i undeb yſbrydol â Chriſt, gael eu rhwygo a'u torri ymmaith oddi wrth ran ac etifeddïaeth plant y Cyſammod, pan ddêl dŷdd y Farn. Luc xiii. 26, 27. *Yna y dechreüwch ddywedud, Ni a ſwytaſom ac a yfaſom yn dy ûwydd di, a thi a ddyſgaiſt yn ein heolydd ni. Ac efe a ddywed, Yr wyf yn dywedud i chwi, Nid adwaen chwi o ba le yr ydych: ewch ymmaith oddi wrthyf, chwi hôll weithredwyr anwiredd.* Mat. vii. 22, 23. Joan xv. 6. Mat. viii. 11, 12. xxiv. 50, 51. xiii. 49, 50.

5. Yr wyf yn meddwl, mai arferïad anyſtyrjol ac eſgeulus o Foddjon Grâs a'i gwnâ yn ddiles: Canys am nad ydych yn yſtyrjaid (medd yr Arglwydd) yr *anfonaf felldith arnoch chwi, ac a felldigaf eich benditbjon chwi: ïe, myfi a'u melldigais eiſioes, am nad ydych yn yſtyrjaid,* Mal. ii. 2. Am hynny, gyd â pharch a difrifwch mawr y dylyd bôd ynghylch yr Ordinhâad ſanctaidd honno; gan ddeiſyfu am Râs a Bendith Duw, i weithjo yn yr enaid adnëwydd-deb ysbrydol, heb ba un nid oes ran yng Nghriſt na theyrnas nefoedd.

Joan iii. 5, 6. *Jeſu a attebodd ac a ddywedodd, Yn wîr, yn wir, meddaf i ti, Oddïeithr geni dyn o ddwfr ac o'r Yſbryd, ni ddichon efe ſyned i mewn i deyrnas Dduw. Yr hyn a aned o'r cnawd, ſydd gnawd; a'r hyn a aned o'r Ysbryd, ſydd ysbryd.* 2 Cor. v. 17. Dit. iii. 5.

Cw. Pa beth yw'ch meddwl chwi am *undeb ysbrydol â Chriſt,* a arwyddocêir ac y ſeljit i blant Duw trwy gyflawnïad parchus o'r Ordinhâad hon?

Att. Mi ddylwn aſtudjo gwybodaeth brofiadol o'm hundeb â Chriſt; o blegid fy nghuſſur, a'm gobaith, a gwirjonedd fy mhroffes, fy'n ſefyll arno. Eithr y mae'r Fraint hon yn fawr ac yn uchel, fel na fedraf ddywedud ond ychydig am dani: Canys

1. Mae'n

1. Mae'n undeb dirgeledigaethol. Ni fedrwn ni ddyall fath w'r undeb ſydd rhwng y corph a'r enaid; llai o lawer pa fath w'r undeb ſydd rhwng yr enaid a Chriſt.

Eph. v. 30, 32. *O blegid aelodau ydym o'i gorph ef, o'i nawd ef, ac o'i eſgyrn ef. Y dirgelwch hwn ſydd fawr: eithr m Griſt, ac am yr eglwys yr wyf fi yn dywedud.*

Col. i. 26, 27. *Sef y dirgelwch oedd guddiedig er oeſoedd, c er cenhedlaethau, ond yr awr hon a eglurwyd i'w ſaint ef: i'r rhai yr ëwyllyſiodd Duw hysbyſu beth yw golud gogoniant dirgelwch hyn, ym mhlith y cenhedloedd; yr hwn yw Criſt nnoch chwi, gobaith y gogoniant.*

2. Mai undeb goruwchnaturjol ydyw; canys Duw ei hun w'r Awdwr o hono, ſy'n plannu'r enaid yng Nghriſt, a thrwy i Râs, yn yr adenedigaeth, yn ei uno ag ef.

1 Cor. i. 30. *Yr ydych chwi o hono ef* (ſef, o Dduw) *yng Nghriſt Jeſu.*

Mat. xv. 13. *Ac yntef a attebodd ac a ddywedodd, Pôb planhigyn yr hwn ni's plannodd fy Nhâd nefol, a ddïwreiddir.*

1 Cor. xii. 13. *Trwy un Ysbryd y bedyddjwyd ni ôll yn un corph.* 1 Joan iii. 24. iv. 13.

3. Undeb anrhydeddus ydyw; o blegid trwy'r undeb hyn ein cymmerer yn bobl annwyl ac agos i Dduw.

Deut. iv. 7. *O blegid pa genedl mor fawr, yr hon mae duw iddi yn nesâu atti, fel yr Arglwydd ein Duw ni, ym mhôb dim a'r y galwŏm arno?*

1 Ped. ii. 9, 10. *Eithr chwychwi ydych rywogaeth etholedig, brenhinol offeiriadaeth, cenedl ſanctaidd, pobl briodol i Dduw; fel y mynegoch rinweddau yr hwn a'ch galwŏdd allan o dywyllwch i'w ryfeddol oleuni ef: Y rhai gynt nid oeddych bobl, ond yn awr ydych bobl i Dduw: y rhai ni chawſoch drugaredd, ond yr awron a gawſoch drugaredd.* Sal. cxlviii. 14.

4. Mae'r undeb hwn yn anddattodol, ac yn parhâu byth yn y bywyd hwn, a thrwy angau i'r byd a ddaw; na's gall neb o'n hanfodd ein difuddjo o hono. Er i'n cyrph a'n heneidjau ymddattod oddi wrth ei gilydd, ni wahanir y naill na'r llall oddi wrth undeb cyfammodol â'r Arglwydd. Ni phydra rhwymau'r undeb hwn yn y bêdd, ac ni dderfydd yn nhragywyddoldeb. *Duw Abraham, Duw Iſaac, a Duw Jacob, yw'r Arglwydd*, yn awr, filoedd o flynyddoedd ar ôl eu claddu; ac felly y mae, ac y bydd efe, yn Dduw iddunt hwy ac i'w hôll Saint yn dragywydd.

Rhuf. viii. 38, 39. *Canys y mae yn ddiogel genwyf, na allu nac angau, nac einioes, nac angyljon, na thywyſogaethau, na meddïannau, na phethau i ddyfod, nac uchder, na dyfnder, nac un creadur arall, ein gwahanu ni oddi wrth garïad Duw, yr hwn ſydd yng Nghriſt Jeſu ein Harglwydd.*

Eſay liv. 10. *Y mynyddoedd a giliant, a'r brynjau a ſymmudant: eithr fy nhrugaredd ni chilia oddi wrthyt, a chyfammod fy hedd ni ſyfl, medd yr Arglwydd ſydd yn trugarhau wrthyt.* Eſay li. 6. Hoſ. ii. 19, 20.

5. Mae'r undeb ysbrydol hwn â Chriſt yn undeb manteiſiol i ddynjon; o blegid ei fôd yn rhoddi i ni hawl yng Nghriſt ei hun, trwy'r hwn y mae pôb donjau yn dyfod.

Can. ii. 16. *Fy anwylyd ſydd eiddof fi, a minnau yn eiddo yntef.*

Cw. Pwy fanteiſion ſy'n dyfod oddi wrth undeb ysbrydol â Chriſt?

Att. Manteiſion mawrjon ac annrhaethol ſy'n dyfod oddi wrth undeb ysbrydol â Chriſt, na's gellir eu cael yn un môdd arall: Canys,

1. Trwy'r undeb hyn ein dygir i gael carennydd a pherthynas ſuddjol â Chriſt.

Lle'r ydym wrth naturjaeth yn elynjon mewn meddwl, ac yn blant digofaint, mae Criſt, trwy'r undeb hyn, yn Heddychwr i ni.

Eph. ii. 14. *Canys efe yw ein tangnefedd ni.*

Lle'r ydym yn ddyledwyr i Gyfiawnder Duw, mae Criſt, trwy'r undeb hyn, yn mechnïo droſom; ac am hynny y gweddïa *Dafydd* fel hyn: *Mechnïa dros dy wâs er dajoni,* Sal. cxix. 122.

Lle'r ydym trwy bechod yn gleifion trucnus i angau, trwy undeb â Chriſt y mae efe yn Feddyg i ni.

Heb. vii. 25. *Efe a ddichon yn gwbl jachâu y rhai trwyddo ef ſy'n dyfod at Dduw.*

Lle'r ydym yn weinjon ac yn wael yn ein Gweddïau, ac yn chwannog i bechu, mae Criſt, trwy'r undeb hyn, yn Eirjolwr droſom.

1 Joan ii. 1, 2. *O pecha nêb, y mae i ni eirjolwr gyd â'r Tâd, Jeſu Griſt y cyfiawn; ac efe yw'r jawn dros ein pechodau ni.*

Lle'r ydym yn y bŷd hwn megis dieithrjaid, ac amddifaid, a gweddwon, mae Criſt, trwy'r undeb ymma, yn dyfod yn Gyfaill, yn Frawd, ac yn Briod i ni.

Can.

Can. v. 16. *Dymma fy annwylyd, dymma fy nghyfaill, O ferched Jeruſalem!*

Heb. ii. 11. *Canys yr hwn ſydd yn ſancteiddjo, a'r rhai a ſanctteiddjer, o'r un y maent ôll: am ba achos nid yw gywilyddus ganddo eu galw hwy yn frodyr.*

Eſay liv. 4, 5. *Nâc ofna; canys ni'th gywilyddjir: ac na'th gywradwydder, am na'th warthruddir: canys ti a anghofji gywradwydd dy jeuengctid, a gwarthrudd dy weddwdod ni chofi mwyach. Canys dy briod yw'r hwn a'th wnaeth (Arglwydd lluoedd yw ei enw) dy waredydd hefyd, Sanct Iſräel, Duw'r holl ddaear y gelwir ef.* Eſay lxii. 3. Jer. iii. 14. Dit. ii. 14.

2. Trwy'r undeb ysbrydol hyn ein derbynjer i gyfrinach prynedigol a chymdeithas felus â Chriſt.

1 Joan i. 3. *Yr hyn a welſom ac y glywſom, yr ydym yn ei mynegi i chwi; fel y caffoch chwithau hefyd gymdeithas gyd â ni: a'n cymdeithas ni yn wîr ſydd gyd â'r Tâd, a chyd â'i Fâb ef Jeſu Griſt.*

Can. i. 13. *Fy annwylyd ſydd im' yn bwyſi myrr; rhwng fronnau yr erys dros nôs.*

Can. ii. 3, 4. *Megis pren afalau ym mŷſg prennau'r coed, felly y mae fy annwylyd ym mhlith y meibjon: bu dda gennyf eiſtedd dan ei gyſgod ef; a'i ffrwyth oedd felus i'm genau. Efe a'm dûg i'r gwindy, a'i faner droſof ydoedd gariad.*

3. Trwy undeb ysbrydol â Chriſt, y'n ſymmudir ni i 'ſtâd o chyfiawnder newydd a dedwyddol.

Col. i. 13, 21, 22. *Yr hwn a'n gwaredodd ni allan o feddiant y tywyllwch, ac a'n ſymmudodd i deyrnas ei annwyl Fâb. A chwithau, y rhai oeddych ddieithrjaid, a gelynjon mewn meddwl, trwy dweithredoedd drwg, yr awr hon hefyd a gymmododd efe, yng nghorph ei gnawd ef, trwy farwölaeth, i'ch cyflwyno chwi yn ſanctaidd, ac yn ddifeïus, ac yn ddiargyoedd ger ei fron ef.* Eph. ii. 4, 5, 6, 12, 13, 19.

4. Megis ag mai trwy nôdd y pren y mae'r gangen yn ffrwythlon, a thrwy gyſſylltïad â'r corph y mae nerth yn yr aelod i weithjo; felly hefyd trwy undeb â Chriſt, y mae Grâs, a gallu i ni, i wneuthur y peth y mae Duw yn ei orchymmyn.

Joan xv. 5. *Myfi yw'r winwydden; chwithau yw'r canghennau. Yr hwn ſydd yn aros ynnof fi, a minnau ynddo yntef, hwnnw ſydd yn dwyn ffrwyth lawer: o blegid hebof fi ni ellwch chwi wneuthur dim.* Rhuf. vii. 4.

5. Trwy undeb â Chriſt, y mae i ni allu i gyd-ddioddef ag

ef;

ef; fel y'n cyd-ogonedder: Canys y rhai a ragwybu Duw, rhai hynny hefyd a raglunjodd efe i fôd yn un ffurf â delw ei Fâb (*Rhuf.* viii. 29.) i ddioddef gyd ag ef, i farw gyd ag ef, ac i ddwyn eu croes fel yntef yn y bŷd.

2 Dim. ii. 11, 12. *Gwîr yw'r gair; canys o's buom feirw gyd ag ef, byw fyddwn hefyd gyd ag ef: O's dioddefwn, ni a deyrnaſwn gyd ag ef: o's gwadwn ef, yntau hefyd a'n gwâd ninnau.*

6. Trwy undeb â Chriſt, y mae magwrjaeth a chynnydd bywyd ysbrydol yn yr enaid, megis ag y mae meithrin a bywyd yr aelod oddi wrth y corph a'r pen.

Eph. iv. 16. *O'r hwn y mae'r hôll gorph wedi ei gyd-ymgynnull a'i gyd gyſſylldu, trwy hôb cymmal cynhaliaeth, yn ôl y nerthol weithrediad ym meſur pôb rhan, yn gwneuthur cynnydd y corph, i'w adeilad ei hun mewn cariad.* Col. ii. 7, 19.

7. Megis y mae'r aelod yn gyfrannog â'r corph, a'r wraig yn gyfrannog â'i phriod; felly, trwy undeb ysbrydol â Chriſt ein dygir i gymmundeb ag ef; ſef, i fôd yn gyd-gyfrannog o Chriſt o hôll Fendithjon a Donjau'r Prynedigaeth a gynhwyſir yn Addewidjon Duw.

2 Cor. i. 20. *O blegid hôll addewidjon Duw ynddo ef yn Iê, ac ynddo ef Amen, er gogoniant i Dduw trwom ni.*

1 Cor. iii. 22, 23. *Y mae pôb peth yn eiddoch chwi; a chwithau yn eiddo Criſt; a Chriſt yn eiddo Duw.*

Joan i. 16. *Ac o'i gyflawnder ef y derbynjaſom ni ôll, a grâs am râs.*

Cw. Pwy Fendithjon a Donjau, neu ſanteiſion buddjol, yn ychwaneg, y gwnêir chwi yn gyfrannog o honunt trwy undeb â Chriſt?

Att. 1. Oddi wrth undeb ysbrydol â Chriſt, y mae ein ſancteiddjad ac adnewydd-deb ein natur ni, fel y byddom farw i bechod, a byw i gyfiawnder.

Rhuf. xi. 16. *O's ſanctaidd y gwreiddyn, y mae'r canghenau hefyd felly.*

Rhuf. vi. 4. *Cladduyd ni gan hynny gyd ag ef trwy fedydd i farwolaeth; fel megis ag y cyfodwyd Criſt o feirw trwy ogoniant y Tâd, felly y rhodiom ninnau hefyd mewn newydd-deb buchedd.* Eph. ii. 10. 2 Ped. i. 4. Gal. ii. 20. Rhuf. viii. 10. 2 Cor. v. 17.

2. Oddi wrth yr undeb hyn y mae maddeuant pechodau, ac ymwared oddi wrth gôsb dragywyddol dyledus am danunt.

Eph. i. 6, 7. *Duw a'n gwnaeth yn gymmeradwy yn yr annwylyd:*

ylyd: yn yr hwn y mae i ni brynedigaeth trwy ei waed
ſef, maddeuant pechodau.
huf. viii. 1. *Nid oes, gan hynny, yn awr ddim damnedi-*
h i'r rhai ſy yng Nghriſt Jeſu, y rhai ſydd yn rhodio, nid
l y cnawd, eithr yn ôl yr ysbryd. Heb. viii. 10. 1 Theſ.
0.

Oddi ymma y mae ein cyfiawnhâad ni; canys yr Ar-
ydd ein cyfiawnder yw Criſt, *Jer.* xxiii. 6.
Cor. i. 30. *Yr ydych chwi o hono ef, yng Nghriſt Jeſu,*
wn a wnaethpwyd i ni gan Dduw yn ddoethineb, ac yn
wnder, ac yn ſanctteiddrwydd, ac yn brynedigaeth. Phil.
8, 9. 2 Cor. v. 21. Eſay xlv. 24, 25.

Oddi wrth ein hundeb â Chriſt, y mae i ni, ſydd trwy
hod o'n tâd diafol (*Joan* viii. 44.) gael ein mabwyſio yn
nt i Dduw.
Gal. iii. 26, 27. *Canys chwi ôll ydych blant i Dduw, trwy*
dd yng Nghriſt Jeſu. Canys cynnifer o honoch ac a feddydd-
yd yng Nghriſt, a wiſgaſoch Griſt. Eph. i. 5.

5. Oddi wrth ein hundeb â Chriſt, y mae i ni gael ei Yſ-
yd ef, i'n cymmorth a'n cyfarwyddo.
1 Cor. vi. 17. *Ond yr hwn a gyſſylltdir â'r Arglwydd, un*
bryd yw.
Rhuf. viii. 9. *Od oes nêb heb Ysbryd Criſt ganddo, nid yw*
wnnw yn eiddo ef. Phil. i. 19. 1 Cor. ii. 12. 1 Joan iv. 13.
ph. iii. 16. 2 Dim. ii. 1.

6. Trwy'n hundeb â Chriſt, y derbyn Duw ein Gweddïau
i, a'n Dyledſwyddau, yn gymmeradwy yn ei olwg.
Joan xv. 7. *O's arhoſwch ynnof fi, ac aros o'm geirjau*
nnoch, beth bennag a ewyllyſioch, gofynnwch, ac efe a ſydd
chwi. Eph. ii. 18.

7. Oddi wrth ein hundeb â'r Arglwydd Jeſu, y mae angyl-
on Duw yn gwarchod droſom yn y bŷd peryglus hwn.
Heb. i. 14. *Onid ysbrydjon gwaſanaethgar ydynt hwy ôll,*
wedi eu danfon i waſanaethu er mwyn y rhai a gânt etifeddu
iechydwrjaeth?

8. Oddi wrth ein hundeb â Chriſt, y bydd ein cyſſur ni
yn nŷdd ein marwölaeth.
Sal. xxiii. 4. *Ïe, ţe rhodiwn ar hŷd glyn cyſgod angau,*
nid ofnaf niwaid: canys yr wyt ti gyd â mi; dy wïalen a'th
ffôn a'm cyſſurant. Heb. ii. 14, 15.
1 Cor. xv. 55—57. *O angau, ţa le y mae dy gôlyn? O*

uffern,

uffern, pa le y mae dy ſuddugoliaeth? Colyn angau yw pechod, a grym pechod yw'r gyfraith. Ond i Dduw y byddo'r diolch, yr hwn ſydd yn rhoddi i ni ſuddugoliaeth trwy ein Harglwydd Jeſu Griſt. 2 Cor. v. 1.

9. Oddi wrth ein hundeb â Chriſt, y bydd i ni adgyfodiad gogoneddus yn niwedd y byd; o blegid efe a ddaw i'w ogoneddu yn ei Saint, ac i fod yn rhyfeddol yn y rhai oll ſy'n credu yn y dydd hwnnw. 2 *Theſ.* i. 10. *Phil.* iii. 21. *Mat.* xiii. 43. 1 *Cor.* xv. 42, 43.

10. Oddi wrth yr undeb hwn â Chriſt, y bydd i ni hyder dioſnog yn y Farn.

1 Joan ii. 28. *Ac yr awron, blant bychain, arhoſwch ynddo: fel pan ymddangoſo efe, y byddo hyder gennym, ac na chywilyddjom ger ei fron ef yn ei ddyfodjad.*

11. Oddi wrth undeb ysbrydol â Chriſt, y bydd i ni fynedjad gogoneddus gyd â Chriſt i deyrnas nefoedd; pan fo eraill yn gorfod myned yn athriſt oddi wrtho.

2 Ped. i. 11. *Canys felly yn helaeth y trefnir i chwi fynedjad i mewn i dragywyddol deyrnas ein Harglwydd a'n Hachubwr Jeſu Griſt.*

Mat. xxv. 34. *Yna y dywed y Brenin wrth y rhai ar ei ddeheulaw, Deuwch, chwi fendigedigjon fy Nhâd, etifeddwch y deyrnas a barotöwyd i chwi er ſeiljad y byd.* Joan xiv. 19. xvii. 24.

12. Ac yn olaf; y mae ffrwythau melus yr undeb gwynfydedig hwn, yn eu gwerth a'u cyfrif, yn fwy nag y gellir eu hadrodd: Canys megis yr ydym, wrth naturjaeth, yn gyd-gyfrannog ag *Adda*, yn ei gwymp, a'i gôsb; felly y'n gwnêir, trwy Râs, yn gyd-gyfrannog à Chriſt, o'r hyn oll a wnaeth, ac a ddioddefodd, dros ein Jechydwrjaeth: canys drosom ni y cymmerodd efe y gwaith hyn arno.

Joan xvii. 19. *Ac er eu mwyn hwy yr wyf yn fy ſancteiddjo yn y gwirjonedd.*

Megis yn *Adda* ein halogwyd, y melldithjwyd, ac ein condemnjwyd ni; felly yng Nghriſt y glanhêir, y ſancteiddjer, ac y cyfiawnhêir y pechadurjaid mwyaf, pan ddyger hwy i undeb ag ef.

1 Cor. vi. 11. *A hyn fu rai o honoch chwi: eithr chwi a olchwyd; eithr chwi a ſancteiddjwyd; eithr chwi a gyfjawnhäwyd, yn enw yr Arglwydd Jeſu, a thrwy Ysbryd ein Duw ni.*

Yng Nghriſt y mae i ni gael drachefn y cwbl a gallaſom yn *Adda*, a llawer ychwaneg; gan fôd Criſt, ein Pen ysbrydol (yn digymhariaeth) yn fwy goludog nag *Adda*, ein pen naturjol, n ei 'ſtâd orau. Yn ddiammau, y bydd ein hennill, trwy'r ndeb hyn â Chriſt, yn fwy nâ'n colled yng nghwymp *Adda*.

Joan x. 10. *Myfi a ddaethym fel y caent fywyd, ac y ent ef yn helaethach.*

Rhuf. v. 15. *Eithr nid megis y camwedd, felly y mae y wn hefyd; canys o's trwy gamwedd un y bu feirw llawer, wy o lawer yr amlhâodd grâs Duw, a'r dawn trwy râs yr n dŷn Jeſu Griſt, i laweroedd.*

Col. ii. 9, 10. *O blegid ynddo ef y mae hôll gyflawnder y Duwdod yn preſwyliɔ yn gorphorol: ac yr ydych chwi wedi ich cyflawni ynddo ef, yr hwn yw pen pôb tywyſogaeth ac wdurdod.*

Cw. Yr ydych wedi adrodd llawer o'r Breintjau ſy'n tarddu ddi wrth undeb â Chriſt; attolwg, pwy Ddyledſwyddau y dylech ddyſgu oddi wrth yr yſtyrjaeth hyn; ſef, eich bôd o's plant Duw ydych) yn aelodau i Griſt?

Att. 1. Mi ddylwn garu Criſt uwch law pôb peth. Mae'n naturjol i aelod angharu'r corph neu'r pen: Ac ni's gallaf ôd yn wîr aelod i Griſt, heb ei garu ef â'r cariad mwyaf.

Mat. x. 37. *Yr hwn ſydd yn caru tâd neu fam yn fwy nâ myfi, nid yw deilwng o honof fi: a'r nêb ſydd yn caru mâb neu ferch yn fwy nâ myfi, nid yw deilwng o honof fi.*

1 Cor. xvi. 22. *Od oes nêb nid yw yn caru yr Arglwydd Jeſu Griſt, bydded Anathema Maranatha.* Luc xiv. 26.

2. Mi ddylwn edrych yn ddieſgeulus, nad yw fy ngobaith r ddim arall am Jechydwrjaeth, ond yn unig trwy hawl yng Nghriſt, ac undeb ysbrydol ag ef.

Rhuf. xi. 36. *Canys o hono ef, a thrwyddo ef, ac iddo f, y mae pôb peth.*

1 Joan v. 12. *Yr hwn y mae y Mâb ganddo, y mae y wyd ganddo; a'r hwn nid yw ganddo Fâb Duw, nid oes anddo fywyd.* Act. iv. 12.

3. Mi ddylwn dwys ymholi, pa un ai mewn gwirjonedd, neu nteu trwy undeb broffeſol yn unig, yr ydwyf yn aelod i Griſt.

2 Cor. xiii. 5. *Profwch chwychwi eich hunain, a ydych yn ffydd. Holwch eich hunain. Ai nid ychych yn eich adabod eich hunain; ſef, bôd Jeſu Griſt ynnoch, oddieithr i chwi fôd yn anghymmeradwy?* 1 Joan i. 6, 7.

4. Mi

4. Mi ddylwn aſtudjo'r gwaſanaethgarwch mwyaf yn ngallu, dros Griſt, a'i Eglwys yn y byd. Pa beth na's gwn aelodau dros y pen a'r corph?

Rhuf. xiv. 7, 8. *Canys nid oes yr un o honom yn by iddo ei hun, ac nid yw yr un yn marw iddo ei hun. Ca pa un bynnag yr ydym ai byw, i'r Arglwydd yr ydym byw; ai marw, i'r Arglwydd yr ydym yn marw. hynny, pa un bynnag yr ydym ai byw ai marw, eiddo Arglwydd ydym.* 2 Cor. v. 14, 15.

5. Mi ddylwn ddyſgu byw trwy Ffydd ar Griſt, er gwa ned a gwaeled ydwyf; ac na wan-obeithjwyf, o blegid n wyf mor ddonjol ag eraill, ag y welwyf yn llawer rhagora nâ mi: Canys y mae yng Nghriſt aelodau o amryw radda etto i gyd yn un ag ef: ac ni ddylid diyſturu y gwannaf honunt.

1 Cor. xii. 14, 15, 16, 21, 22. *Canys y corph nid yw aelod, eithr llawer. O's dywed y troed, Am nad wyf la nid wyf o'r corph; ai am hynny nid yw efe o'r corph? o's dywed y clûſt, Am nad wyf lygad, nid wyf o'r corph; am hynny nid yw hi o'r corph? Ac ni all y llygad ddywed wrth y llaw, Nid rhaid i mi wrthyt; na'r pen chwai wrth y traed, Nid rhaid i mi wrthych. Eithr yn hytrac o lawer, yr aelodau o'r corph y rhai a dybjir eu bôd y wannaf, ydynt angenrheidjol.*

6. Mi ddylwn ddyſgu adnabod, mor beryglus yw erlid ne ddrygu pobl Dduw; gan mai aelodau Griſt ydynt.

Zech. ii. 8. *Canys fel hyn y dywed Arglwydd y lluoedd — A gyffyrddo â chwi, ſydd yn cyffwrdd â channwyll e lygad ef.*

Act. ix. 4, 5. *Ac efe a ſyrthjodd ar y ddaear, ac a glyb lais yn dywedud wrtho, Saul, Saul, pa ham yr wyt yn f erlid i? Yntef a daywedodd, Pwy wyt ti, Arglwydd A'r Arglwydd a ddywedodd, Myfi yw Jeſu, yr hwn yr wy ti yn ei erlid. Caled yw i ti wingo yn erbyn y ſymbylau.*

7. Mi ddylwn dyſgu i fôd, yn ôl fy ngallu, yn gymmwy naſol i bawb o'm cyd-greadurjaid; eithr yn fwy enwedigol i'm cyd-aelodau o Griſt: Canys yr hyn a wnêir iddunt hwy, wnêir i Griſt ei hun.

Mat. xxv. 34, 35, 40. *Yna y dywed y Brenin wrth y rhai ar ei ddeheulaw, Deuwch, chwi fendigedigjon fy Nhâd etifeddwch y deyrnas a barotöwyd i chwi er ſeiljad y byd*

Cany

nys bum nëwynog, a chwi a roisoch i mi fwyd: bu arnaf hed, a rhoisoch i mi ddiod: bum ddieithr, a dygasoch fi gyd chwi. — Ac efe a ddywed wrthunt, Yn gymmaint a'i neuthur o honoch i un o'r rhai hyn fy mrodyr lleiaf, i mi gwnaethoch. 1 Cor. xii. 25, 26. Rhuf. xiii. 4, 5, 10, 14. ph. iv. 25. Gal. v. 10.

8. Dyledfwydd proffeſwyr Crefydd yw, byw mewn undeb gilydd; gan ochelyd rhwygo ac archolli corph Criſt, o ba y maent yn aelodau, ſef, ei Eglwys ef, trwy anghydfod ac mbleidjau.

Eph. iv. 3—6. *Gan fôd yn ddyfal i gadw undeb yr Yſryd yng ngh-rlwm tangnefedd. Un corph ſydd, ac un yſryd; megis ag y'ch galwyd yn un gobaith eich galwedaeth: un Arglwydd, un ffydd, un bedydd; un Duw a thâd ôll, yr hwn ſydd goruwch ôll, a thrwy ôll, ac ynnoch ôll.* 1 Cor. i. 10. *Ac yr wyf yn attolwg i chwi, frodyr, trwy nw ein Harglwydd Jeſu Griſt, ddywedud o bawb o honoch hwi yr un peth, ac na bydd ymbleidjo yn eich plith; eithr bôd o honoch wedi eich cyſan-gyſſylltu yn yr un meddwl ac n yr un farn.*

1 Cor. xi. 16. *Od oes nêb a fyn fôd yn ymryſongar, nid oes genmym ni gyfryw ddefod, na chan eglwyſi Duw.*

Rhuf. xvi. 17. *Ac yr wyf yn attolwg i chwi, frodyr, graffu ar y rhai ſy yn peri anghydfod a rhwyſtrau, yn erbyn yr athrawjaeth a ddyſgaſoch chwi, a chilj-wch oddi wrthunt.* 2 Dim. ii. 16, 17. Joan xvii. 20, 21, 23. Rhuf. xii. 16, 18. 1 Dim. vi. 3, 4, 5. Phil. ii. 2, 3.

9. Mi ddylwn dyſgu ymgyſſuro yng Nghriſt dan bob trallodau: Canys megis y mae'r pen a'r corph yn cyd-deimlo â'r aelodau, ac yn gofalu droſtunt; felly hefyd y mae Criſt.

Eſay lxiii. 9. *Yn eu hôll gyſtudd hwynt efe a gyſtuddjwyd, ac angel ei gydrycholdeb a'u hachubodd hwynt; yn ei gariad ac yn ei drugaredd y gwaredodd efe hwynt.*

Heb. iv. 15. *Canys nid oes i ni archoffeiriad, heb fedru cyd ddioddef gyd â'n gwendid ni, ond wedi ei demtjo ym mhôb peth yr un ffunyd a ninnau, etto heb bechod.*

10. Mi ddylwn dyſgu ymddiried yn ddiegwan yng Nghriſt am fywyd tragywyddol: Canys megis mai o'r pen a'r corph mae bywyd yr aelodau; felly hefyd yng Nghriſt y mae bywyd y Criſtjon yn ſicr, pa brofedigaethau neu beryglon bynnag a'i cylchyno.

Col.

Col. iii. 3. *Canys meirw ydych, a'ch bywyd a guddiwyd gyd â Chriſt yn Nuw.*

Joan xiv. 19. *Canys byw wyf fi, a byw fyddwch chwithau hefyd.* 1 Ped. i. 5.

Cw. Chwi ddywedaſoch, mai'r ail Ragorfraint a berthyn chwi trwy Gyfammod eich Bedydd, yw Mabwyſiad; ſef, cael o honoch eich gwneuthur *yn blentyn i Dduw*; pa fath Ragorfraint yw hon?

Att. 1. Rhagorfraint yw hi, ſy'n perthyn i bôb un ag ſydd mewn gwirjonedd yn aelod i Griſt, ac nid i nêb arall; canys trwyddo ef yn unig mae'r Uchel-fraint hyn yn dyfod.

Gal. iii. 26, 27. *Canys chwi ôll ydych blant i Dduw trwy ffydd yng Nghriſt Jeſu: canys cynnifer o honoch ag a fedyddiwyd yng Nghriſt, a wiſgaſoch Griſt.*

Joan i. 12. *Cynnifer ag a'i derbynjaſant ef* (ſef, Criſt) *ef a roddes iddunt allu i fod yn feibjon i Dduw*; *ſef, i'r ſawl a gredant yn ei enw ef.* Rhuſ. ix. 4.

2. Rhagorfraint yw Mabwyſiad, ag ſy'n tarddu oddi wrth Ewyllys da Duw yn unig.

Eph. i. 5. *Wedi iddo ein rhaglunjaethu ni i fabwyſiad trwy Jeſu Griſt iddo ei hun, yn ôl bodlonrwydd ei ëwyllys ef.*

3. Rhagorfraint uchel ac anrhydeddus yw Mabwyſiad.

1 Joan iii. 1. *Gwelwch pa fath gariad a roes y Tâd arnom, fel y'n gelwïd yn feibjon i Dduw.*

4. Rhagorfraint goſtfawr ydyw, er ei bôd yn dyfod yn rhâd i ni.

Gal. iv. 4, 5. *Danfonodd Duw ei Fâb, wedi ei wneuthur o wraig, wedi ei wneuthur dan y ddeddf; fel y prynai y rhai oedd dan y ddeddf, fel y derbynjem y mabwyſiad.* 1 Ped. i. 18, 19.

5. Rhagorfraint yw, na pherthyn i nêb wrth naturjaeth; am hynny y mae Duw yn ein cymhwyſo i'w mwynhâu trwy'n hadgenhedlu.

1 Ped. i. 3. *Yr hwn yn ôl ei fawr drugaredd a'n hadgenhedlodd ni i obaith bywjol, trwy adgyfodïad Jeſu Griſt oddi wrth y meirw.*

Joan i. 13. *Y rhai ni aned o waed, nac o ëwyllys y cnawd, nac o ëwyllys gŵr, eithr o Dduw.* Jago i. 18. 1 Joan v. 1.

6. Rhagorfraint yw, nad ydyw yn diflannu, fel breintjau'r bŷd hwn; eithr wedi ei ſicrhâu trwy Addewid Duw yn y Cyfammod tragywyddol.

2 Cor. vi. 18. *Myfi a fyddaf yn Dâd i chwi, a chwithau*

a

fyddwch yn feibjon ac yn ferched i mi, medd yr Arglwydd hollalluog.

7. Mae llawer o freintjau eraill yn cyd-gerdded â Mabwyſiad, ac yn perthyn i ddynjon trwyddo.

Cw. Pwy freintjau ſy'n perthyn i ddynjon trwy Fabwyſiad?

Att. 1. Trwy Fabwyſiad ein gwnêir yn gyfrannog o nàtur ac Ysbryd Duw, gan fôd wedi ein hadgenhedlu a'n geni o hono.

2 Ped. i. 4. *Trwy yr hyn y rhoddwyd i ni addewïdjon mawr jawn a gwerthfawr; fel trwy y rhai hyn y byddech gyfrannogjon o'r duwjol anjan.*

2. Trwy Fabwyſiad ein rhyddhêir oddi wrth gaethïwed ac ofn, i nesâu at Dduw yn hyderus, fel plant at eu tâd.

Rhuf. viii. 15, 16. *Canys ni dderbynjaſoch ysbryd caethïwed drachefn i beri ofn; eithr derbynjaſoch Ysbryd mabwyſiad, trwy'r hwn yr ydym yn llefain, Abba, Dâd. Y mae yr Ysbryd hwn yn cyd-dyſtjolaethu â'n hysbryd ni, ein bôd ni yn blant i Dduw.*

3. Trwy Fabwyſiad y rhoddir Ysbryd Duw, i'n cynhorthwyo a'n cyfarwyddo yn ein Gweddïau.

Rhuf. viii. 26, 27. *A'r un ffunyd y mae'r Ysbryd heſyd yn cynhorthwyo ein gwendid ni. Canys ni wyddom ni beth a weddïom, megis y dylem: eithr y mae'r Ysbryd ei hun yn erfyn droſom ni ag ocheneidjau annhraethadwy. A'r hwn ſydd yn chwilio'r calonnau, a ŵyr beth yw meddwl yr Ysbryd; canys y mae efe yn ôl ëwyllys Duw yn erfyn dros y ſaint.*

4. Trwy Fabwyſiad y rhoddir i ni hawl o'r etifeddïaeth fawr y mae Duw yn addaw i'w blant.

Rhuf. viii. 17. *Ac o's plant, etifeddïon heſyd; ſef, etifeddïon i Dduw, a chyd etifeddïon â Chriſt.*

Gal. iv. 7. *Felly nid wyt ti mwy yn wâs, ond yn fâb; ac o's mâb, etifedd heſyd i Dduw trwy Griſt.*

5. Trwy Fabwyſiad y mae Duw yn dyfod yn Dâd i ni, ac yn ymddwyn fel Tâd tu ag attom.

Joan xx. 17. *A'r Jeſu a ddywedoedd, Yr wyf yn dyrchafu at fy Nhâd i a'ch Tâd chwithau, a'm Duw i a'ch Duw chwithau.*

Cw. Ym mha fôdd y mae Duw yn ymddwyn fel Tâd tu ag at ei bobl?

Att. 1. Mae Duw, fel Tâd, yn dïwallu anghenjon ei blant, ac yn gofalu droſdunt.

Mat. vi. 31, 32. *Am hynny na ofelwch, gan ddywedud, Beth a fwytäwn, neu beth a yfwn, neu â pha beth yr ymddilladwn? (canys yr hôll bethau hyn y mae'r cenhedloedd yn eu ceisio) o blegid gŵyr eich Tâd nefol fod arnoch eisiau'r hôll bethau hyn.* Sal. lxxxiv. 11.

2. Mae Duw, fel Tâd, yn cynghori ac yn dysgu ei blant.

Sal. xxxii. 8. *Cyfarwyddaf di, a dysgaf di yn y ffordd yr elech: â'm llygad arnat y'th gynghoraf.*

Esay liv. 13. *Dy hôll feibjon hefyd fyddant wedi eu dysgu gan yr Arglwydd; a mawr fydd heddwch dy feibjon.* Esay xlviii. 17. Joan vi. 45. 1 Thes. iv. 9. Hos. xi. 3.

3. Mae Duw, fel Tâd, yn ceryddu ei blant er llês iddunt.

2 Sam. vii. 14. *Myfi a fyddaf iddo ef yn dâd, ac yntef fydd i mi yn fâb. O's trosedda efe, mi a'i ceryddaf â gwïalen ddynol, ac â dyrnodjau meibjon dynjon.*

Heb. xii. 6, 7. *Canys y neb y mae yr Arglwydd yn ei garu, y mae yn ei geryddu; ac yn fflangellu pôb mâb a dderbynjo. O's goddefwch gerydd, y mae Duw yn ymddwyn tu ag attoch megis tu ag at feibjon: canys pa fâb fydd, yr hwn nid yw ei dâd yn ei geryddu?*

4. Mae Duw, fel Tâd, yn tosturïo wrth ei blant, ac yn eu harbed hwynt.

Sal. cïi. 13. *Fel y tosturïa tâd wrth ei blant, felly y tosturïa'r Arglwydd wrth y rhai a'i hofnant ef.*

Mal. iii. 17. *A byddant eiddo fi, medd Arglwydd y lluoedd, y dydd y gwnelwyf briodoledd: arbedaf hwynt hefyd, fel yr arbed gŵr ei fâb fydd yn ei wasanaethu.*

5. Mae Duw, fel Tâd, yn diddanu ac yn gwaredu ei blant.

Esay li. 12. *Myfi, myfi yw yr hwn a'ch diddana chwi: pwy wyt ti, fel yr ofnit ddyn yr hwn fydd marw, a mâb dyn yr hwn a wnêir fel glaswelldyn?* 2 Cor. i. 4, 5.

6. Mae Duw, fel Tâd, yn gwrando deisyfiadau ei blant, ym mhôb peth da ag a geisiant ganddo.

1 Joan v. 14, 15. *A hyn yw'r hyfder sydd gennym tu ag atto ef, ei fod ef yn ein gwrando ni, o's gofynnwn ddim yn ôl ei ëwyllys ef. Ac o's gwyddom ei fod ef yn ein gwrando ni, pa beth bynnag a ddeisyfom, ni a wyddom ein bod yn cael y deisyfiadau a ddeisyfiasom ganddo.*

Mat. vii. 7, 8, 11. *Gofynnwch, a rhoddir i chwi; ceisiwch, a chwi a gewch; curwch, ac fe agorir i chwi. Canys pôb un sy'n gofyn, sy'n derbyn; a'r neb sy'n ceisio, sy'n cael;*

ac

ac i'r hwn ſydd yn curo, yr agorir. — O's chwychwi, a chwi yn ddrwg, a fedrwch roddi rhoddïon da i'ch plant, pa faint mwy y rhydd eich Tâd yr hwn ſydd yn y nefoedd bethau da i'r rhai a ofynnant iddo?

7. Mae Duw, ſel Tâd, yn coſio am ei blant, ac yn eu hamddiffyn hwy.

Eſay xlix. 15. *A anghofia gwraig ei phlentyn ſugno, fel na thoſturïo wrth fâb ei chrôth? ïe, hwy a allant anghofio; etto myſi nid anghofiaf di.*

Sal. xci. 9, 10, 11. *Am i ti wneuthur yr Arglwydd fy noddfa, ſef y Goruchaf, yn breſwylfa i ti; ni ddigwydd i ti nïwaid, ac ni ddaw plâ yn agos i'th babell: Canys efe a orchymmyn i'w angyljon am danat ti, dy gadw yn dy hôll ffyrdd.* Sal. cxxv. 2. 1 Ped. iii. 13. Mat. xviii. 14.

Cw. Pa rai yw'r dyledſwyddau a ddylech ddyſgu oddi wrth y Rhagorfraint hon o Fabwyſiad; ſef, cael o honot, trwy Griſt, dy wneuthur *yn blentyn i Dduw*?

Att. 1. Fy nyledſwydd yw, diolch i Dduw am drefnu'r fath Fraint i mi, a oeddwn, wrth nâtur, yn elyn iddo.

Col. i. 21. *A chwithau, y rhai oeddych ddieithrjaid, a gelynion mewn meddwl, trwy weithredoedd drwg, yr awr hon hefyd a gymmododd efe.*

2 Cor. ix. 15. *I Dduw y byddo'r diolch, am ei ddawn annrhaethol.* Dad. vii. 11, 12.

2. Fy nyledſwydd yw, ymddwyn yn barchus tu ag at y duwjoljon, gan eu bôd yn blant i Dduw.

Sal. xv. 1, 4. *Arglwydd, pwy a drîg yn dy babell? pwy a breſwylja ym mynydd dy ſanctaiddrwydd? — Yr hwn y mae'r drygjonus yn ddirmygüs yn ei olwg; ond a anrhydedda y rhai a ofnant yr Arglwydd.*

3. Fy nyledſwydd yw, dyſgu bod yn gyſſurus ym mhôb cyflwr, gan fôd Duw yn Dâd i mi.

Sal. lxviii. 5. *Tâd yr amddifaid, a Barnwr y gweddwön, yw Duw yn ei breſwylfa ſanctaidd.*

Eſay lxiii. 16. *Canys ti yw ein Tâd ni, er nad edwyn Abraham ni, ac na'n cydnebydd Iſräel: ti, Arglwydd, yw ein Tâd, ein gwaredydd; dy enw ſydd erjôed.*

4. Fy nyledſwydd yw, o's yw Duw yn Dâd i mi, i fyw'n addas i'r Uchelfraint hon, gan ochelyd drwg arferjon plant y bŷd hwn.

Deut. xiv. 1. *Plant ydych chwi i'r Arglwydd eich Duw,*

na thorrwch mo honoch eich hunain, ac na wnewch foelni rhwng eich llygaid, dros y meirw.

Rhuf. xii. 2. *Na chydymffurfiwch â'r byd hwn, eithr ymnewidjwch trwy adnëwyddiad eich meddwl; fel y profoch beth yw dajonus, a chymmeradwy, a pherffaith ëwyllys Duw.* 2 Cor. vi. 18. vii. 1. 1 Pedr i. 14—16.

5. Fy nyledfwydd, o's yw Duw yn Dâd i mi, yw, dangos pôb parch ac anrhydedd iddo.

Mal. i. 6. *Mâb a anrhydedda ei dâd, a gweinidog ei feiſtr: ac o's ydwyf fi dâd, pa le y mae fy anrhydedd? ac o's ydwyf fi feiſtr, pa le y mae fy ofn?* Math. v. 16. xxiii. 9. Deut. xxxii. 6.

6. Fy nyledfwydd, o's yw Duw yn Dâd i mi, yw, derbyn cyngor a dilyn eſampl fy Nhâd.

Diar. i. 8. *Fy mâb, gwrando addyſg dy dâd.*

Eph. v. 1. *Byddwch gan hynny dilynwyr Duw, fel plant annwyl.*

7. Fy nyledfwydd yw, gweddïo yn hyderus (trwy ffŷdd yng Nghriſt) fel plant yn llefain ar eu Tâd, na thawänt nes cael eu gwrando.

Jer. iii. 19. *Ac a ddywedais, Ti a elwï arnaf fi, Fy nhâd, ac ni throi ymmaith oddi ar fy ôl i.*

Math. vi. 9. *Am hynny gweddïwch chwi fel hyn; Ein Tâd, yr hwn wyt yn y nefoedd.* Luc xi. 13.

8. Fy nyledfwydd i, ac eraill ag fy'n blant i Dduw, yw, byw fel brodyr, yn garedigol ac yn garuaidd i'w gilydd; gan mai plant yr un Tâd ydym.

Act. vii. 26. *Ha wŷr, brodyr ydych chwi; pa ham y gwnewch gam â'i gilydd?*

Mal. ii. 10. *Onid un Tâd ſydd i ni ôll? onid un Duw a'n creodd ni? pa ham y gwnawn yn anffyddlon bôb un yn erbyn ei frawd?* 1 Theſ. iv. 9, 10. Joan iii. 35. 1 Joan iii. 14, 15. iv. 7, 8, 20, 21. v. 1.

9. Fy nyledfwydd yw, caru Criſt; trwy'r hwn y'm gwnêir yn blentyn i Dduw.

Joan viii. 42. *Yna y dywedodd yr Jeſu wrthunt hwy, Pe Duw fyddai eich Tâd, chwi a'm carech i.*

10. Fy nyledfwydd yw, mynych ymarferu â Gair Duw; trwy'r hwn yr adgenhedlir plant Duw, a thrwy'r hwn y mae iddunt gael eu meithrin.

Jago i. 18, 21. *O'i wîr ëwyllys yr ennillodd eſe nyni trwy*

air

air y gwirjonedd, fel y byddem ryw flaenffrwyth o'i greadurjaid ef. O herwydd pa ham rhoddwch heibio bôb buddreddi, a'helaethrwydd malais, a thrwy addfwynder derbynjwch yr impjedig air, yr hwn a ddichon gadw eich eneidjau.

1 Pedr ii. 2. *Fel rhai bychain newydd eni, chwennychwch ddidwyll laeth y gair, fel y cynhyddoch trwyddo ef.*

11. Fy nyledſwydd yw, ymdrechu'n orcheſtol yn erbyn pôb profedigaethau a fyddo yn fy rhwyſtro yng Ngwaſanaeth Duw; fel na byddo i mi bŷth fforffettu'r Uchelfraint hon, o fôd *yn blentyn i Ddduw.*

Dad. xxi. 7. *Yr hwn ſydd yn gorchfygu, a etifedda bôb peth: ac mi a fyddaf iddo ef yn Ddduw, ac yntef a fydd i minnau yn fâb.*

12. Fy nyledſwydd yw, dilyn Sancteiddrwydd, a chynhyddu ynddo; fel y byddwyf gyffelyb i'm Tâd.

2 Cor. vi. 18. *Mi a fyddaf yn Dâd i chwi, a chwithau a fyddwch yn blant i mi, medd yr Arglwydd hollalluog.*

2 Cor. vii. 1. *Am hynny, gan fod gennym yr addewïdjon hyn, annwylyd, ymlanhäwn oddi wrth bôb halogrwydd cnawd ac ysbryd, gan berffeithjo ſancteiddrwydd yn ofn Duw.*

Math. v. 48. *Byddwch chwi gan hynny yn berffaith, fel y mae eich Tâd yr hwn ſydd yn y nefoedd yn berffaith.*

Cw. Chwi a ddywedaſoch am drydydd Rhagorfraint, a gynhwyſir yn y Cyfammod a arwyddocäwyd yn eich Bedydd, ſef, bod aelodau Criſt, a phlant Duw, yn cael eu gwneuthur hefyd yn etifeddïon teyrnas nefoedd; pa beth yw *Teyrnas Nefoedd?*

Att. Mae *Teyrnas Nefoedd*, neu Deyrnas Dduw, yn yr yſtyr helaethaf, yn arwyddocâu y pedwar peth hyn.

1. *Teyrnas Rhaglunjaeth Duw*; trwy ba un y mae efe yn teyrnaſu ar bôb peth yn y nefoedd a'r ddaear, ac yn llywodraethu dros bôb un o'r hôll greadurjaid ſydd ynddunt.

Salm ciii. 19. *Yr Arglwydd a barotôdd ei orſeddfa yn y nefoedd; a'i frenhinjaeth ef ſydd yn llywodraethu ar bôb peth.*

Dan. iv. 34, 35. *Ei lywodraeth ef ſy'n llywodraeth dragywyddol, a'i frenhinjaeth hyd genhedlaeth a chenhedlaeth. — Yn ôl ei ëwyllys ei hun y mae yn gwneuthur â llu'r nefoedd, ac â thrigolion y ddaear; ac nid oes a attaljo ei law ef, neu a ddywedo wrtho, Beth yr wyt yn ei wneuthur?*

1 Cron. xxix. 11, 12.

2. Mae

2. Mae *Teyrnas Nefoedd* yn arwyddocâu *Eglwys weledig Criſt ar y ddaear dan yr Efengyl*; lle cynhwyſir nid yn unig y gwîr dduwjol, ond llawer o rai eraill hefyd, fel efrau ym mŷſg y gwenith.

Math. xiii. 24, 25, 26. Criſt a ddywedodd, *Teyrnas nefoedd ſydd gyffelyb i ddŷn a hauodd hâd da yn ei faes. A thra yr oedd y dynjon yn cyſgu, daeth ei elyn ef, ac a hauodd efrau ym mhlith y gwenith, ac a aeth ymmaith. Ac wedi i'r eginyn dyfu, a dwyn ffrwyth, yna'r ymddangoſodd yr efrau hefyd.* Math. viii. 12. xxi. 43. Luc ix. 27.

3. Mae *Teyrnas Nefoedd* yn arwyddocâu *Teyrnaſiad Grâs Duw yng nghalonnau ei bobl*; y rhai a elwïr yn gyffredin, *Yr Eglwys anweledig.*

Luc xvii. 21. *Ac ni ddywedant, Wele ymma, neu wele accw: canys wele, teyrnas Dduw, o'ch mewn chwi y mae.*

Rhuf. xiv. 17. *Canys nid yw teyrnas Dduw fwyd a diod, ond cyfiawnder, a thangnefedd, a llawenydd yn yr Ysbryd Glân.* 1 Cor. iv. 20. Math. vi. 10.

4. Mae *Teyrnas Nefoedd*, yn yr yſtyr uchaf, yn arwyddocâu, *y lle gwynfydedig hwnnw a ddarparodd Duw i obrwyo ei bobl*; lle mae Gogoniant ei Sancteiddrwydd ef yn llewyrchu'n bennaf.

Eſay lxiii. 15. *Edrych o'r nefoedd, a gwêl o annedd dy ſancteiddrwydd a'th ogoniant.*

Math. v. 12. *Byddwch lawen a hyfryd; canys mawr yw eich gwobr yn y nefoedd.*

Cw. Ym mha beth y bydd happuſrwydd plant Duw yn Nheyrnas Nefoedd?

Att. 1. Mae happuſrwydd plant Duw yn Nheyrnas Nefoedd, mewn rhan, yn hyfrydwch gogoneddus y lle hwnnw a ddarparodd eu Tâd iddunt.

Dad. xxi. 10, 11. *Ac efe a'm dûg i ymmaith yn yr ysbryd i fynydd mawr ac uchel, ac a ddangoſodd i mi y ddinas fawr, Jeruſalem ſanctaidd, yn diſgyn allan o'r nêf oddi wrth Dduw, a gogoniant Duw ganddi: a'i golau hi oedd debyg i faen o'r gwerthfawroccaf, megis maen jaſpis, yn loyw fel griſtal.—Nid rhaid yno wrth haul na lleuad i oleuo ynddi; canys gogoniant Duw a'i goleua hi; a'i goleuni hi ydyw'r Oen.* Wers 23.

Salm xvi. 6. *Y llinynnau a ſyrthjodd i mi mewn lleoedd hyfryd; ie, y mae i mi etifeddiaeth dêg.* Salm lxxxiv. 4, 10.

2. Mae

2. Mae happuſrwydd plant Duw yn Nheyrnas Nefoedd, ym nherffeithrwydd eu cyflwr, wedi eu llwyr waredu oddi wrth eu hôll bechodau, ac oddi wrth eu hôll drallodau gynt.

1 Cor. vi. 11. *Hwy a olchwyd, hwy a ſancteiddjwyd, hwy a gyfiawnhäwyd yn enw'r Arglwydd Jeſu, a thrwy Yſbryd ein Duw ni.*

Eph. v. 25—27. *Trwy Griſt, yr hwn a'u carodd hwynt, at a roddodd ei hun droſtunt, i'w ſancteiddjo a'u glanhâu; y byddant yn ogoneddus, heb na brycheuyn na chrychni, na dim o'r cyfryw, eithr yn ſanctaidd ac yn ddifeïus.*

Dad. vii. 14, 16, 17. *Y rhai hyn yw y rhai a ddaethant allan o'r cyſtudd mawr, ac a olchaſant eu gynau, ac a'u cannaſant hwy yng ngwaed yr Oen. Ni fydd arnunt na newyn na ſyched mwyach; ac ni ddiſgyn arnunt na'r haul, na dim gwrês. O blegid yr Oen, yr hwn ſydd yng nghanol yr orſeddfaingc, a'u bugeilja hwynt, ac a'u harwain hwynt at ffynhonnau bywjol o ddyfroedd: a Duw a ſŷch ymmaith bôb deigr oddi wrth eu llygaid hwynt.*

Dad. xxi. 4. *A marwölaeth ni bydd mwyach, na thriſtwch, na llefain, na phoen ni bydd mwyach.* Eſay xxv. 8.

3. Mae happuſrwydd plant Duw yn Nheyrnas Nefoedd, yn eu mwynhâad o gymdeithas hôll blant Duw, eu brodyr, yng-hŷd; ïe yn hytrach, yn eu mwynhâad o gymmundeb â Duw mawr ei hun eu Tâd, a'i Fâb yr Arglwydd Jeſu, a'i hôll Angyljon gogoneddus.

Heb. xii. 22—24. *Chwi a ddaethoch i fynydd Sïon, ac i ddinas y Duw byw, y Jeruſalem nefol, ac at fyrddjwn o angyljon; i gymmanfa a chynnulleidfa y rhai cyntafanedig, y rhai a'ſgriſennwyd yn y nefoedd, ac at Dduw, barnwr pawb, ac at ysbrydoedd y cyfiawn y rhai a berffeithjwyd; ac at Jeſu cyfryngwr y teſtament newydd.* Joan xiv. 2, 3. xi. 51, 52. Eph. i. 10.

4. Mae happuſrwydd plant Duw yn Nheyrnas Nefoedd, yn y gwynfyd annhraethol ſy'n tarddu oddi wrth eu cymmundeb â Duw eu Tâd, ac yn eu llenwï o garïad, a gorfoledd, a chlôd tragywyddol iddo.

Eſay lxi. 7. *Yn lle eich cywilydd y cewch ddau ddyblyg, ac yn lle gw'radwydd hwy a lawenychant yn eu rhan: — llawenydd tragywyddol fydd iddunt.*

Dad. xv. 3. *A chanu y maent gân Moſes, gwaſanaethwr Duw, a chân yr Oen, gan ddywedud, Mawr a rhyfedd yw*

dy weithredoedd, O Arglwydd Dduw hollalluog; cyfiawn a chywir yw dy ffyrdd di, Brenin y ſaint. Dad. v. 13. 1 Joan iii. 2. Dad. xiv. 2, 3. Eſay xxv. 9.

5. Happuſrwydd plant Duw yn y nefoedd ſydd annherfynol, a hwyntau yn anfarwöl i'w fwynhâu ef.

Luc xx. 36. *Ni's gallant farw mwy; o blegid cyd-ſtâd ydynt â'r angyljon.*

Salm xvi. 11. *Digonolrwydd llawenydd ſydd ger dy fron: ar dy ddeheulaw y mae digrifwch yn dragywydd.*

Cw. Mawr jawn yn wîr yw gwynfyd etifeddïon Teyrnas Nefoedd. Mynegwch etto ym mhellach, pa fath yw'r etifeddïaeth hon; fel y gwypom gymmaint rhagorïaeth ſy rhwng rhan plant Duw a'r rhai y mae eu rhan yn y bŷd hwn.

Att. 1. Etifeddïaeth yw Teyrnas Nefoedd, ag ſy'n dyfod nid trwy waddoljaeth naturjol, eithr trwy adgenhedlïad yſbrydol a goruwchnaturjol.

1 Pedr i. 3, 4. *Bendigedig fyddo Duw a Thâd ein Harglwydd Jeſu Griſt, yr hwn yn ôl ei fawr drugaredd a'n hadgenhedlodd ni i obaith bywjol, i etifeddïaeth anllygredig,* Joan i. 13. Jago i. 18.

2. Etifeddïaeth briodol i blant Duw yn unig yw Teyrnas Nefoedd; eraill ſydd â'u rhan yn y llyn ſy'n lloſgi o dân a brwmſtan.

Rhuf. viii. 17. *O's plant, etifeddïon hefyd; ſef, etifeddïon i Dduw.*

Joan iii. 3. *Yn wîr, yn wîr, meddaf i ti, Oddïeithr geni dŷn drachefn, ni ddichon efe weled teyrnas Dduw.*

Salm xi. 6. *Ar yr annuwjoljon y glawja efe faglau, tân a brwmſtan, a phoethwynt yſtormus: dymma ran eu phiol hwynt.* Dad. xxi. 8. Math. xxiv. 40, 41.

3. Mae'r etifeddïaeth hon yn perthyn nid i rai, neu'r hynaf yn unig, yn ôl defod y bŷd hwn, eithr i bôb un o hôll blant Duw, er iſeled y bo eu graddau yn y bŷd.

Joan vi. 40. *A hyn yw ëwyllys yr hwn a'm hanfonodd i; cael o bôb un ſydd yn gweled y Mâb, ac yn credu yndo ef, fywyd tragywyddol; a myfi a'i hadgyfodaf ef yn y dŷdd diweddaf.*

Jago ii. 5. *Gwrandêwch, fy mrodyr annwyl; Oni ddewiſodd Duw dlodïon y bŷd hwn, yn gyfoethogïon mewn ffydd, ac yn etifeddïon y deyrnas, yr hon a addawödd efe i'r rhai ſydd yn ei garu ef?*

4. Mae

. Mae hi'n etifeddïaeth oludog jawn a helaeth, yn cyn-
ys ynddi bôb peth dymunol.
Cor. iii, 22, 23. *Y mae pôb peth yn eiddo chwi; a chwi-
u yn eiddo Criſt; a Chriſt yn eiddo Duw.*
Eph. i. 18. *Wedi goleuo llygaid eich meddyljau; fel y gwy-
h beth yw gobaith ei alwëdigaeth ef, a pheth yw golud go-
iant ei etifeddïaeth ef yn y ſaint.*
Cor. ii. 9. *Ni welodd llygad, ni chlywödd clûſt, ac ni
aeth i gàlon dŷn, y pethau a ddarparodd Duw i'r rhai a'i
rant ef.*
5. Mae'r etifeddïaeth hon yn rhŷdd oddi wrth y gofidjau
fyſgus ſy yng nglŷn wrth eiddo'r bŷd hwn, ac yn rhoddi
rphwyſfa felus i'r neb a'i meddïanno.
Dad. xiv. 13. *Gwyn eu bŷd y meirw y rhai ſy'n marw yn
Arglwydd o hyn allan, medd yr Ysbryd, fel y gorphwyſont
di wrth eu llafur; a'u gweithredoedd ſy yn eu canlyn hwynt.*
eb. iv. 9. 2 Theſ. i. 6, 7.
Etifeddïaeth yr annuwjol ar y ddaear ſy'n achos o drallod a
orthrymder blîn iddunt.
Mic. ii. 2. *Meuſydd a chwennychant, ac a ddygant trwy
rais; a theïau, ac a'u dygant: gorthrymmant hefyd ŵr a'i
ŷ, dŷn a'i etifeddïaeth.* 1 Dim. vi. 9, 10.
6. Mae hon yn etifeddïaeth ſanctaidd a pharhäus, ac yng
ghadw'n ficr i blant Duw, na's gellir bŷth eu 'sbeiljo o honi.
1 Pedr i. 3, 4, 5. *Bendigedig fyddo Duw a Thâd ein Har-
lwydd Jeſu Criſt, yr hwn yn ôl ei fawr drugaredd a'n had-
enhedlodd ni i obaith bywjol trwy adgyfodïad Jeſu Criſt oddi
wrth y meirw, i etifeddïaeth anllygredig, a dihalogedig, a di-
diflannedig, ac yng nghadw yn y nefoedd i chwi, y rhai trwy
llu Duw ydych gadwëdig trwy ffŷdd i jechydwrjaeth parod
'w dadguddjo yn yr amſer dïweddaf.* 2 Dim. iv. 18.
Cw. Pwy ddyledſwyddau a ddylech ddyſgu oddi wrth y
Rhagorfraint fawr hon; ſef, *bod plant Duw yn etifeddïon
Teyrnas Nefoedd?*
Att. 1. Ein dyledſwydd yw, caru Duw, a'i glodfori.
Col. i. 12. *Gan ddiolch i'r Tâd, yr hwn a'n gwnaeth yn
gymmwys i gael rhan o etifeddïaeth y ſaint yn y goleuni.*
A chlodfori Duw a Chriſt, am Weinidogaeth yr Efengyl, *i
agoryd ein llygaid, ac i'n troi o dywyllwch i oleuni, ac o fe-
ddïant Satan at Dduw; fel y derbynjom faddeuant pechodau,
a chyfran ym mŷſg y rhai a ſanctteiddjwyd trwy y ffŷdd ſydd
yng Nghriſt Jeſu.* Act. xxvi. 18. Heb. ix. 15. 2. Ein

2. Ein dyledſwydd yw, arſeru pôb dyſalwch i ſeddu hawl ſicr yn Nheyrnas Nefoedd.

2 Pedr i. 10, 11. *O herwydd pa ham yn hytrach, frodyr, byddwch ddïwyd i wneuthur eich galwëdigaeth a'ch etholedigaeth yn ſicr: — canys felly yn helaeth y treſnir i chwi ſynedjad i mewn i dragywyddol deyrnas ein Harglwydd a'n Hachubwr Jeſu Griſt.* Math. vi. 33.

3. Ein dyledſwydd yw, llafurjo 'n ofalus am wîr Sancteiddrwydd; heb ba un ni ellir etifeddu Teyrnas Nefoedd.

Math. v. 20. *Canys meddaf i chwi, Oni bydd eich cyfjawnder yn helaethach nâ chyfiawnder y'ſgrifennyddjon a'r Pharisêaid, nid ewch i mewn i deyrnas nefoedd.*

Heb. xii. 14. *Dilynwch heddwch â phawb, a ſancteiddrwydd, heb yr hwn ni chaiff neb weled yr Arglwydd.* Mat. xiii. 41, 42. viii. 11, 12. vii. 21.

4. Ein dyledſwydd yw, byw 'n gyſſurus dan bôb trallodau a llymder yn y bŷd hwn; gan fod etifeddïaeth fawr ar ein medr yn y bŷd a ddaw. Nid gweddaidd fod plant y Brenin ac etifeddïon y Deyrnas yn athriſt.

Luc xii. 32. *Nac ofna, braidd bychan: canys rhyngodd bôdd i'ch Tâd roddi i chwi y deyrnas.* 2 Cor. iv. 16, 17.

Math. v. 3. *Gwyn eu bŷd y tlodïon yn yr yſbryd; canys eiddunt yw teyrnas nefoedd.* Phil. iv. 4. Eſay xl. 1. Deut. xxviii. 47, 48.

5. Ein dyledſwydd yw, ymwadu â ni ein hunain mewn pethau daearol, o ſerch ar etifeddïaeth well ag ſydd yn Nheyrnas Nefoedd.

Math. vi. 19—21. *Na thryſorwch iwch' dryſorau ar y ddaear, lle y mae gwyfyn a rhŵd yn llygru, a lle y mae lladron yn cloddjo trwodd ac yn lladratta: eithr tryſorwch iwch' dryſorau yn y nef, lle nid oes na gwyfyn na rhŵd yn llygru, a lle ni's cloddja lladron trwodd ac ni's lladrattant. Canys lle y mae eich tryſor, yno y bydd eich calon hefyd.* Luc xviii. 28—30. Heb. x. 34. xi. 24—26.

6. Ein dyledſwydd yw, mynych ymſynnïo ynghylch y pethau a berthyn i Dduw a Theyrnas Nefoedd, fel plant yn golygu 'r etifeddïaeth a berthyn iddunt.

Phil. iii. 20. *Canys ein hymarweddïad ni ſydd yn y nefoedd; o'r lle hefyd yr ydym yn diſgwil yr Jachawdwr, yr Arglwydd Jeſu Griſt.*

Col. iii. 1, 2. *Am hynny o's cyd gyfodaſoch gyd â Chriſt, ceiſiwch*

eiſtwch y pethau ſydd uchod, lle mae Criſt yn eiſtedd ar ddeulaw Duw. Rhoddwch eich ſerch ar bethau ſydd uchod, c nid ar bethau ſy ar y ddaear.

7. Ein dyledſwydd yw, dioddef yn ëwyllyſgar pa bethau ynnag y ddêl arnom yn achos Duwioldeb.

Act. xiv. 22. *Trwy lawer o orthrymderau y mae'n rhaid ni fyned i deyrnas Dduw.*

Luc vi. 22, 23. *Gwyn eich byd pan y'ch casâo dynjon, a phan y'ch didolant oddi wrthunt, ac y'ch gw'radwyddant, ac y bwriant eich enw allan megis drwg, er mwyn Mâb y dyn. Byddwch lawen y dydd hwnnw, a llemmwch; canys wele, eich gwobr fydd fawr yn y nêf.*

Luc xxii. 28—30. *Chwychwi yw y rhai a arhoſaſoch gyd â mi yn ſy mhrofedigaethau. Yr wyf fi yn ordeinjo i chwi deyrnas, megis yr ordienjodd fy Nhâd i minnau; fel y bwytaoch ac yr yfoch ar fy mwrdd i yn fy nheyrnas, ac yr eiſteddoch ar orſeddfeydd.* Math. x. 32, 33. 2 Cor. i. 7. 1 Pedr iv. 13.

8. Ein dyledſwydd yw, byw'n addas i'r Uchelfraint fawr hon; gan aſtudjo gwaſanaeth parchus i Dduw, nid ſlaf-waith y diafol. Anweddus yw i blant Duw, ac etifeddion Teyrnas Nefoedd, ymlygru fel eraill yn llaid y ddaear.

Eph. iv. 1. *Deiſyf gan hynny arnoch yr wyf fi, — ar rodio o honoch yn addas i'r alwëdigaeth y'ch galwyd iddi.*

1 Theſ. ii. 12. *Ac yn ymbil ar rodio o honoch yn deilwng i Dduw, yr hwn a'ch galwödd chwi i'w deyrnas a'i ogoniant.* Phil. i. 17. Col. i. 10.

9. Ein dyledſwydd yw, diſgwil yn ddieſgeulus am ddyfodjad Criſt yn ei Ogoniant; pan ddodir hôll blant Duw, yn eu cyrph a'u heneidjau, mewn meddïant dragywyddol o Deyrnas Nefoedd.

Luc xii. 35—37. *Bydded eich lwynau wedi eu hamwregyſu, a'ch canhwyllau wedi eu goleuo: a chwithau yn debyg i ddynjon yn diſgwil eu Harglwydd, pa bryd y dychwel o'r neithjor; fel pan ddelo a churo, yr agoront iddo yn ebrwydd. Gwyn eu byd y gweiſion hynny, y rhai a gaiff eu Harglwydd, pan ddêl, yn neffro: yn wîr meddaf i chwi, efe a ymwregyſa, ac a wnâ iddunt eiſtedd i lawr i fwyta, ac a ddaw ac a waſanaetha arnunt hwy.*

Mal. iii. 18. *Yna y dychwelwch, ac y gwelwch rhagor rhwng y cyfiawn a'r drygjonus, rhwng yr hwn a waſanaetho Dduw, a'r rhai ni's gwaſanaetho ef.* Eſay lxvi. 14. Dit. ii. 13. 1 Pedr i. 13.

10. Ein

10. Ein dyledſwydd yw, cydnabod mai nid trwy'n gwei redoedd na'n haeddïant ni y mae'r etifeddïaeth fawr hon dyfod; ond trwy addewïdjon y Cyfammod Grâs, a wnae Duw â ni yng Nghriſt Jeſu.

Gal. iii. 18. *Canys o's o'r deddf y mae'r etifeddïaeth, n yw hayach o'r addewïd: ond Duw a'i rhâdroddodd i Abr ham trwy addewïd.* Trwy Râs Duw y'n cyfiawnhêir, ac y gwnêir yn etifeddïon, yn ôl gobaith bywyd tragywyddol. D iii. 7.

11. Fy nyledſwydd yw, edrych yn ofalus am gyflawni ammodau a addawödd fy Nhadau-bedydd a'm Mamma bedydd drofof, pan y'm bedyddjwyd yn aelod i Griſt, blentyn i Dduw, ac yn etifedd Teyrnas Nefoedd.

Deut. iv. 23. *Ymgedwch arnoch rhag anghofio cyfamm yr Arglwydd eich Duw, yr hwn a ammododd efe â chw* Deut. xix. 5.

Cw. Pa beth a wnaeth dy Dadau-bedydd a'th Fam mau-bedydd yr amſer hwnnw drofot ti?

Att. Hwy a addawſant ac a addunaſant dri pheth y fy enw. Yn gyntaf, ymwrthod o honof y diafol a'i hô weithredoedd; rhodres a gorwagedd y byd anwir hwn a hôll bechadurus chwantau'r cnawd. Yn ail, bod i m gredu hôll byngcjau ffydd Griſt. Ac yn drydydd, cadw o honof wynfydedig Ewyllys Duw a'i Orchymmynnïon, a rhodio ynddunt hôll ddyddjau fy mywyd.

Cw. Pa ſawl peth ſydd yn yr adduned hyn?

Att. Tri pheth. 1. Bod i mi ymwrthod â'm gelynjon ysbrydol. 2. Bod i mi gredu hôll byngcjau'r ffydd. Ac, yn 3. Bod i mi gadw gwynfydedig Ewyllys Duw a'i Orchymmynnïon; ſef, gwrthod yr hyn ſy ddrwg, credu'r hyn ſydd wîr, a gwneuthur yr hyn ſydd dda.

Cw. Pa ham y'ch dyſgir i ymwrthod â'r drwg yn flaenaf?

Att. O blegid ni's gallaf yn wirjoneddus ymarddel â dim fy dda, nes ymwrthod â'r drwg yn gyntaf; am hynny gadael y drwg y mae Duw yn ei orchymmyn yn gyntaf.

Salm xxxiv. 14. *Cilja oddi wrth ddrwg, a gwnâ dda.*

Amos v. 15. *Casêwch ddrygjoni, a hoffwch ddajoni.* Eſay i. 16, 17. Rhuf. xii. 9.

Cw.

w. Pa ham y'ch dyſgir i gredu, o ſlaen cadw Ewyllys
y, ac ufuddhâu i'w Orchymmynnïon ef?
tt. O blegid heb ffŷdd, neu grêd yng Nghriſt, ni 's gallaf
ddhâu, na'm hufudd-dod i ſod yn gymmeradwy.
Heb. xi. 4, 6. *Trwy ffŷdd yr offrymmodd Abel i Dduw*
rth rhagorach nâ Chain.--Heb ffŷdd ammhoſſibl yw rhyngu
d Duw.
Rhuf. xiv. 23. *A pheth bynnag nid yw o ffŷdd, pechod yw.*
Cw. Pa rai yw'r drygau neu'r gelynjon ysbrydol ſydd rhaid
nwi ymwrthod â hwynt?
Att. Y tri hyn.
1. Ymwrthod o honof y diafol a'i hôll weithredoedd.
1 Joan iii. 8. *I hyn yr ymddangoſodd Mâb Duw, fel y*
ttodai weithredoedd diafol.
2. Ymwrthod o honof â rhodres a gorwagedd y bŷd anwir
yn.
1 Joan ii. 15. *Na cherwch y bŷd, na'r pethau ſy yn y bŷd.*
châr neb y bŷd, nid yw cariad y Tâd ynddo ef.
3. Ymwrthod â hôll chwantau pechadurus y cnawd.
Rhuf. viii. 13. *Canys o's byw yr ydych ar ôl y cnawd, meirw*
ddwch; eithr o's ydych yn marweiddjo gweithredoedd y
rph trwy'r ysbryd, byw fyddwch.
Gal. v. 24. *A'r rhai ſydd yn eiddo Criſt, a groeſhoeljaſant*
cnawd, a'i wynjau, a'i chwantau.
Cw. Pa ham y dylech ymwrthod â'r diafol.
Att. 1. O blegid mai gelyn yw, a'r creulonaf o bôb gelyn-
n; ac y mae efe beunydd yn ceiſio fy niſtrywjo.
1 Pedr v. 8, 9. *Byddwch ſobr, gwiliwch: o blegid y mae*
ich gwrthwynebwr diafol, megis llew rhuadwy, yn rhodio
ddi amgylch, gan geiſio y neb a allo ei lyngcu: yr hwn
wrthwynebwch yn gadarn yn y ffŷdd. Jago iv. 7.
2. O blegid mai i'r diben hyn, ſef, i waredu pechadurjaid
ddi wrth y gelyn hwn y diafol, yr anfonodd Duw, trwy Ga-
iad anfeidrol, ei Fâb i'r bŷd.
Act. xxvi. 18. *I agoryd eu llygaid, ac i'w troi o dywyllwch*
oleuni, ac o feddiant Satan at Dduw. Col. i. 13.
3. O blegid ar yr ammod hyn y'm derbynjer i gyfammod
Duw; ac oni bydd i mi ymwrthod â'r diafol, ni 's gallaf fi
bŷth gael rhan yng Nghriſt mwy nâ'r diafol ei hun.
2 Cor. vi. 14, 15. *Pa gymmundeb ſydd rhwng goleuni a*
hywyllwch? a pha gyſſondeb rhwng Criſt a Belial?

Cw.

Cw. Pa ham y dylech ymwrthod â gweithredoedd y diafol?

Att. 1. O blegid y rhai a wnânt weithredoedd y diafol, gweiſion y diafol ydynt.

Rhuf. vi. 16. *Oni wyddoch chwi mai i bwy bynnag ydych yn eich rhoddi eich hunain yn weiſion i ufuddhâu iddo eich bod yn weiſion i'r hwn yr ydych yn ufuddhâu iddo, pa bynnag ai i bechod i farwölaeth, ynte i ufudd-dod i gyfiawnder?* Joan viii. 34.

2. Y rhai a wnânt weithredoedd y diafol, plant y diafol ydynt.

Joan viii. 44. *O'ch tâd diafol yr ydych chwi, a thrchwantau eich tâd a fynnwch chwi eu gwneuthur.* Act. xiii. 10.

3. Y rhai a wnânt weithredoedd y diafol, y maent ym meddïant y diafol, ac o hono ef.

Act. xxvi. 18. *I agoryd eu llygaid, ac i'w troi o dywyllwch i oleuni, ac o feddïant Satan at Dduw.*

1 Joan iii. 8. *Yr hwn ſydd yn gwneuthur pechod, o ddiafol y mae: canys y mae diafol yn pechu o'r dechreuad.*

4. Y rhai a wnânt weithredoedd diafol, y mae'r diafol a waith ynddunt.

Eph. ii. 2. *Yn y rhai y rhodiaſoch chwi gynt, yn ôl helynt y byd hwn, yn ôl tywyſog llywodraeth yr awyr, yr ysbryd ſydd yr awr hon yn gweithjo ym mhlant yr anufudd-dod.*

5. Y rhai a wnânt weithredoedd y diafol, gyd â'r diafol bydd eu rhan hwy yn dragywydd.

Math. xxv. 41. *Criſt a ddywed wrthunt, Ewch oddi wrthyf, rai melldigedig, i'r tân tragywyddol, yr hwn a barotowyd i ddiafol ac i'w angyljon.* Dad. xxi. 8.

Cw. Pa rai yw gweithredoedd y diafol, ag y dylech ymwrthod â hwynt?

Att. Gweithredoedd y diafol yw pôb mâth o bechodau: canys eſe yw'r awdwr o bechod: Ei waith a'i ddigrifwch ef yw, gwrthryfel yn erbyn Duw: Eſe a bechodd gyntaf, ac eſ ſy'n hudo dynjon i bechu. Eithr ymma y meddyljer yn bennaf wrth *weithredoedd y diafol*, y cyfryw bechodau ag a berthyn i'r diafol yn fwyaf enwëdigol; y rhai a gynhwyſir dan *rodre y byd*, a *chwantau'r cnawd*, er bod gan y diafol law ynddunt i gŷd.

Cw. Pa rai yw'r pechodau ag ſy'n fwyaf enwëdigol yn weithredoedd y diafol?

Att.

Att. Y cyfryw bechodau a gyfrifir i 'r diafol yn fwyaf enwgol yn yr Yſgrythur Lân; ſef,

1. Gwaith y diafol yw, llofruddjaeth; hynny yw, bod jon yn llâdd ac yn mwrdro eu gilydd.

Joan viii. 44. — *Trachwantau'ch tâd a fynnwch chwi gwneuthur. Lleiddjad dŷn oedd efe o'r dechreuad.*

2. Gwaith y diafol yw, eilunaddoliad.

1 Cor. x. 20. *Ond y pethau mae'r cenhedloedd yn eu harthu, i gythreuljaid y maent yn eu haberthu, ac nid i Dduw.* Ni fynnwn i chwi fod yn gyfrannogjon â 'r cythreuliaid. *Deut.* xxxii. 17. *Dad.* ix. 20.

3. Gwaith y diafol yw, fwynedigaeth, a dëwinjaeth, ac ymgynghori â chonſurwyr. Mae'r cyfryw yn cymmeryd y diafol yn dduw iddunt.

Eſay viii. 19. *A phan ddywedant wrthych, Ymofynnwch â'r fwynyddjon, ac â'r dëwinjaid, y rhai ſy'n huſtyng, ac yn murmurad: onid â'u Duw yr ymofyn pobl? dros y byw, at y meirw?*

Pan ymadawödd Ysbryd Duw oddi wrth *Saul*, a dyfod ysbryd drwg arno, efe a aeth yn ei gyfyngder i ymgynghori â dëwines; a thrwy gyfiawn farn Duw a laddodd ei hun drannoeth. 1 *Sam.* xxviii.

Deut. xviii. 10—12. *Na chaffer ynnot a wnelo i'w fâb, neu i'w ferch, fyned trwy'r tân, neu a arfero ddëwinjaeth; na phlanedydd, na daroganwr, na hudol, na fwynwr fwynjon; nac a geiſio wybodaeth gan gonſurjwr, neu frudjwr, nac a ymofynno â'r meirw. O herwydd ffieidd-dra gan yr Arglwydd yw pawb a wnelo hyn.* Lef. xx. 6. 2 Bren. xxii. 3.

4. Gwaith y diafol yw, erlid a charcharu dynjon o achos Duwjoldeb.

Dad. ii. 10. *Wele, y cythraul a fwrw rai o honoch chwi i garchar, fel y'ch profer; a chwi a gewch gyſtudd ddeng niwrnod.*

1 Joan iii. 12. *Nid fel Cain, yr hwn oedd o'r drwg* (ſef, o'r diafol) *ac a laddodd ei frawd. A pha ham y lladdodd ef? O blegid bod ei weithredoedd ef yn ddrwg, a'r eiddo ei frawd yn dda.*

5. Gwaith y diafol yw, cenfigen, ymryſon, digofaint, malais, a chaſineb.

Jago iii. 14—16. *Od oes gennych gynfigen chwerw, ac ymryſon yn eich calon, na fyddwch ffroſtwyr a chelwyddog yn erbyn y gwir-*

y gwirjonedd. Nid yw y doethineb hyn yn diſgyn oddi uch ond daearol, anjanol, cythreulig yw. Canys lle mae cynfig ac ymryſon, yno y mae terfyſg, a phôb gweithred ddr 1 Joan iii. 15.

Eph. iv. 26, 27. *Na fachluded yr haul ar eich digofa chwi; ac na roddwch le i ddiafol.*

6. Gwaith y diafol yw, dywedud celwydd; a phlant y di fol yw'r dynjon celwyddog.

Joan viii. 44. *Ni ſafodd efe yn y gwirjonedd, o blegid n oes gwirjonedd ynddo ef. Pan yw yn dywedud celwydd, o eiddo ei hun y mae yn dywedud: canys y mae yn gelwyddog, yn dâd iddo.*

Act. v. 3. *Pedr a ddywedodd, Ananïas, pa ham y llan odd Satan dy gàlon di, i ddywedud celwydd wrth yr Ysbry Glân?*

7. Gwaith y diafol yw, ymchwyddo o falchder; canys fell y ſyrthjodd y diafol ei hun i ddamnedigaeth.

1 Dim. iii. 6. *Nid yn newyddjan yn y ffŷdd; rhag iddo ym chwyddo, a ſyrthjo i ddamnedigaeth diafol.*

8. Gwaith y diafol yw, twyllo, a themtio dynjon i bechod Temtiwr yw efe wrth ei ſwydd a'i enw.

1 Theſ. iii. 5. *Mi a ddanſonais i gael gwybod eich ffŷd chwi; rhag darfod i'r temtiwr eich temtio chwi, a myne ein llaſur ni yn ofer.* Math. iv. 1. 1 Cron. xxi. 1. 2 Cor xi. 3.

9. Gwaith y diafol yw, rhwyſtro a gwrthwynebu Addoliad Duw.

Zech. iii. 1. *Ac efe a ddangoſodd i mi Joſua'r archoffeiriad yn ſefyll ger bron Angel yr Arglwydd, a Satan yn ſefyll ar ei ddeheulaw ef i'w wrthwynebu ef.* 1 Theſ. ii. 18. Jôb i. 6.

10. Gwaith y diafol yw, cynghorïon drwg, ac athrawjaeth gyfeiliornus, i ŵyro dynjon oddi wrth y Gwirjonedd.

Pan oedd *Elymas* y ſwynwr yn ceiſio gŵyrdroi *Sergius Paulus* y rhaglaw oddi wrth y Ffŷdd, *Paul* a ddywedodd wrth *Elymas*, *O gyflawn o bôb twyll, a phôb'ſgelerder, tydi mâb diafol, a gelyn pôb cyfiawnder, oni pheidi di a gŵyro unjawn ffyrdd yr Arglwydd?* Act. xiii. 6—10.

Ysbryd celwyddog yng ngenau gau-brophwydi *Ahab* a'i twyllodd ef i ddinyſtr. 1 *Bren.* xxii.

2 Cor. xi. 13—15. *Gau-apoſtoljon ſy weithwyr twyllodrus, medi ymrithjo yn apoſtoljon i Griſt. Ac nid rhyfedd: canys*

y mae

nde Satan yntef yn ymrithjo yn angel goleuni. Gan nny nid mawr yw, er ymrithjo ei weinidogjon ef fel gweidegjon cyfiawnder, y rhai y bydd eu diwedd yn ôl eu gweithdoedd.

1 Dim. iv. 1. *Ac y mae'r Ysbryd yn eglur yn dywedud ymedy rhai yn yr amſeroedd diweddaf oddi wrth y ffydd, n roddi coel i ysbrydjon cyfeiliornus, ac i athrawjaethau threuljaid.*

11. Gwairh y diafol yw, tynnu dŷn i fradychu ei broffes, ac adel ffordd Duw: Felly y ſyrthjodd y diafol ei hun.

Jud. 6. *Yr angyljon heſyd y rhai ni chadwäſant eu echreuad, eithr a adawſant eu trigfa eu hun, a gadwödd fe mewn cadwynau tragywyddol, i farn y dydd mawr.*

Y diafol a aeth i mewn i *Judas*, ac a oſododd yn ei galon ef fradychu Criſt, ac i'w werthu am ddeg ar hugain o ariap, *Joan* xiii. 2, 27.—A phan oedd *Pedr* yn perſwadio Criſt yn erbyn y gwaith mawr o blegid pa un y daeth efe i'r byd, *Criſt a drôdd ac ddywedodd wrth Pedr, Dôs yn ſy ôl i, Satan: rhwyſtr ydwyt ti i mi; am nad ydwyt yn ſynjed y pethau ſy o Dduw, ond y pethau ſy o ddynjon.* Mat. xvi. 23.

12. Gwaith y diafol yw, dallineb meddwl, anwybodaeth, a chaſineb i Air Duw.

2 Cor. iv. 3, 4. *Ac o's cuddjedig yw ein hefengyl ni, yn y rhai colledig y mae yn guddjedig. Yn y rhai y dallodd duw y byd hwn feddyljau y rhai digred, fel na thywynnai iddunt lewyrch efengyl gogoniant Criſt, yr hwn yw delw Dduw.*

2 Theſ. ii. 10. Mae'r diafol yn gweithjo gyd *â phôb dichell anghyfiawnder, yn y rhai colledig; am na dderbynjaſant garïad y gwirjonedd, fel y byddent gadwedig.* Luc viii. 12.

13. Gwaith y diafol yw, rhegau a llwon.

Mat. v. 34, 37. *Yr wyf fi yn dywedud wrthych chwi, Na thwng ddim:—Eithr bydded eich ymadrodd chwi, Ie, ie; Nag ê, nag ê; o blegid beth bynnag ſydd dros ben hyn, o'r drwg* (ſef, o'r ysbryd drwg, y diafol) *y mae.*

Jago v. 12. *O flaen pôb peth, fy mrodyr, na thyngwch, nac i'r nêf, nac i'r ddaear, nac un llw arall: Eithr bydded eich Ie chwi yn Ie; a'ch Nag ê, yn Nag ê; fel na ſyrthjoch i farnedigaeth.* Zech. v. 2, 3, 4.

Cw. Chwi a ddywedaſoch yn helaeth am weithredoedd y diafol, ag y ddylech ymwadu neu ymwrthod â hwynt; ac yn ddiau greſynus yw cyflwr y rhai ſy'n gyd-gyfrannog â'r diafol

yn y gweithredoedd hyn, tra maent yn galw eu hunain ar En
Criſt, ac yn gobeithjo am Deyrnas Nefoedd: Eithr bella
dywedwch, beth yw *rhodres a gorwagedd y bŷd anwir*; y
hyn yw'r ail beth y dylech ei wrthod.

Att. Rhodres a gorwagedd y bŷd anwir hwn (ag ſy'n llaw
o bechodau ei breſwylwyr) yw, gwâg elw, gwâg orfoledd,
gwâg ogoniant y bŷd, a'r hôll bethau gweigjon a llygredig a
y mae chwantau a balchder dynjon pechadurus yn myned y
eu hôl.

1 Joan ii. 16. *Pôb peth a'r ſydd yn y bŷd, megis chwan
y cnawd, chwant y llygaid, a balchder y bywyd, nid yw o'
Tâd, eithr o'r bŷd y mae.*

Cw. Pa ham y mae'n rhaid i chwi ymwrthod â rhodres
gwagedd y bŷd?

Att. Heb law fy môd yn rhwym wrth Gyſammod ſy Me
dydd i wneuthur felly, ſe oſodir ger fy mron yn yr Yſgrythu
Lân lawer o yſtyrjaethau pwyſig ychwaneg, ag ſy'n dango
mai fy nyled yw ymwrthod a gwagedd y bŷd anwir hwn.

1. Mi ddylwn ymwrthod â gwagedd y bŷd, o herwydd mai
gwagedd a gorthrymder ysbryd yw; ac nâd oes bûdd i'm
henaid yn y pethau a gynhwyſir ynddo.

Preg. ii. 11, 20. *Yna mi a edrychais ar fy hôll weithred-
oedd a wnaethai fy nwylaw, ac ar y llafur a lafurjais yn e
wneuthur; ac wele, hyn ôll oedd wagedd a gorthrymder yſ-
bryd, ac nid oedd dim bûdd dan yr haul. Am hynny mi a
droais i beri i'm càlon anobeithjo o'r hôll lafur a gymmerais
dan yr haul.* Preg. v. 10, 11. Diar. xi. 4.

2. Mi ddylwn ymwrthod â gwagedd y bŷd, o herwydd bod
hôll bethau'r bŷd yn annilys, na's gellir eu mwynhâu yn hi
pe byddai lês gwirjoneddus ynddunt.

Luc xii. 19, 20, 21. Pan ddywedodd un wrth ei enaid, *Fy
enaid, y mae gennyt ddâ lawer wedi eu rhoi i gadw dro
lawer o flynyddoedd: gorphwys, bwyta, yf, bydd lawen:
Duw a ddywedodd wrtho, O ynfyd, y nôs hon y gofynnant
dy enaid oddi wrthyt; ac eiddo pwy fydd y pethau a baro-
tôaiſt? Felly y mae'r hwn ſydd yn tryſori iddo ei hun, ac
nid yw gyfoethog tu ag at Dduw.* Diar. xxiii. 4, 5. Jago v.
2, 3. Dad. xviii. 14, 15. Mat. vi. 19.

3. Mi ddylwn ymwrthod â gwagedd y bŷd, o herwydd fod
carïad y bŷd yn peri i ddynjon angharu Duw.

1 Joan ii. 15. *Na cherwch y bŷd, na'r pethau ſy yn y
bŷd.*

O chârneb y bŷd, nid yw carïad y Tâd ynddo ef. Luc xvi. 13. *Ni ddichon un gwâs waſanaethu dau arwydd: canys naill ai efe a gasâ y naill, ac a gâr y llall; ai a lŷn wrth y naill, ac a ddirmyga'r llall. Ni ellwch waſanaethu Duw a Mammon.*

4. Mi ddylwn ymwrthod â gwagedd y bŷd, o herwydd mai achos hŷn y mae dynjon yn ſyrthjo dan ddigofaint a mellth Duw.

Eſay lvii. 17. *Am awwiredd ei gybydd-dod ef y digjais, a y tarewais ef: ymguddjais a digjais, ac efe a aeth rhagdo'n gildynnus ar hŷd ffordd ei galon.*

2 Ped. ii. 14. *A chanddunt gàlon wedi ymgynnefino â chybydd-dra; plant y felldith.*

5. Mi ddylwn ymwrthod â gwagedd y bŷd, o herwydd ei fod yn byddaru cluſtjau dynjon dan Air Duw, ac yn eu gwneuthur yn ddiyſtyr o hono.

Mat. xxii. 3, 5. *Efe a ddanfonodd ei weiſion i alw y rhai a wahoddaſid i'r briodas; ac ni fynnent hwy ddyfod: Ac yn ddiyſtyr ganddunt, a aethant ymmaith, un i'w faes, ac arall i'w faſnach.*

Luc xvi. 14. *A'r Pharisêaid hefyd, y rhai oedd ariangar, a glywſant y pethau hyn ôll, ac a'i gwatwaraſant ef.*

Ezec. xxxiii. 31. *Deuant attat fel y daw y bobl, ac eiſteddant o'th flaen fel fy mhobl; gwrandawänt hefyd dy eirjau, ond ni's gwnânt hwy: canys â'u geneuau y dangoſant garïad, a'u càlon ſydd yn myned ar ôl eu cybydd-dod.* Mat. xiii. 22. Act. xvi. 19.

6. Mi ddylwn ymwrthod â gwagedd y bŷd, o herwydd ei fod yn dwyn llawer o ofid a blinder yn y bywyd hwn, ac yn y diwedd ddinyſtr tragywyddol.

1 Dim. vi. 9. *Y rhai ſy'n ëwyllyſio ymgyfoethogi, ſydd yn ſyrthjo i brofedigaeth a magl, a llawer o chwantau ynfyd a niweidjol, y rhai ſy yn boddi dynjon i ddinyſtr a cholledigaeth.*

Diar. i. 18, 19. *Ac y maent hwy yn cynllwyn am eu gwaed eu hun; am eu heinioes eu hun y maent yn llechu. Felly y mae llwybrau y rhai ôll ſydd chwannog i elw; yr hwn a ddwg einioes ei berchennogïon.*

7. Mi ddylwn ymwrthod â gwagedd y bŷd, o herwydd fod gorwagedd y bŷd yn achos o bechodau mawr mewn llawer, ac yn hudo rhai i wadu eu proffes, a chiljo oddi wrth Dduw, ar ôl bod yn ymarddel ag ef.

1 Dim. vi. 10. *Canys gwreiddyn ſôb drwg yw arian rwch: yr hon a rhai yn chwannog iddi, hwy a gyfeiliorn ant oddi wrth y ffŷdd.*

Trachwant *Ahab* am winllan *Naboth*, ſy achos o lw anudon a llofruddjaeth, 1 *Bren.* xxi. Y prophwyd *Bala* a garodd wobr anghyfiawnder, ac a geiſiodd felldigo pobl Arglwydd, 2 *Ped.* ii. 15. *Judas* yr Apoſtol am arian a fra ychodd Criſt, ac ar ôl hynny efe a aeth ac a ymgrogodd, *Ma* xxvi. 14, 15. xxvii. 5. *Demas* a adawôdd ei broffes, trw garu'r bŷd preſennol, 2 *Dim.* iv. 10.

8. Mi ddylwn ymwrthod â gwagedd y bŷd, o herwydd fo Grâs jachuſol Duw yn dyſgu pawb a'i derbynjo i wneuthur felly Dit. ii. 11, 12. *Canys ymddangoſodd grâs Duw, yr hwn ſydd yn dwyn jechydwriaeth i bôb dŷn; gan ein dyſgu ni wadu annuwjoldeb a chwantau bydol, a byw yn ſobr, yn gyfiawn, ac yn dduwjol yn y bŷd ſydd yr awron.*

9. Mi ddylwn ymwrthod â gwagedd y bŷd, o herwydd fod ſerch y bŷd hwn yn elunaddoliad, ag ſy'n cau dynjon allan o Deyrnas Neſoedd.

Eph. v. 5. *Canys yr ydych chwi yn gwybod hyn, am bôb putteinwr, neu aflan, neu gybydd, yr hwn ſydd ddelwäddolwr, nad oes iddunt etifeddiaeth yn nheyrnas Criſt a Duw.*

Mat. xix. 23, 24. *Yr Jeſu a ddywedodd wrth ei ddiſgyblion, Yn wir y dywedaf i chwi, mai yn anhawdd yr â goludog i mewn i deyrnas neſoedd. A thrachefn meddaf i chwi, Haws yw i gamel fyned trwy grau y nodwydd ddûr, nag i oludog fyned i mewn i deyrnas Dduw.*

Cw. Pa rai yn neilldûol yw'r pethau hynny o eiddo'r bŷd hwn y ddylech chwi ymwadu neu ymwrthod â hwynt?

Att. 1. Meddïannau mawrjon a gwâg elw'r bŷd, ag y mae cymmaint o drachwant yng nghalon dŷn am danunt.

Jer. xlv. 5. *Ac a geiſi di fawredd i ti dy hun? Na chais.*

1 Dim. vi. 6, 7, 8. *Eſlw mawr yw duwjoldeb gyd â bodlonrwydd. Canys ni ddygaſom ni ddim i'r bŷd; ac eglur yw na allwn ddwyn dim allan chwaith. Ac o bydd gennym ymborth a dillad, ymfodlonwn ar hynny.* Heb. xiii. 5.

2. Pleſerau pechadurus, a gwâg orfoledd neu ddifyrwch y bŷd, ag ſy'n twyllo cynnifer.

Jôb xx. 4, 5, 6, 7. *Oni wyddoſt ti hyn erjôed, er pan oſodwyd dŷn ar y ddaear, mai byr yw gorfoledd yr annuwjoljon; a llawenydd y rhagrithwyr dros funyd awr? Pe*

dyrchafai

chafai ei odidowgrwydd ef i'r nefoedd, a chyrhaeddyd o'i
u ef hyd y cwmhylau ; efe a gollir yn dragywydd fel ei
n : y rhai a'i gwelſant a ddywedant, Pa le y mae efe?
Eſay v. 12, 14. *Ac yn eu gwleddoedd hwynt y mae y delyn,*
nabl, y tympan, a'r bibell, a'r gwîn ; ond am waith yr
rglwydd nid edrychant, a gweithred ei ddwylaw ef nid
yrjant. Herwydd hynny'r ymehengodd uffern, ac yr agorodd
ſafn yn anferth ; ac yno y diſgyn eu gogoniant, a'u lliaws,
u rhwyſg, a'r hwn a lawenycha ynddi. Jôb xxi. 12—14.

3. Anrhydedd llygredig a gwâg ogoniant y bŷd, ag ſy'n
mmaint o rwyſtr i Pfŷdd Griſt.

Joan v. 44. *Pa fôdd y gellwch chwi gredu, y rhai ydych*
derbyn gogoniant gan ei gilydd, ac heb geiſio y gogoniant
dd oddi wrth Dduw yn unig ?

Joan xii. 42, 43. *Er hynny llawer o'r pennaethjaid hefyd*
gredaſant ynddo : ond o blegid y Pharisêaid ni chyffeſaſant
, rhag eu bwrw allan o'r ſynagog. Canys yr oeddynt yn
aru gogoniant dynjon yn fwy nâ gogoniant Duw.

4. Trigfannau têg, a phethau gwychjon eraill y bŷd, ag
'n tynnu farnau trymmion ar ddynjon yn y bŷd hwn.

Eſay v. 8, 9. *Gwae y rhai ſy yn cyſſylltu tŷ at dŷ, ac yn*
ydjo maes at faes, hyd oni byddô eiſiau lle, ac y trigoch chwi
n unig yng nghanol y tîr. Lle y clyweis y dywedodd Ar-
lwyd y lluoedd, Yn ddiau bydd tai lawer, mawrjon, a thêg,
n anghyfannedd heb drigïannydd.

Amos vi. 4, 5, 6, 7. *Gorwedd y maent ar welyau ifori,*
c ymeſtyn ar eu glythau, a bwyta'r ŵyn o'r praidd, a'r lloi
ganol y cût ; y rhai a ddatganant gyd â llais y nabl,
ychymmygaſant iddunt eu hun offer cerdd, megis Daſydd ;
rhai a yfant wîn mewn phiolau, ac a ymirant â'r ennaint
ennaf ; ond nid ymofidjant am ddryllio Joſeph. Am hyn-
ny'r awr hon hwy a ddygir yn gaeth gyd â'r cyntaf a ddygir
n gaeth.

5. Trwſiadau neu wiſgoedd anweddus a choeglyd y bŷd.

1 Ped. iii. 3, 4. *Trwſiad y rhai bydded nid yr un oddi*
allan, o blethïad gwallt, ac amgylchoſodïad aur, neu wiſgad
dillad ; eithr bydded cuddjedig ddyn y galon, mewn anllygre-
digaeth ysbryd addfwyn a llonydd, yr hwn ſydd ger bron Duw
n werthfawr.

Eſay xxxii. 5, 6. *Ni elwïr mwy y coegddyn yn ſonheddig.*
—*Canys coegwr a draetha goegni, a'i galon a wnâ anwir-*

edd. 1 Dim. ii. 9. Eſay iii. 16 — 26. Zeph. i.
6. Drwg-arferïon y bŷd.

Rhuf. xii. 2. *Na chŷd-ymffurfiwch â'r bŷd hwn, eithr ymnëwidjwch trwy adnëwyddiad eich meddwl; fel y profoch beth yw dajonus, a chymmeradwy, a pherffaith ëwyllys Duw.*

Ecſod. xxiii. 2. *Na ddilyn liaws i wneuthur drwg.*

7. Cyfeillach lygredig pobl y bŷd.

Jago iv. 4. *Oni wyddoch chwi fod cyfeillach y bŷd yn elynjaeth i Ddduw? Pwy bynnag gan hynny a ëwyllyſio fod yn gyfaill i'r bŷd, y mae yn elyn i Ddduw.*

Eph. v. 11. *Na fydded i chwi gyd-gyfeillach â gweithredoedd anffrwythlawn y tywyllwch, eithr yn hytrach argyoeddwch hwynt.* Sal. cxix. 63, 115. Diar. xiii. 20. xxii. 24, 25. 1 Cor. xv. 33.

Cw. Ym mhwy yſtyr y dylech ymwadu neu ymwrthod â meddïannau neu wâg olud y bŷd hwn?

Att. 1. Mi ddylwn ymwrthod â cheiſio neu chwennych golud y bŷd mewn ffordd anghyfiawn.

Hab. ii. 9, 11. *Gwae a êlwo elw drwg i'w dŷ, i oſod ei nŷth yn uchel, i ddiangc o law'r drwg: o herwydd y garreg a lefa o'r mûr, a'r trawſt a'i hettyb o'r gwaith coed.*

Jer. xvii. 11. *Fel pettris yn eiſtedd, ac heb ddeor, yw'r hwn a heljo gyfoeth yn annheilwng: yn hanner ei ddyddjau y gedy hwynt, ac yn ei ddiwedd ynfyd fydd.* Jer. xxii. 13.

2. Mi ddylwn ochelyd bod yn awyddus i ymgyfoethogi yn mhethau cyfreithlon y bŷd.

Diar. xxiii. 4. *Na ymflina i ymgyfoethogi; dôd heibio dy ſynwyr dy hun.*

Diar. xxviii. 20, 22. *Gŵr ffyddlon a fydd aml ei fendithjon; ond y neb a bryſuro i fod yn gyfoethog, ni bydd digerydd. Gŵr drwg ei lygaid a bryſura i ymgyfoethogi; ond bychan y gŵyr efe y daw tlodi arno.*

3. Mi ddylwn wrthod rhoddi fy ſerch a'm cariad ar bethau'r bŷd ſy gennyf.

Col. iii. 2. *Rhoddwch eich ſerch ar bethau ſydd uchod, nid ar bethau ſy ar y ddaear.*

Sal. lxii. 10. *O's cynhydda golud, na roddwch eich calon arno.*

4. Mi ddylwn wrthod rhoddi fy hyder a'm gobaith ym mhethau'r bŷd.

Marc x. 24. *Yr Jeſu a attebodd drachefn, ac a ddywed-*

odd

wrthunt, O blant, mor anhawdd yw i'r rhai ſy â'u ddiried yn eu golud, fyned i deyrnas Dduw!

1 Dim. vi. 17. *Gorchymmyn i'r rhai ſy oludog yn y bŷd ma, na byddont uchel feddwl, ac na obeithjont mewn go- anwadal, ond yn y Duw byw, yr hwn ſydd yn helaeth rhoddi i ni bôb peth i'w mwynhâu.*

5. Mi ddylwn lwyr ymwrthod â phôb peth a feddwyf yn y d er mwyn Criſt, pan na allwyf ddilyn Criſt heb hynny.

Luc xiv. 26, 33. *O's daw nêb attaf ſi, ac ni chasâo ei dâd, fam, a'i wraig, a'i blant, a'i frodyr, a'i chwïorydd, ïe einioes ei hun hefyd, ni all efe fod yn ddiſgybl i mi. Felly fyd pôb un o honoch chwithau, nid ymwrthodo â chymmaint ag y feddo, ni all fôd yn ddiſgybl i mi.*

Phil. iii. 7, 8. *Eithr y pethau oedd elw i mi, y rhai hynny gyfrifais i yn golled er mwyn Criſt. Ïe yn ddiammau, yr yf hefyd yn cyfrif pôb peth yn golled o herwydd ardderch- wgrwydd gwybodaeth Criſt Jeſu fy Arglwydd: er mwyn yr hwn y'm colledwyd ym mhôb peth, ac yr wyf yn eu cyfrif yn ôm, fel yr ennillwyf Griſt.*

6. Mi ddylwn ymwrthod â gofal gofidus ac anghymhedrol nghylch môdd i fyw yn y bŷd, gan roddi fy ngofal ar Dduw, eb fod yn eſgeulus yng ngwaith fy ngalwäd; canys nid i eithrin fy ſegurdra y mae Duw yn gofalu droſof.

1 Ped. v. 7. *Gan fwrw eich hôll ofal ar Dduw; canys y mae efe yn gofalu droſoch chwi.*

1 Theſ. iv. 11, 12. *Gan wneuthur eich gorchwyljon eich hunain, a gweithjo â'ch dwylaw eich hunain;—fel na byddo arnoch eiſiau dim.*

2 Theſ. iii. 10. *Hyn a orchymmynnaſom i chwi, O's byddai neb ni fynnai weithjo, na chai fwyta chwaith.*

7. Mi ddylwn ymwrthod afradu meddïannau'r bŷd, neu eu treuljo ar chwantau pechadurus fy nghnawd; eithr eu jawn arferyd er gogoniant i Dduw, a'm lles fy hun.

1 Cor. vii. 29, 31. *A hyn yr ydwyf yn ei ddywedud, frodyr; ſod i'r rhai a arferant y bŷd, megis heb ei gam ar- fer. Canys y mae dull y bŷd hwn yn myned heibio.*

Diar. iii. 9. *Anrhydedda'r Arglwydd â'th gyfoeth, ac â'r peth pennaf o'th hôll ffrwyth.*

Jago iv. 3. *Gofyn yr ydych, ac nid ydych yn derbyn, o herwydd eich bod yn gofyn a'r gam, fel y galloch eu treuljo ar eich meluſchwantau.*

Cw. Pa fâth yw chwantau pechadurus y cnawd? Yr h
yw'r peth arall ſydd i chwi ymwrthod, ac ymwadu ag ef.

Att. Mae chwantau pechadurus y cnawd o amryw fâ
na's gellir yn drefnus eu hadrodd.

1. Mae rhai o chwantau'r cnawd yn gyfryw, ag fy'n tuedd
dynjon i lîd a chynfigen, digaſedd a chaſineb i'w gilyd
Dan lywodraeth y rhai hyn mae dynjon yn byw cyn eu t
edigaeth.

Dit. iii. 3. *Yr oeddym ninnau hefyd gynt yn annoethjo
yn anufudd, yn cyfeiliarni, yn gwaſanaethu chwantau
amryw feluſwedd; gan fyw mewn drygjoni a chynfigen,
ddigaſog, yn casâu ei gilydd.*

2. Mae rhai chwantau cnawdol yn tueddu dynjon i lyth
neb a meddwdod, meluſwedd a danteithrwydd, ag y mae Du
yn ei wahardd.

Luc xxi. 34. *Edrychwch arnoch eich hunain, rhag i'c
calonnau un amſer drymhâu trwy lythineb, a meddwdod,
gofalon y bywyd hwn; a dyfod y dydd hwnnw arnoch y
ddiſymmwth.*

Diar. xxiii. 1, 2, 3, 31, 32. *Pan eiſteddych i fwyta gyd
thywyſog, yſtyrja yn ddyfal beth ſydd ger dy fron. A goſod
gyllell ar dy gêg, o's bydd dyn blyſig. Na ddeiſyf ei ddant-
eithjon ef: canys hwyd twyllodrus ydyw. — Nac edrych ar
y gwîn pan fyddo côch, pan ddangoſo ei liw yn y cwppan,
pan ymgynhyrfo yn jawn. Yn y diwedd, efe a frâth fel
ſarph, ac a biga fel neidr.*

3. Mae rhai chwantau cnawdol yn tueddu dynjon a fyddo'n
proffeſu Crefydd, i rwygo Cymmundeb Eglwyſig; gan ymra-
faeljo â'i gilydd, ac ymrannu'n bleidjau, dan enw *Cydwybod*,
neu *Grefydd*, pan na fyddo ond llygredd y cnawd yn y
gwraidd o honunt.

1 Cor. iii. 3, 4. *Cnawdol ydych chwi etto. Canys tra
fyddo yn eich plith chwi gynfigen, a chynnen, ac ymbleidjo,
onid ydych yn gnawdol, ac yn rhodio yn ddynol? Canys
tra dywedo un, Myfi ydwyf eiddo Paul; ac arall, Myfi wyf
eiddo Apolos; onid ydych yn gnawdol?*

4. Mae chwantau'r cnawd yn tueddu dynjon i odineb ac
aflendid, ac amryw weithredoedd drwg eraill, ag y mae'r
Apoſtol yn eu henwi ynghŷd yng *Ngal.* v. 19, 20, 21. *Amlwg
yw gweithredoedd y cnawd; y rhai yw, Tor-priodas, godi-
neb, aflendid, anlladrwydd, delwäddoliaeth, ſwyngyfarodd,*

caſineb,

ineb, cynhennau, gwynſydau, llîd, ymryſonau, ymbleidjo,
eſiau, cynſigennau, llofruddjaeth, meddwdod, cyfeddach;
hyffelyb i'r rhai hyn: Am y rhai yr wyf fi yn rhagdda-
dud wrthych, megis ac y rhagddywedais, na chaiff y rhai
n gwneuthur y cyfryw bethau etifeddu teyrnas Dduw.
Cw. Pwy yſtyrjaethau ychwaneg, heb law Adduned eich
dydd, ſy'n dangos y dylech chwi ymwrthod â chwantau
hadurus y cnawd?
Att. 1. Mi ddylwn ymwrthod â chwantau'r cnawd, o ble-
d eu bod yn tywys dŷn i bechod.
Jago i. 14, 15. *Canys yna y temtir pôb un, pan ŷ tynner*
, ac y llithjer, gan ei chwant ei hun. Yna chwant,
edi ymddŵyn, a eſgor ar bechod: pechod hefyd, pan or-
benner, a eſgor ar farwölaeth.
2 Ped. i. 4. *Llygredigaeth ſydd yn y bŷd trwy drachwant.*
Ped. ii. 10. Epheſ. iv. 22.
A rhai dynjon a arweinir gan chwantau'r cnawd i frynti
igyffelyb ym mhlith anifeiljaid.
Rhuf. i. 27. *Y gwŷr ynghŷd â gwŷr yn gwneuthur bryn-*
, ac yn derbyn ynddunt eu hunain y cyfryw dâl am eu cyf-
iliorni ag ydoedd raid.
2. Mi ddylwn ymwrthod â chwantau'r cnawd, o blegid eu
od o blaid y cythreuljaid, yn ymladd yn erbyn fy enaid.
1 Ped. ii. 11. *Annwylyd, yr wyf yn attolwg i chwi, me-*
is dieithrjaid a phererinjon, ymgedwch oddi wrth chwant-
u cnawdol, y rhai ſy yn rhyfela yn erbyn yr enaid.
3. Mi ddylwn ymwrthod â chwantau'r cnawd, o herwydd
u bod yn gwrthwynebu Ysbryd Grâs Duw yn fy enaid, ac yn
y rhwyſtro i wneuthur y dajoni a ddymunwyf.
Gal. v. 17. *Y mae'r cnawd yn chwennychu yn erbyn*
r Ysbryd, a'r Ysbryd yn erbyn y cnawd: a'r rhai hyn a
wrthwynebant eu gilydd, fel na alloch wneuthur beth byn-
nag a ëwyllyſioch.
Rhuf. vii. 23. *Yr wyf yn gweled deddf arall yn fy ae-*
lodau, yn gwrthryfela yn erbyn deddf fy meddwl, ac yn fy
nghaethïwo i ddeddf pechod, yr hon ſydd yn fy aelodau.
4. Mi ddylwn ymwrthod â chwantau'r cnawd, o blegid
na's dichon neb fod yn eiddo Criſt heb wneuthur felly: Ac
'r diben hyn y dioddefodd Criſt droſof.
Gal. v. 24. *A'r rhai ſy eiddo Criſt a groeſhoeljaſant y*
cnawd, a'i wynjau, a'i chwantau.

1 Ped.

1 Ped. iv. 1, 2. *Am hynny, gan ddioddef o Grist drosom y cnawd, chwithau hefyd byddwch wedi eich arfogi â'r un meddwl: o blegid yr hwn a ddioddefodd yn y cnawd, a beidiodd â phechod; fel na byddo mwyach fyw i chwantau dynjon, ond i ëwyllys Duw, dros yr amser sydd yn ôl yn y cnawd.*

5. Mi ddylwn ymwrthod â chwantau'r cnawd, o blegid fod cydsynnïo â chwant y cnawd yn fy ngwneuthur yn euog o bechod, cyn ei gyflawni'n weithredol.

Math. v. 28. *Yr ydwyf fi yn dywedud i chwi, fod pôb un sydd yn edrych ar wraig, i'w chwennychu hi, wedi gwneuthur eisoes odineb â hi yn ei galon.*

1 Joan iii. 15. *Pôb un sydd yn casâu ei frawd, lleiddjad dŷn yw.*

6. Mi ddylwn ymwrthod â chwantau'r cnawd, o blegid pan mae dynjon yn cael bodloni eu chwant, y mae er niwaid iddunt, a barn Duw weithjau yn dyfod arnunt pan font yn mwynhâu eu chwantau.

Sal. cvi. 14, 15. *Yr Juddewön a flysiasant yn ddirfawr yn yr anialwch; a themtiasant Ddduw yn y diffeithwch. Ac efe a roddes eu dymuniad iddunt; eithr efe a anfonodd gulni i'w henaid.*

Sal. lxxviii. 30, 31. *Ni ymmeddwyd hwynt o'r hyn a flysiasant: Er hynny, tra'r ydoedd y bwyd yn eu safnau, digllonedd Duw a gynneuodd yn eu herbyn hwynt, ac a laddodd y rhai brasaf o honunt, ac a gwympodd etholedigjon Israël.*

Zimri a *Chozbi* a laddwyd yn y weithred o odineb, *Num.* xxv. *Elah* a laddwyd yn ei feddwdod, 1 *Bren.* xvi. A *Belsassar* a gafodd wys angau yn ei loddest, *Dan.* 5.

7. Mi ddylwn ymwrthod â chwantau'r cnawd, o blegid mai'r rhai'n fy'n peri cymmaint o derfysg yn y byd, ac yn gwneuthur dynjon mor flinderus i'w gilydd.

Jago iv. 1. *O ba le y mae rhyfeloedd ac ymladdau yn eich plith chwi? Onid oddi wrth hyn; sef, eich meluschwantau, y rhai sydd yn rhyfela yn eich aelodau?*

8. Mi ddylwn ymwrthod â chwantau'r cnawd, o blegid mai'r chwantau hyn fy'n gwneuthur gweinidogaeth Gair Duw yn ddiffrwyth; ïe hefyd, yn gwneuthur dynjon yn watwarwyr, ac yn eu cymhwyso i ddamnedigaeth yn nŷdd y Farn.

Marc iv. 19. *Y mae gofalon y byd hwn, a hudoliaeth golud,*

ud, a chwantau am bethau eraill, yn dyfod i mewn, ac tagu'r gair, a myned y mae yn ddiffrwyth.

2 Ped. iii. 3. *Gan wybod hyn yn gyntaf, y daw yn y ddjau diweddaf watwarwyr, yn rhodio yn ôl eu chwantau hunain.*

2 Ped. ii. 10. *Y rhai ſy'n rhodio ar ôl y cnawd mewn want aflendid, ac yn diyſtyru llywodraeth. Rhyfygus ydynt, ndyn; nid ydynt yn arſwydo cablu urddas.*

9. Mi ddylwn ymwrthod â chwantau'r cnawd, o blegid bod annuwjol yn gwerthu eu hawl yng Nghyfammod Duw, a hriſt, a Theyrnas Nefoedd, am borthïant eu blŷs a'u wantau cnawdol.

Heb. xii. 16, 17. *Megis Eſau, yr hwn am un ſaig o fwyd a erthodd ei enedigaethfraint. Canys chwi a wyddoch ddar- od wedi hynny hefyd ei wrthod ef, pan oedd efe yn ëwyllyſio tifeddu y fendith: o blegid ni chafodd efe le i edifeirwch, r iddo trwy ddagrau ei thaergeiſio hi.*

10. Mi ddylwn ymwrthod â chwantau'r cnawd, o blegid od byw yn ôl chwant a ſynnïad y cnawd, yn nôd o farwölaeth dragywyddol, a gelynjaeth i Dduw.

Rhuf. viii. 6, 7. *Canys ſynnïad y cnawd, marwölaeth yw; a ſynnïad yr ysbryd, bywyd a thangnefedd yw. O blegid ſynnïad y cnawd ſydd elynjaeth yn erbyn Duw: ca- nys nid yw ddaroſtyngedig i ddeddf Duw; o blegid ni's gall chwaith.*

Cw. Chwi a ddywedaſoch yn helaeth, allan o Air Duw, ynghylch y gelynjon ysbrydol ag y ddylech ymwrthod â hwynt; beth yw'r ail beth a ofynnir oddi wrthych yn y Cyfammod Bedydd?

Att. Yr ail beth a ofynnir gennyf yn y Cyfammod Bedydd yw, *bod i mi gredu holl Byngcjau Ffŷdd Griſt.* Yn yr hyn y cynhwyſir pump peth.

1. Y weithred ei hun; ſef, *credu.*

2. Pwy ſydd i wneuthur felly; ſef, bod i *mi fy hun gredu*, wedi dyfod i oedran a dyall; ac nid arall droſof.

3. Pa beth ſydd i mi gredu; ſef, *Pyngcjau'r Ffŷdd:* nid chwedlau gwrachaidd, na gwrthreſymmau dynjon cyfeiliornus.

4. Pa rai o honunt ſydd i mi gredu; ſef, *holl* Byngcjau'r Ffŷdd: Nid yn unig ryw nifer o honunt, ond i gŷd; megis eu dyſgir yn yr Yſgrythur, ac y cynhwyſir y ſwm o honunt yng Nghredo yr Apoſtoljon.

5. Ffŷdd

3. Ffŷdd pwy; ſef, *Ffŷdd Griſt*: nid ffŷdd ddynol, neu ffŷdd Eglwys *Rhufain*: Hynny yw, y Ffŷdd y mae Criſt yn wrthddrych o honi; y Ffŷdd y mae Criſt yn orchymmyn yn yr Efengyl, ac yn ei ofyn ym mhawb a ſynno fod yn gadwedig trwyddo.

Cw. Pa ſawl mâth o Ffŷdd ſydd?

Att. Mae pedwar mâth o Ffŷdd.

1. Ffŷdd hiſtoriawl; hynny yw, credu gwirjonedd yr Ysgrythurau, fod hiſtori neu hanes y pethau ſydd ynddunt yn wîr. Y Ffŷdd hon ſydd gan lawer o ddynjon drwg, a chan yr hôll ysbrydjon drwg.

Jago ii. 19. *Credu yr wyt ti mai un Duw ſydd; da yr wyt ti yn gwneuthur. Y mae y cythreuljaid heſyd yn credu, ac yn crynu.* Marc i. 24.

2. Ffŷdd amſerol: trwy ba un y mae rhai yn credu ac yn proffeſu Crefydd dros drô; a chwedi hynny yn troi i'w hofer ymarweddiad gynt.

Luc viii. 13. *Y rhai hyn nid oes ganddunt wreiddyn; y rhai ſydd yn credu dros amſer, ac yn amſer profedigaeth yn cilio.*

3. Ffŷdd wyrthjol: trwy ba un y gwnaeth rhai dynjon ryfeddodau a gwyrthjau, heb fod mewn cyflwr cadwedig, na dyfod byth i Deyrnas Nefoedd; canys hwynthwy a wrthodir gan yr Arglwydd yn nŷdd y Farn.

Mâth. vii. 22, 23. *Llawer a ddywedant yn y dŷdd hwnnw, Arglwydd, Arglwydd, oni phrophwydaſom yn dy enw di? ac oni fwriaſom allan gythreuljaid yn dy enw di? ac oni wnaethom wyrthjau lawer yn dy enw di? Ac yna yr addefaf iddunt, Ni's adnabûm chwi erjôed: ewch ymmaith oddi wrthyf, chwi weithredwyr anwiredd.* Luc ix. 1.

4. Ffŷdd jachuſol: trwy'r hon yn unig y rhoddir i mi hawl yng Nghriſt am jechydwrjaeth fy enaid.

Act. xvi. 31. *A hwy a ddywedaſant, Crêd yn yr Arglwydd Jeſu Griſt, a chadwëdig fyddi.*

Joan iii. 36. *Yr hwn ſydd yn credu yn y Mâb, mae ganddo fywyd tragywyddol: a'r hwn ſydd heb gredu i'r Mâb, ni wêl fywyd; eithr y mae digofaint Duw yn aros arno ef.*

Cw. Pa fath yw Ffŷdd jachuſol, trwy'r hon yn unig y mae jechydwrjaeth?

Att. Ffŷdd jachuſol yw, rhôdd a gwaith Grâs Duw yn y gâlon; trwy weinidogaeth y Gair yn nerthu dynjon i dderbyn Criſt, fel y mae efe yn cynnyg ei hun iddunt. Eph.

Eph. ii. 8. *Canys trwy râs yr ydych yn gadwëdig trwy ffŷdd; a hynny nid o honoch eich hunain: rhodd Duw ydyw.*

Rhuf. x. 10. *A'r galon y credir i gyfiawnder.*

1 Cor. iii. 5. *Pwy yw Paul, a phwy Apolos, ond gweinidogion, trwy y rhai y credasoch chwi, ac fel y rhoddes yr Arglwydd i bôb un?*

Joan i. 12. *Cynnifer ag a'i derbynjasant ef, efe a roddes iddunt allu i fod yn feibjon i Dduw; sef, i'r sawl a gredant yn ei enw ef.*

Cw. Beth mae Ffŷdd jachusol yn wneuthur, pan ddêl hi i mewn i galon dŷn?

Att. 1. Mae'n sancteiddjo'r galon, ag oedd yn llawn halogwydd ac aflendid o'r blaen.

Act. xv. 9. *Gan buro eu calonnau hwy trwy ffŷdd.*

2. Mae'n goleuo'r dyall i adnabod Crist. Am y rhai ag oedd ganddunt Ffŷdd yn yr Arglwydd Jesu y dywed yr Apostol eu bod *wedi goleuo llygaid eu meddyljau; fel y gwypent beth oedd gobaith ei alwëdigaeth ef.* Eph. i. 15, 18.

3. Mae'n darostwng ëwyllys dŷn, i'w wneuthur yn ufudd i ëwyllys Duw.

Sal. cx. 3. *Dy bobl a fyddant ëwyllysgar yn nŷdd dy nerth, mewn hardduwch sancteiddrwydd o grôth y wawr.*

4. Mae'n adnëwyddu'r serchjadau i garu Crist, ac i lawenchu ynddo.

1 Ped. i. 8. *Yr hwn, er na's gwelsoch, yr ydych yn ei garu; yn yr hwn, heb fod yr awron yn ei weled, ond yn credu, yr ydych yn mawrlawenhâu â llawenydd annrhaethadwy a gogoneddus.*

5. Mae'n peri i ddŷn ymwadu ag ef ei hun ym mhôb peth, er mwyn Crist.

Luc xviii. 28. *A dywedodd Pedr, Wele, nyni a adawsom bôb peth, ac a'th ganlynasom di.*

Cw. Ym mha fodd y mae Grâs neu Ysbryd Duw yn gweithio Ffŷdd trwy weinidogaeth y Gair?

Att. 1. Trwy'r ddeddf, neu â bygythjon Gair Duw, y dyr dŷn i wybod am ei bechod, ac i weled mor fawr a pheglus yw.

Rhuf. iii. 20. *Canys trwy'r ddeddf mae adnabod pechod.*

Gal. iii. 24.

2. Trwy leferydd Gair Duw, y meddalhêir ac y darostyngir calon dŷn, ag sy wedi caledu mewn pechod.

2 Bren-

2 Bren. xxii. 19. *O blegid i'th gâlon feddalhâu, ac i titham ymoſtwng o flaen yr Arglwydd, pan glywaiſt yr hyn a lefarais yn erbyn y lle hwn, ac yn erbyn ei drigoljon.*

3. Trwy ei Air y mae Duw yn dwysbigo dŷn pechaduru ac yn llenwï ei gydwybod â dychryn, i beri iddo ymofyn a ymwared.

Act. ii. 37. *Hwythau, wedi clywaid hyn, a ddwysbigwyd yn eu cdlon; ac a ddywedaſant wrth Bedr a'r apoſtoljon eraill, Ha wŷr frodyr, beth a wnawn ni?*

4. Mae Grâs Duw, a'i Air ef, yn peri i ddŷn gydnabod mor ddiles yw pôb peth iddo, tra fyddo ei enaid mewn cyflwr colledig.

Math. xvi. 26. *Canys pa lesâd i ddŷn, o's ynnill efe yr hôll fŷd, a cholli ei enaid ei hun? neu pa beth a rydd dŷn yn gyfnëwid am ei enaid?*

5. Mae'n peri i ddŷn weled ei bechod a'i golledigaeth mor fawr, na's dichon efe ei hun, nac un creadur arall, ei waredu ef.

Rhuf. vii. 24. *Ys truan o ddŷn wyf fi! pwy a'm gwared oddi wrth gorph y farwölaeth hon?*

6. Trwy Air Duw, a'i Râs, y dygir dŷn i ymofyn am Griſt, ac i ymoſtwng iddo; gan gredu ei fod efe yn Wared wr abl: ac yna mae Criſt yn ei dderbyn ef yn garedig.

Luc v. 12, 13. *A bu fel yr oedd efe mewn rhyw ddinas wele ŵr yn llawn o'r gwahanglwyf: a phan welodd efe Jeſu, efe a ſyrthjodd ar ei wyneb, ac a ymbiljodd ag ef, gan ddywedud, O Arglwydd, o's ëwyllyſi, ti a elli fy nglanhâu. Yntef a eſtynnodd ei law, ac a gyffyrddodd ag ef, gan ddywedud, Yr wyf yn ëwyllyſio; bydd lân. Ac yn ebrwydd y gwahanglwyf a aeth ymmaith oddi wrtho.*

7. Ar ôl i enaid dŷn brofi Cariad Criſt, y mae yn ymofyn yn ei ôl yn ddyfalach, ac yn ymwrthod â phob peth, i ot phwys ei hun ar Gyfiawnder Criſt, trwy Ffŷdd yn unig.

Can. iii. 2. *Codaf yn awr, ac âf o amgylch y ddinas, trwy'r heolydd a'r 'ſtrydoedd; ceiſiaf yr hwn a hoffa fy enaid.*

Phil. iii. 8, 9. *Yr wyf yn cyfrif pôb peth yn golled, herwydd ardderchowgrwydd gwybodaeth Criſt Jeſu fy Arglwydd: er mwyn yr hwn y'm colledwyd ym mhob peth, ac yr wyf yn eu cyfrif yn dom, fel yr ennillwyf Griſt; ac y'm caer ynddo ef heb fy nghyfiawnder fy hun, yr hwn ſydd o'r gyfraith, ond yr hwn ſydd trwy ffŷdd Griſt, ſef y cyfiawnder ſydd o Dduw trwy ffŷdd.*

Cy

Cw. Pa'm y mae Ffŷdd yng Nghriſt yn angenrheidjol?

Att. 1. O blegid megis ag yr ydym, trwy dorri'r Cyfammod Gweithredoedd, wedi ein cau allan o ffafr Duw yn dragywydd: Ffŷdd yng Nghriſt yw'r Ammod ar ba un y'n derbynjir i heddwch â Duw dracheſn, ac i obaith bywyd tragywyddol trwy'r Cyfammod Grâs.

Joan iii. 16, 18, 36. *Canys felly y carodd Duw y bŷd, fel i rhoddodd efe ei uniganedig Fâb, fel na choller pwy bynnag a gredo ynddo ef, ond caffael o hono fywyd tragywyddol. Yr hwn ſydd yn credu ynddo ef, ni ddemnir: eithr yr hwn nid yw yn credu, a ddamnwyd eiſoes; o herwydd na chredodd yn enw uniganededig Fâb Duw. Yr hwn ſydd yn credu yn y Mâb, y mae ganddo fywyd tragywyddol: a'r hwn nydd heb gredu i'r Mâb, ni wêl fywyd; eithr y mae digoſaint Duw yn aros arno ef.* Gal. iii. 11.

2. Ffŷdd yw'r gwaith a'r gorchymmyn y mae Duw yn ei oddi dan yr Eſengyl, i broſi ffyddlondeb ei bobl.

Joan vi. 29. *Hyn yw gwaith Duw; credu o honoch yn r hwn a anfonodd efe.*

1 Joan iii. 23. *A hwn yw ei orchymmyn ef, gredu o honom yn enw ei Fâb ef Jeſu Griſt.*

3. Trwy Ffŷdd yng Nghriſt y cyſiawnhêir ac y maddeuir pechodau y rhai a gredant.

Act. xiii. 38, 39. *Am hynny bydded hyſbys i chwi, ha wŷr frodyr, mai trwy hwn* (ſef, Criſt) *yr ydys yn pregethu i chwi feddeuant pechodau: A thrwy hwn y cyſiawnhêir pôb un ſydd yn credu, oddi wrth yr hôll bethau, y rhai ni allech trwy gyfraith Moſes gael eich cyſiawnhâu oddi wrthunt.*

Gal. ii. 16. *Gan wybod nad ydys yn cyſiawnhâu dŷn trwy weithredoedd y ddeddf, ond trwy ffŷdd Jeſu Griſt.* Gal. iii. 11.

4. Y rhai nid oes ganddunt Ffŷdd yng Nghriſt, nid ydynt yn eiddo Criſt.

Joan x. 26. *Ond chwi nid ydych yn credu: canys nid ydych chwi o'm defaid i; fel y dywedais i chwi.*

5. Trwy Ffŷdd yng Nghriſt yn unig y gwrandewïr ein Gweddïau, yn y pethau y fo'm yn geiſio gan Dduw wrth ein hangen.

Math. xxi. 22. *A pha beth bynnag a ofynnoch mewn gweddi, gan gredu, chwi a'i derbyniwch.*

Jago i. 6, 7. *Eithr gofynned mewn ffŷdd, heb ammau dim. Canys yr hwn ſydd yn ammau, ſydd gyffelyb i don y*

môr

môr a chwelir ac a deflir gan y gwynt. Canys na feddyljed y dŷn hynnw y derbyn efe ddim gan yr Arglwydd. Eph. iii. 12.

6. Ffŷdd yng Nghrift fy 'n gwneuthur dynjon yn ffrwythlon yn ffyrdd yr Arglwydd, ac yn gwneuthur moddjon Grâs yn fuddjol iddunt.

Jer. xvii. 7, 8. *Bendigedig yw'r gŵr a ymddirïedo yn yr Arglwydd, ac y byddo'r Arglwydd yn gymmorth iddo. Canys efe a fydd megis pren wedi ei blannu wrth y dyfroedd, ac a eſtyn ei wraidd wrth yr afon; ac ni wŷr oddi wrth ddyfod gwrês: ei ddeilen fydd îr, ac ar flwyddyn ſychder ni ofala, ac ni phaid â ffrwytho.*

Heb. iv. 2. *Canys i ninnau y pregethwyd yr efengyl, megis ag iddunt hwythau: eithr y gair a glybüwyd ni bu fuddjol iddunt hwy, am nad oedd wedi ei gyd-dymheru â ffŷdd yn y rhai a'i clywſant.*

7. Trwy Ffŷdd yng Nghrift, y mae'r duwjol yn cyflawni Addolïad Duw mewn môdd gymmeradwy.

Heb. xi. 4, 6. *Trwy ffŷdd yr offrymmodd Abel i Dduw aberth rhagorach nâ Chain. Heb ffŷdd ammhoſſibl yw rhyngu ei fodd ef.*

Rhuf. xiv. 23. *Eithr yr hwn ſydd yn petruſo, o's bwyty efe a gondemnwyd, am nad yw yn bwyta o ffŷdd. A phethbynnag nid yw o ffŷdd, pechod yw.*

8. Trwy Ffŷdd yng Nghrift, y mae gorchfygu profedigaethau 'r bŷd a Satan.

1 Joan v. 4. *O blegid beth bynnag a aned o Dduw, y mae yn gorchfygu'r bŷd: a hon yw 'r oruchafiaeth ſydd yn gorchfygu'r byd; ſef, ein ffŷdd ni.*

Eph. v. 16. *Uwch law pôb dim, wedi cymmeryd tarian y ffŷdd; â'r hwn y gellwch ddiffodi hôll biccellau tanllyd y fall.* 1 Ped. v. 8, 9.

9. Mae amryw ddyledſwyddau mewn Crefydd, na's gellir eu cyflawni heb Ffŷdd yng Nghrift.

Luc xvii. 4, 5. *Ac o's pecha* (dy frawd) *yn dy erbyn ſeithwaith yn y dŷdd, a ſeithwaith yn y dŷdd droi attat, gan ddywedud, Y mae yn edifar gennyf; maddau iddo. A'r apoſtolion a ddywedaſant wrth yr Arglwydd, Anghwanega ein ffŷdd ni.*

Luc xiv. 26, 27. *O's daw neb attaf fi, ac ni chasâo ei dâd, a'i fam, a'i wraig, a'i blant, a'i frodyr, a'i chwïoryd*

ïe a'i cinioes ei hun hefyd, ni all efe fod yn ddiſgybl i mi. A phwy bynnag ni ddycco ei groes, a dyfod ar fy ôl i, ni all efe fod yn ddiſgybl i mi.

10. Trwy Ffŷdd yng Nghriſt y mae cyſſur y Criſtjon dan drallodau 'r bŷd a blinderau.

Joan xiv. 1. *Na thralloder eich càlon: yr ydych yn credu yn Nuw; credwch ynnof finnau hefyd.*

Rhuf. v. 2, 3. *Trwy yr hwn* (ſef, trwy Griſt) *y cawſom ddyfodfa trwy ffŷdd, i'r grâs hyn, yn yr hwn yr ydym yn ſefyll, ac yn gorfoleddu dan obaith gogoniant Duw. Ac nid felly yn unig, eithr yr ydym yn gorfoleddu mewn gorthrymderau.* Nah. i. 8. Rhuf. ix. 33.

11. I'r rhai a ymddirïedant yn Nuw trwy Ffŷdd, y mae efe yn parotôi pethau annrhaethadwy.

Eſay lxiv. 4. *Ac erjôed, di chlywſant, ni dderbynjaſant â chluſtjau, ac ni welodd llygad, Oh Dduw, ond tydi, yr hyn a ddarparodd efe i'r neb a ddiſgwil wrtho.*

Sal. xxxi. 19. *Mor fawr yw dy ddajoni a roddaiſt i gadw i'r ſawl a'th ofnant; ac a wnaethoſt i'r rhai a ymddirïedant ynnot, ger bron meibjon dynjon!* 2 Theſ. i. 10.

12. Y diffyg o Ffŷdd, ſef anghredinïaeth, a gyffrôdd digllonedd Duw yn erbyn y bobl a gymmerodd efe, yn eu dŷdd, yn bobl neillduol iddo ei hun, goruwch hôll genhedlaethau 'r ddaear.

Sal. lxxviii. 21, 22. *Am hynny y clybu'r Arglwydd, ac a ddigjodd: a thân a ennynnodd yn erbyn Jacob, a digofaint hefyd a gynneuodd yn erbyn Iſräel; am na chredent yn Nuw, ac na obeithjent yn ei jechydwrjaeth ef.*

Rhuf. xi. 20. *Trwy anghredinïaeth y torrwyd hwynt ymmaith; a thithau ſydd yn ſefyll trwy ffŷdd. Na fydd uchelfryd; eithr ofna.*

Cw. A ydyw'n angenrheidjol tu ag at jechydwrjaeth, i bawb feddu yr un feſur o gryfdwr Ffŷdd, ſel na's gall neb gael jechydwrjaeth heb gymmaint o Ffŷdd a'r Seintjau cryfaf?

Att. Pwy gryfaf y bo'n Ffŷdd, mwyaf y gogoneddwn yr Arglwydd; mwyaf fydd ein nerth mewn profedigaethau mawrjon a dyledſwyddau trymjon; a mwyaf fydd ein cyſſur yn nŷdd ein trallod. Eithr, rhag i'r rhai egwan anobeithjo, nid yw'r meſur o Ffŷdd ag ſydd yn y Seintjau cryfaf yn angenrheidjol i jechydwrjaeth, ſel na's gellir bod gadwëdig heb dynny.

1. O blegid yn ddiammau ſod graddau mewn Grâs yn
bŷd hwn, megis y mae graddau mewn Gogoniant yn y bŷd
ddaw.

1 Cor. xv. 41, 42. *Canys mae rhagor rhwng ſeren a ſe*
ren mewn gogoniant. Felly hefyd y mae adgyfodiad y meir
* Eph. iv. 7. *Eithr i bôb un o honom y rhoed grâs, yn ô*
meſur dawn Criſt.

Rhuf. xii. 3. *Fel y rhannodd i bôb un feſur ffŷdd.* Dan
xii. 3. 1 Cor. iii. 8. 2 Cor. ix. 6.

2. Mae'r Yſgrythur yn llefaru am rai gwŷr enwög yn
Grâs o Ffŷdd, megis rhai ag oedd yn rhagori ar Seintjau
eraill; yr hyn ni allaſai fod, pe buaſai angenrheidrwydd an
hepgorol tu ag at jechydwrjaeth am yr un meſur o Ffŷdd
ym mhawb a'i gilydd.

Felly y ſonjer am gryfdwr rhagorol y Grâs hwn yn *Abra*
ham, ei fod yn ddiegwan o Ffŷdd, gan gredu mewn gobaith
yn erbyn gobaith, heb ammau Addewid Duw trwy anghre
dinïaeth: Am hynny y rhoddodd Duw anrhydedd rhagorach
iddo ef nag i Seintjau crediniol eraill; Tâd y ffyddlonjaid,
Chyfaill Duw, y galwyd ef. *Rhuf.* iv. 18, 19, 20. *Jago* ii. 23

Am y canwriad y dywedodd Criſt, *Ni chefais gymmain*
Ffŷdd, na ddo yn yr Iſräel. Yr oedd rhai ychwaneg y pryd
hynny yn *Iſräel* yn meddu Ffŷdd, eithr nid cymmaint. *Math.*
viii. 10. Wrth y wraig o *Ganaan* y dywedodd Criſt, *O*
wraig, mawr yw dy ffŷdd. Yr oedd rhai gwragedd eraill
trwy Ffŷdd yn canlyn Criſt, ac yn gweini iddo; er na rodd
wyd cymmaint clôd i'w Ffŷdd hwy. *Math.* xv. 28.

3. Er mwyn annogaeth i'r gweinjon, nid er rhyfyg i neb
mae'r Yſgrythur yn tyſtjo, fod ofn ac amheuaeth, neu feſur
o anghredinïaeth, yn ymddangos weithjau yn Ffŷdd y ffydd
lonjaid, ag ſydd mewn 'ſtâd o Râs a Jechydwrjaeth.

Pwy fel *Moſes*, yr hwn y llefarodd Duw wrtho wyneb yn
wyneb, ac a gafwyd yn ffyddlon yn hôll dŷ Dduw? *Num.* xii.
7, 8. Etto y *Moſes* digyffelyb hwn a geryddwyd gan Dduw
am ei anghredinïaeth, *Num.* xx. 12.

Yr oedd *Zacharïas* a'i wraig ill dau yn gyfiawn ger bron
Duw; ac wele'r gŵr cyfiawn hwnnw a darawyd yn fûd, am
na chredaſai yr hyn a lefaraſid wrtho gan Angel Duw, *Luc.*
i. 6, 20.

Yr Arglwydd Jeſu a ddywedodd wrth ei Apoſtoljon, yn y
ſtorom ar y môr, *Pa ham yr ydych yn ofnus, O chwi o ychy-*
dig

ig ffŷdd? Yn ddiammau eu bôd mewn 'ſtâd o jechydwr-aeth; canys yr oedd ganddunt Ffŷdd, er nad oedd ond ychy-ig. Ac ni wnaethai Criſt hwy'n Apoſtoljon, cyn eu gwneu-hur yn wîr Griſtjonogjon yn gyntaf. Ac hefyd am danunt hwy dywedodd Criſt, *y cewch chwi, y rhai a'm canlynaſoch i yn yr adenedigaeth, eiſtedd ar ddeuddeg gorſedd, yn barnu deuddeg-llwyth Iſräel.* Math. viii. 24, 25, 26. xix. 28.

Mae rhai o'r Seintjau weithjau, pan dybjont eu hunain gryfaf mewn Ffŷdd, yn ſyrthjo ym mhen ychydig, ſe allai cyn ben awr, trwy ryw brofedigaeth neu gilydd, i ofn mawr ac anheuaeth. Felly mewn tymmeſtl arall, *Pedr* a gredodd yn nyderus y gallai efe rodio at Griſt ar wyneb y môr, ond iddo gael gorchymmyn Criſt am hynny: Eithr *Pedr* yn ebrwydd a ddechreuodd ſuddo i'r dyfnder, gan ofni, a chrochleſain am help; a'r Arglwydd a ddywedodd wrtho, *Tydi o ychydig ffŷdd, pa ham y petruſaiſt*? Math. xiv. 28—31.

Mae amryw o reſtr y Seintjau enwög am eu Ffŷdd, yn yr unfed ar ddeg o'r *Hebreaid*, yn gyfryw ag y ceir, dan eu hanes yn yr Hên Deſtament, nodau rhyw feſur o anghredini-aeth ynddunt ar brydjau.

Rhuf. xv. 4. *Pa bethau bynnag a'ſgrifennwyd o'r blaen, er addyſg i ni y'ſgrifennwyd hwynt; fel trwy ammynedd a diddanwch yr yſgrythurau y gallem gael gobaith.* Felly mae achlyſur i'r gwîr Griſtjon gwannaf obeithjo, ac i'r rhai cryfaf ddywedud, *Arglwydd, chwanega ein ffŷdd ni*, Luc xvii. 4.

4. Mae amryw yſtyrjaethau cyffelybïaethol yn profi, nad yw'r un meſur o ficrwydd a grymmuſdra Ffŷdd ag ſydd gan rhai, yn anhepgorol i bawb; fel nad yw boſſibl i'r gwan gael jechydwrjaeth byth, oddïeithr bod ganddo yr un gryfder di-egwan o Ffŷdd ag *Abraham*.

Canys y mae yn nheulu'r Ffŷdd, fel teuluoedd eraill, am-ryw raddau, mewn grym ac oedran; ſef, cryſion a gwein-jaid, plant, gwŷr jeuaingc, a thadau: fel y ſonja *Joan* yr Apoſtol, 1 *Joan* ii. 12, 13. Y rhai nid ydynt i gŷd wedi tyfu i fynu *yn wŷr perffaith, at* yr un *feſur o oedran cyflawnder Criſt*, Eph. iv. 13.

Mae aelodau o amryw raddau yn perthyn i Gorph ysbrydol Criſt, fel y mae yng nghorph naturjol dŷn; rhai yn uwch, a rhai yn gryfach: ac etto'r gwannaf a'r iſelaf yn eiddo Criſt, fel eraill.

1 Cor. xii. 15, 16. *O's dywed y troed, Am nad wyf law,*

nid wyf o'r corph ; ai am hynny nid yw efe o'r corph? Ac o's dywed y clûſt, Am nad wyf lygad, nid wyf o'r corph; ai am hynny nid yw hi o'r corph?

Mae golwg Ffŷdd, fel golwg y llygaid, yn gryfach mewn rhai, ac yn wannach mewn eraill. Yn ddiammau, nid oed golwg pobl *Iſräel* o'r un gryfder yn yr hên a'r jeuaingc ; ſe ym mhawb o honunt i gŷd : Ac, er hynny, y gwannaf e olwg, ag a edrychai ar y Sarph brês, a dderbynjai rinwed effeithjol oddi wrthi i'w jachâu oddi wrth frathïadau marwo y ſeirph tanllyd. Felly ni bydd farw'n dragywydd, pw bynnag, y gwannaf mwy nâ'r cryfaf ei Ffŷdd, a gredo yn Nghriſt Jeſu.

Joan iii. 14, 15. *Megis y dyrchafodd Moſes y ſarph yn diffeithwch, felly y mae yn rhaid dyrchafu Mâb y dŷn : fe na choller pwy bynnag a gredo ynddo ef, ond caffael o hon fywyd tragywyddol.*

5. Er mwyn gweini achlyſur i'r gweinjon i gryfhâu, mae'r Arglwydd yn dangos tiriondeb a charueiddwch maw iddunt, i'w hannog i obeithjo a diſgwil wrtho.

Eſay l. 10. *Pwy yn eich mŷſg ſydd yn ofni yr Arglwydd yn grandaw ar lais ei wâs ef yn rhodio mewn tywyllwch ac heb lïwyrch iddo? gobeithjed yn enw'r Arglwydd, ac ym ddirïeded yn ei Dduw.*

Math. xii. 20. *Corſen yſſig ni's tyrr, a llîn yn mygu ni's diffydd ; hyd oni ddygo efe allan farn i fuddugoliaeth.*

Rhuf. xiv. 1, 4. *Yr hwn ſydd wan yn y ffŷdd, derbynjwch attoch, nid i ymrafaelïon rheſymmau. Efe a gynhelir ; canys fe all Duw ei gynnal ef.*

Heb. xii. 12. *O herwydd pa ham cyfodwch i fynu y dwylaw a laeſaſant, a'r glinjau a ymollyngaſant.* Heb. x. 35. Marc i. 40, 41. ix. 22—24.

Cw. Pa fodd y dylech wneuthur, pan fyddoch yn ofidus o blegid lleſgedd ac amheuaeth eich Ffŷdd?

Att. Gan mai rhôdd a gweithredïad Duw yw Ffŷdd, mi ddylwn ddiſgwil wrth Dduw am chwanegu fy Ffŷdd yn y ffyrdd y mae efe yn dyſgu i mi.

1. Mi ddylwn ddiſgwil yn ddyfal wrth Dduw dan weinidogaeth ei Air ef.

1 Ped. ii. 2. *Fel rhai bychain newydd eni, chwennychwch ddidwyll laeth y gair, fel y cynhyddoch trwyddo ef.*

Rhuf. x. 17. *Am hynny ffŷdd ſydd trwy glywaid, a chlywaid trwy air Duw.* Joan xx. 31.

2. Mi

2. Mi ddylwn godi fy llêf at Dduw mewn Gweddi, pan yf yn ofidus o blegid gwendid fy Ffŷdd, ac anobaith yn vaſgu arnaf.

Salm xxxi. 22. *Mi a ddywedais yn fy ffrwſt, Fe'm eriwyd allan o'th olwg: er hynny ti a wrandewaiſt lais ngweddïau pan lefais arnat.*

Sal. xxxiv. 6. *Y tlawd hwn a lefodd, a'r Arglwydd a'i ybu, ac a'i gwaredodd o'i hôll drallodau.*

3. Mi ddylwn droi wyneb fy enaid at yr Arglwydd Jeſu, i rych am yr Jechydwrjaeth y mae efe yn ei addo.

Eſay xlv. 22. *Trowch eich wynebau attaf fi, hôll gyr-au'r ddaear, fel y'ch achuber: canys myfi wyf Dduw; ac d neb arall.*

Sal. xxxiv. 5. *Edrychaſant arno, a hwy a oleüwyd, a'u wynebau ni chywilyddjwyd.*

4. Mi ddylwn yn fynych ac yn barchus gyfarfod â Chriſt yn wpper yr Arglwydd, i gael fy nilwytho o'm hofn a'm amheuaeth flinderus: Canys yno y mae yn ficrhâu ac yn ſel-i mi gymmundeb ag ef yn ei Gorph a'i Waed, ac yn gan-nol o'r hôll Ddonjau a bwrcaſodd; fel y gallwyf yn ddi-mheuus eu cymhwyſo attaf fy hun, a dywedud, Wele, Criſt *'m carodd i*, a fu farw droſof fi, a dywalldodd ei Waed i'm olchi i; ac wele, y mae efe yn awr yn byw bŷth ar ddeheu-w Duw i eirjol droſof fi.

1 Cor. x. 16. *Phiol y fendith yr hon a fendigwn, onid ymmun gwaed Criſt ydyw? Y bara yr ydym yn ei dorri, nid cymmun corph Criſt yw?*

Math. xi. 28. *Deuwch attaf fi bawb ag y ſydd yn flin-erog ac yn llwythog, a mi a eſmwythâaf arnoch.*

5. Mi ddylwn yſtyrjaid yn hyddyſg y Cyfammod Grâs a wnaed â mi yng Nghyfryngdod Criſt; lle mae y Duw mawr yn ymrwymo am fy jechydwrjaeth; ac yn yr hwn y mae plant Duw yn cael cyſſur yn eu horjau dïweddaf a'u hamgylchïadau mwyaf gofidus.

2 Sam. xxiii. 1, 5. *Dymma eirjau dïweddaf Dafydd. Efe a ddywedodd, Er nad yw fy nhŷ i felly gyd â Duw; etto cyfammod tragywyddol a wnaeth efe â mi, wedi ei lunjaetha yn hollol, ac yn ſicr: canys fy hôll jechydwrjaeth, a'm hôll ddymunïad yw, er nad yw yn peri iddo flaguro.*

6. Mi ddylwn (er mwyn chwanegu fy Ffŷdd yn Nuw) yſ-tyrjaid Dajoni a Ffyddlondeb, Trugaredd a Gwirjonedd Duw;

yn enwëdigol, anghyfnëwidjoldeb ei Garïad ef i'w bobl, a'i ſicrwydd y mae Duw yn ei roddi, trwy lw, nad yw eſe yn ëwyllyſio marwölaeth pechadur.

Heb. vi. 17, 18, 19. *Yn yr hyn, Duw yn ëwyllyſio yn helaethach ddangos i etifeddion yr addewïd ddianwadalwch ei gyngor ef, a gyfryngodd trwy lw: fel trwy ddau beth dianwadal* (ſef, dianwadalwch ei Garïad, a'i Lw) *yn y rhai yr oedd yn ammhoſſibl i Dduw fod yn gelwyddog, y gallem ni gael cyſſur cryf, y rhai a ffoiſom i gymmeryd gafael yn y gobaith a oſodwyd o'n blaen: yr hwn ſydd gennym ni megis angor yn enaid, yn ddiogel ac yn ſicr.* Joan xiii. 1. Ezec. xxxiii. 11.

7. Mi ddylwn yſtyrjaid eſamplau 'r pechadurjaid mawrjon y trugarhâodd Duw wrthunt, a'u profïad hwy o Ddajoni Duw, er eſampl ag annogaeth i'n Ffŷdd ni.

1 Dim. i. 15, 16. *Gwîr yw'r gair, ac yn haeddu pôb derbynjad, ddyfod Criſt Jeſu i'r bŷd i gadw pechadurjaid; o ba rai pennaf ydwyf fi. Eithr o achos hyn y cefais drugaredd, fel y dangoſai Jeſu Griſt ynnof fi yn gyntaf, pôb hîr oddef, er ſiampl i'r rhai a gredant rhag llaw ynddo ef i fywyd tragywyddol.*

Sal. xxii. 4, 5. *Ein tadau a obeithjaſant ynnot: gobeithjaſant, a gwaredaiſt hwynt. Arnat ti y llefaſant, ac achubwyd hwynt: ynnot yr ymddirïedaſant, ac ni's gwaradwyddwyd hwynt.*

8. Mi ddylwn chwilio am fy mhechod, ſy'n achos o amheuaeth fy Ffŷdd; ac i'w gyffeſu 'n ollyngedig ger bron Duw; fel y caffwyf obaith cyſſurus fod Duw yn ei faddau.

Sal. xxxii. 3, 4, 5. *Tra y tewais, heneiddïodd fy eſgyrn, gan fy rhuad ar hŷd y dydd. Canys trymhâodd dy law arnaf ddydd a nôs: fy irder a dröwyd yn ſychder hâf. Addefais fy mhechod wrthyt, a'm hanwiredd ni chuddjais: dywedais, Cyffeſaf yn fy erbyn fy hun fy anwireddau i'r Arglwydd; a thi a faddeuaiſt anwiredd fy mhechod.* Diar. xxviii. 13. 1 Joan i. 9, 10.

9. Mi ddylwn fyw yn ôl cymmaint o Ffŷdd ag ſydd gennyf; ac iddi gael ei pherffaith waith ynnof: felly yr adnabyddwyf fod gennyf Ffŷdd fywjol yn wîr: Canys bywyd pôb creadur a ymddengys yn ei weithredïad; a phôb Grâs ſy'n cynhyddu yn y deunyddïad o hono. Yr hwn a farchnattâodd â'i bùm talent, a ennillodd bùm talent eraill attunt. *Math.* xxv. 16. *Diar.* xi. 24. *Marc* iv. 25.

Cw.

Cw. Pa rai yw gweithredïadau neu arwyddjon Ffŷdd, wrth rai y mae i chwi adnabod pa un a oes gennych wîr Ffŷdd?

Att. 1. Mae gwîr Ffŷdd yn gweithjo ymddaroſtyngïad ewn dŷn am ei bechod yn erbyn Duw.

Jon. iii. 5. *A gwŷr Nineveh a gredaſant i Ddduw, ac a hoeddaſant ympryd, ac a wiſgaſant ſachlïain, o'r mwyaf, d y lleïaf o honunt.*

2. Mae gwîr Ffŷdd yn gweithjo mewn dŷn i farw gyd â hriſt i bechod, ac na byddo fyw iddo mwyach.

Rhuf. vi. 6. *Gan wybod hyn, ddarfod croeſhoeljo ein hen dŷn ni gyd ag ef, er mwyn dirymmu corph pechod; fal rhag law na waſanaethom bechod.*

3. Mae gwîr Ffŷdd yn ſancteiddjo 'r dŷn oddi mewn.

Act. xv. 9. *Gan buro eu calonnau hwy trwy ffŷdd.*

1 Joan iii. 3. *Mae pôb un ſydd ganddo y gobaith hyn nddo ef, yn ei buro ei hun, megis y mae yntef yn bûr.*

4. Lle mae gwîr Ffŷdd, y mae yno lawer o wîr Oſtyngeiddwydd.

Math. viii. 8, 10. *Y canwrïad a ddywedodd, Nid ydwyf fi deilwng i ddyfod o honot dan fy nghronglwyd. — A'r Jeſu a attebodd, Yn wîr meddaf i chwi, Ni chefais gymmaint ffŷdd, na ddo yn yr Iſräel.*

5. Mae gwîr Ffŷdd yn gweithjo mewn dynjon i gyffeſu eu gweithredoedd drwg, ac i lwyr ymwrthod â hwynt, er cymmaint elw fydol fo 'n dyfod oddi wrthunt.

Act. xix. 18, 19. *Allawer o'r rhai a gredaſant, a ddaethant, ac a gyffeſaſant, ac a fynegaſant eu gweithredoedd. Llawer heſyd o'r rhai a fuaſai yn gwneuthur rhodreſwaith, a ddygaſant eu llyfrau ynghŷd, ac a'u lloſgaſant yng nghŵydd pawb: A hwy a fwrïaſant eu gwerth hwy, ac a'u cawſant yn ddengmil a deugain o ddarnau arjan.*

6. Mae gwîr Ffŷdd yn gweithjo mewn dynjon i wîr addoli Duw.

Joan ix. 35, 38. *Y Jeſu a ddywedodd* wrth y dŷn a fuaſai 'n ddall, *A wyt ti yn credu ym Mâb Duw? Yntef a ddywedodd, Yr wyf fi yn credu, O Arglwydd. Ac efe a'i haddolodd ef.*

7. Mae gwîr Ffŷdd yn gweithjo mewn dŷn Ufudd-dod parod i Ewyllys Duw.

Heb. xi. 7, 8. *Trwy ffŷdd, Nöe, wedi ei rybuddjo gan Ddduw am y pethau ni's gwelſid etto, gyd â pharchedig ofn*

a ddarparodd arch i achub ei dŷ. Trwy ffŷdd, Abraham pan ei galwyd, a ufuddhâodd, gan fyned i'r màn yr oedd efe i'w ddderbyn yn etifeddïaeth; ac a aeth allan, heb wybod i ba le yr oedd yn myned. Gal. i. 15, 16.

8. Mae gwîr Ffŷdd yn gweithjo carïad brawdol, ac awydd mawr i weithredoedd da.

Jago ii. 17. Canys *ffŷdd, oni bydd ganddi weithredoedd, marw ydyw, a hi yn unig.*

2 Thef. i. 3. *Diolch a ddylem i Dduw yn waſtadol drosoch, frodyr, fel y mae yn addas, o blegid bod eich ffŷdd chwi yn mawr gynnyddu, a charïad pôb un o honoch ôll tu ag at ei gilydd yn chwanegu.*

Dit. iii. 8. *Gwîr yw'r gair; ac am y pethau hyn yr ëwyllyſwn i ti fod yn daer, fel y byddo i'r ſawl a gredaſant i Dduw ofalu ar flaenori mewn gweithredoedd da.*

9. Mae gwîr Ffŷdd yn gweithjo parch mawr a charïad i'r Arglwydd Jeſu; gan ei gyfrif ef yn werthfawr.

1 Pedr ii. 7. *I chwi gan hynny, y rhai ydych yn credu, y mae yn urddas.*

1 Pedr i. 8. *Yr hwn, er na's gwelſoch, yr ydych yn ei garu.*

Heb. xi. 24, 26. *Trwy ffŷdd, Moſes, wedi myned yn fawr, a wrthodes ei alw yn fâb merch Pharao; gan farnu yn fwy golud dirmyg Criſt, nâ thryſorau yr Aipht.*

10. Mae Ffŷdd yn ſeljo eneidjau'r ffyddlonjaid ag Ysbryd Mabwyſiad, ag fy'n eu dyſgu i weddïo Duw, a'i garu.

Eph. i. 13, 14. *Wedi i chwi gredu, y'ch ſeiljwyd trwy Lân Ysbryd yr addewïd; yr hwn yw ernes ein hetifeddïaeth ni, hyd bryniad y pwrcas, i fawl ei ogoniant ef.*

Cw. Beth yw'r trydydd peth a ofynnir gennych yn y Cyfammod Bedydd?

Att. Y trydydd peth a ofynnir gennyf yn y Cyfammod Bedydd yw, *cadw o honof wynfydedig Ewyllys Duw a'i Orchymmynnïon, a rhodio ynddunt hôll ddyddjau fy mywyd.* Yn yr hyn y cynhwyſir pedwar peth.

1. Mai nid yn ôl fy ëwyllys fy hun, neu ëwyllys dynjon, y mae i mi fyw yn y bŷd; eithr *Ewyllys a Gorchymmynnïon Duw* raid fod rheol fy mywyd.

2. Mai *Ewyllys gwynfydedig* yw Ewyllys Duw, a'm tywys i wynfyd tragywyddol; lle mae fy ëwyllys fy hun yn llygredig, ac yn tywys i drueni tragywyddol.

3. Bod i mi fyned yn fy mlaen, a chynhyddu; ſef, *rhodio*

yng

ngwynfydedig Ewyllys a Gorchymmynnïon Duw: nid ſef-
yn llonydd, neu orphwys yn yr un màn.
2. Fe gynhwyſir ymma, fy nyledſwydd i barhâu yn fy
udd-dod i Ewyllys gwynfydedig a Gorchymmynnïon Duw
d y dïwedd; ſef, *rhodio yn yr unrhyw hôll ddyddjau fy*
wyd.
Cw. Pwy fath ufudd-dod a ddyſgir i chwi yng Ngair Duw?
Att. 1. Ufudd-dod gwirjoneddus ac ëwyllyſgar o'r gàlon
y dŷn oddi mewn, ac nid oddi allan yn unig.
Rhuf. vi. 17. *Ufuddhâu o honoch o'r gàlon i'r ffurf o*
hrawjaeth a draddodwyd i chwi.
Rhuf. vii. 22. *Canys ymhyfrydu yr wyf yng nghyfraith*
uw yn ôl y dŷn oddi mewn. Sal. ciii. 1.
2. Ufudd-dod awyddus a gwreſog; nid bod o honof yn
diflas ac yn glaïar yng Ngwaſanaeth Duw.
Sal. cxix. 40. *Wele, awyddus ydwyf i'th orchymmynnïon:*
wnâ i mi fyw yn dy gyfiawnder.
Dad. iii. 16. *Am dy fod yn glaïar, ac nid yn oer nac yn*
nïd, mi a'th chwydaf di allan o'm genau. Rhuf. xii. 11.
al. cxix. 20.
3. Ufudd-dod llwyrymröus ac egnïol; fel na byddwyf eſ-
eulus ynddo, nac yn hawdd fy nhynnu oddi wrtho; gan yſ-
yrjaid, nad oes ond ychydig rhyngwyf ac angau.
Preg. ix. 10. *Beth bynnag a ymafael dy law ynddo i'w*
neuthur, gwnâ â'th hôll egni; canys nid oes na gwaith, na
ychymmyg, na gwybodaeth, na doethineb, yn y bêdd, lle yr
wyt ti yn myned.
Sal. cxix. 34. *Gwnâ i mi ddyall, a chadwäf dy gyfraith:*
e, cadwäf hi â'm hôll gàlon.
4. Ufudd-dod cyflawn; gan gadw, orau ag allwyf, yn hôll
fyrdd a Gorchymmynnïon Duw: ac nid rhwygo Cyfreith-
au'r Arglwydd, fel rhagrithwyr, i ymlynu wrth rai, ac ym-
wrthod ag eraill.
Joan xv. 14. *Chychwi yw fy nghyfeilljon, o's gwnewch*
a bethau bynnag yr wyf yn eu gorchymmyn i chwi.
Jago ii. 10. *Canys pwy bynnag a gadwö'r gyfraith i gŷl*
ll, ac a ballo mewn un pwngc, y mae efe yn euog o'r cwbl.
Sal. cxix. 6, 128. Luc i. 6. Num. xxxii. 11, 12.
5. Ufudd-dod cyſſon a dyfal; nid weithjau yn gwaſanaethu
Duw, ac weithjau eraill yn gwaſanaethu 'r diafol, y bŷd, a'r
nawd.

Sal.

Sal. cxix. 4, 93, 117. *Ti a orchymmynnaiſt gadw dy orch ymmynnïon yn ddyfal. Bŷth nid anghofiaf dy orchymmyn nïon; canys â hwynt y'm bywhêaiſt. Cynnal fi, a diangc fyddaf; ac ar dy ddeddfau yr edrychaf yn waſtadol.* Jôb xxvii. 8, 10.

6. Ufudd-dod buan; heb ymgynghori â chig a gwaed, na oedi'n hwyrfrydig i fyned yn ei gylch, fel pe na fyddai gen nyf ëwyllys iddo.

Sal. cxix. 60. *Bryſiais, ac nid oedais gadw dy orchym mynnïon.*

Marc i. 18. *Ac yn ebrwydd, gan adel eu rhwydau, y can lynaſant ef.*

Gal. i. 16. *Paul* a ddywedodd, *Pan ddadguddjodd Dur ei Fâb ynnof fi, fel y pregethwn ef ym mhlîth y cenhed oedd; yn y fân nid ymgynghorais â chîg a gwaed.*

7. Ufudd-dod hunanymwadol; na ryfygwyf dybjaid fo teilyngdod haeddïannol mewn dim a wnelwyf.

Luc xvii. 10. *Gwedi i chwi wneuthur y cwbl ôll ag orchymmynnwyd i chwi, dywedwch, Gweiſion anfuddjol yn ym; o blegid yr hyn a ddylaſem ei wneuthur, a wnaethom.*

8. Ufudd-dod credinïol; ſef, Ufudd-dod ſy'n tarddu Ffŷdd yng Nghriſt, fel y gwraidd a'r egwyddor o hono, ac gyflawnir yn nerth y Grâs a roddir trwy Ffŷdd i mi, ac a der bynjir, trwy Ffŷdd yng Nghriſt Jeſu, yn gymmeradwy ger bron Duw.

Rhuf. i. 5. *Trwy'r hwn y derbynjaſom râs i ufudd-dod ffŷdd.*

Rhuf. xvi. 26. *Dirgelwch carïad Duw yng Nghriſt eglurwyd, a thrwy yſgrythurau'r prophwydi, yn ôl gorchym myn y tragywyddol Dduw, a gyhoeddwyd ym mhlîth yr hôll genhedloedd, er mwyn ufudd-dod ffŷdd.*

Heb. xi. 6. *Eithr heb ffŷdd ammhoſſibl yw rhyngu e fôdd ef.* 1 Ped. ii. 5. Rhuf. xiv. 23. Dit. i. 15.

9. Ufudd-dod i jawn ddiben; ſef, bod i mi, yn fy hôll Ddyledſwyddau ysbrydol, ac yn hôll weithredoedd cyffredin y bywyd hwn, gyflawni pôb rhan o'm hufudd-dod i'r Ar glwydd ei hun yn bennaf, ac er parch a gogonïant iddo.

Col. iii. 23. *A pha beth bynnag y wneloch, gwnewch o'r galon, megis i'r Arglwydd, ac nid i ddynjon.*

1 Pedr iv. 11. *O's lleſaru a wnâ neb, lleſared megis geirjau Duw; o's gweini y mae neb, gwnaed megis o'r gall*

lu y mae Duw yn ei roddi; fel ym mhôb peth y gogo-der Duw trwy Jeſu Griſt.

1 Cor. x. 31. *Pa un bynnag, gan hynny, ai bwyta ai yfed, beth bynnag a wneloch, gwnewch bôb peth er gogoniant Dduw.*

10. Ufudd-dod cydſynniol ag Ewyllys dadguddjedig Duw yr Yſgrythurau; heb bwyſo ar y llaw ddehau na'r aſſwy ôl fy meddyljau tueddol fy hun, na dychymmygïon cam-nniol dynjon eraill; eithr cadw at y Rheol a oſododd Duw.

Gal. vi. 16. *A chynnifer ag a rodïant yn ôl y rheol hon, ngnefedd arnunt a thrugaredd, ac ar Iſräel Duw.*

Eſay viii. 20. *At y gyfraith, ac at y dyſtjolaeth: oni lywedant yn ôl y gair hwn, hynny ſydd am nad oes oleuni ddunt.*

Phil. iii. 16. *Cerddwn wrth yr un rheol, ſynjwn yr un peth.*

Cw. Pwy wahanïaeth ſy rhwng yr Ufudd-dod dyledus dan Cyfammod Grâs, a'r Ufudd-dod oedd Duw yn ei ofyn dan Cyfammod Gweithredoedd?

Att. 1. Yn y Cyfammod Gweithredoedd yr oedd dŷn i dalu Ufudd-dod i Dduw yn ei nerth ei hun a dderbynjaſai yn ei teadigaeth; eithr Ufudd-dod y Cyfammod Grâs ſydd i'w yflawni trwy Râs yr Arglwydd Jeſu.

Phil. iv. 13. *Yr wyf yn gallu pôb peth trwy Griſt, yr wn ſydd yn fy nerthu i.*

Joan xv. 5. *O blegid hebof fi ni ellwch chwi wneuthur im.*

2. Ufudd-dod perffaith, dibechod, heb droſeddu'r Ddeddf, neu Gyfraith Duw, gymmaint ac unwaith mewn dim, oddi ewn nac oddi allan, trwy wneuthurïad nac ommeddïad, mewn meddwl, na gair, na gweithred, oedd ddyledus yn y Cyfammod Gweithredoedd, dan berygl melldith a marwölaeth dragywyddol, *Gal.* iii. 10. Eithr y mae yn y Cyfammod Grâs faddeuant am Anufudd-dod y rhai ediſarus a chrediniol, a derbynjad cymmeradwy o'u Hufudd-dod ëwyllyſgar yn ól eu gallu, er fod lleſgedd a diffygjon ynddo.

2 Cor. viii. 12. *Canys o's bydd parodrwydd meddwl o'r blaen, yn ôl yr hyn ſydd gan un y mae yn gymmeradwy, nid yn ôl yr hyn nid oes ganddo.*

3. Ufudd-dod y dŷn ei hun, oedd ei fywyd a'i gyfiawnhâad eſ ger bron Duw, yn y Cyfammod Gweithredoedd; a'r Cyfammod hwnnw, ar ôl ei droſeddu, nid yw yn cyfiawnhâu neb,

neb, eithr yn condemno pawb. Trwy Ffŷdd yng Nghriſt, ga hynny, y mae addewïd o gyfiawnhâad yn y Cyfammod Gra a'n Hufudd-dod ni yw ffrwyth a thyſtjolaeth y Ffŷdd honn

Gal. iii. 9, 22. *Felly gan hynny y rhai ſy o ffŷdd, a fe dithjir gyd ag Abraham ffyddlon. Eithr cydgaeodd yr y grythur hôb peth dan bechod; fel y rhoddid yr addewi trwy ffŷdd Jeſu Griſt, i'r rhai ſy'n credu.* Gal. ii. 1 Rhuf. iii. 21, 22, 23. iv. 13, 14, 15.

4. Ufudd-dod i'r Gyfraith foeſol a 'ſgriſennaſai Duw yn nghâlon dŷn ei hun (a dywyllwyd yn fawr trwy'r Cwymp oedd ddyledus dan y Cyfammod Gweithredoedd; eith Ufudd-dod i'r Athrawjaeth Efangylaidd (y mae Criſt, trw ei Air a'i Ysbryd, yn ei ddyſgu) a ofynnir yn y Cyfammo Grâs.

Luc ix. 35. *A daeth llêf allan o'r cwmmwl, gan ddy wedud, Hwn yw fy Mâb annwyl; gwrandêwch ef.*

Act. iii. 22, 23. *Canys Moſes a ddywedodd wrth y tadau, Yr Arglwydd eich Duw a gyfyd i chwi Brophwyd o'ch bro dyr, megis myfi: arno ef y gwrandêwch ym mhôb peth a ddywetto wrthych. A bydd, pôb enaid ni wrandawö ar y Brophwyd hwnnw, a lwyrddifethir o blîth y bobl.*

Cw. Pwy yſtyrjaethau mae'r Yſgrythur yn ei oſod o'ch blaen i annog eich Ufudd-dod?

Att. Mae'r Yſgrythur yn annog Ufudd-dod i Dduw yn rymmus; trwy ddangos, mai i'r dynjon ufudd y mae Donjau Criſt a Bendithjon Duw yn perthyn; nid trwy rinwedd neu haeddïant eu Hufudd-dod eu hunain, eithr trwy Gyfryngdod Criſt: Etto Ufudd-dod Ffŷdd yn waſtad yw nôd y rhai y mae'r Breintjau hyn yn eiddo iddunt. Megis,

1. Y rhai ufudd ſy'n bobl annwyl i'r Arglwydd Jeſu.

Joan xv. 14. *Chwychwi yw fy nghyfeilljon, o's gwnewch pa bethau bynnag yr wyf yn eu gorchymmyn i chwi.* Joan viii. 31. x. 27. Luc vi. 46.

2. Y rhai ufudd ſy'n meddu adnabyddïaeth jachuſol o Dduw.

1 Joan ii. 3, 4. *Ac wrth hyn y gwyddom yr adwaenom ef, o's cadwn ni ei orchymmynnïon ef. Yr hwn ſydd yn dywedud, Mi a'i hadwaen ef, ac heb gadw ei orchymmynnïon ef, celwyddog yw, a'r gwirjonedd nid yw ynddo.*

3. Y rhai ufudd ſydd berffaith yng Nghariad Duw.

1 Joan ii. 5. *Eithr yr hwn a gadwö ei air ef, yn wîr yn hwn*

yn y mae cariad Duw yn berffaith. Wrth hyn y gwy-
om ein bod ynddo ef. 1 Joan iii. 24.

4. Y rhai ufudd a weddïant, ac a gânt yr hyn ôll y maent
ei geiſio gan Dduw.

1 Joan iii. 22. *A pha beth bynnag a ofynnom, yr ydym*
ei dderbyn ganddo ef; o blegid ein bod yn cadw ei orch-
mynnïon ef, ac yn gwneuthur y pethau ſydd yn rhyngu
dd yn ei olwg ef. Joan ix. 31.

5. Heb Ufudd-dod, ni bydd ſy Ngweddïau, a'm hôll ddy-
dſwyddau eraill, ond aberthau chwydog yng ngolwg Duw.

Diar. xxviii. 9. *Y neb a dry ei gluſt ymmaith rhag*
wrando'r gyfraith, ſydd ffiaidd ei weddi hefyd. 1 Sam.
v. 22, 23.

6. Y rhai a gadwänt Air Duw, a gedwïr gan Dduw yn am-
er profedigaeth.

Dad. iii. 10. *O achos cadw o honot air ſy ammynedd i,*
innau a'th gadwäf di oddi wrth awr y brofedigaeth, yr
on a ddaw ar yr hôll ſyd, i brofi y rhai ſydd yn trigo ar
ddaear.

7. Y rhai a gadwö'n fanylaidd Orchymmynnïon Duw, Duw
efyd a geidw'n ofalus eu heinioes hwyntau.

Diar. vii. 2. *Cadw ſy ngorchymmynnïon, a bydd fyw;*
'm cyfraith fel cannwyll dy lygad.

Deut. xxxii. 10. Duw a gafodd *Jacob mewn tîr anial, a*
hadwödd ef fel cannwyll ei lygad. Zech. ix. 2. Jer. xxxviii.
10. Diar, xix. 16.

8. I'r rhai a gadwänt Orchymmynnïon Duw, y bydd
heddwch.

Eſay xlviii. 18, 22. *O na wrandawſit ar ſy ngorchym-*
aynnïon! Yna y buaſai dy heddwch fel afon, a'th gyfia-wn-
der fel tonnau'r môr. Nid oes heddwch, medd yr Arglwydd,
'r rhai annuwiol. Rhuf. ii. 8. Eph. v. 6.

9. Y rhai ufudd a fendithjir, a'r anufudd a felldithjir.

Deut. xxviii. 2, 13. *A'r hôll fendithjon hyn a ddaw ar-*
nat, ac a'th oddiweddant, o's grandewï ar lais yr Ar-
glwydd dy Dduw. A'r Arglwydd a'th wnâ di yn ben, ac
nid yn gynffon; hefyd, ti a fyddi yn uchaf yn unig, ac nid
yn iſaf; o's gwrandewï ar orchymmynnïon yr Arglwydd
dy Dduw, — i'w cadw ac i'w gwneuthur.

10. Y

10. Y rhai ufudd a daenellir â gwaed y Cyfammod, a d walldwyd er maddeuant pechodau.

Ecſod. xxiv. 7, 8. *Ac efe a gymmerth lyfr y cyfamm ac a'i darllenodd lle y clywai'r bobl: a dywedaſant, Ni wnawn, ac a wrandâwn yr hyn ôll a lefarodd yr Arglwy A chymmerodd Moſes y gwaed, ac a'i taenellodd ar y bo ac a ddywedodd, Wele, waed y cyfammod yr hwn a wnae yr Arglwydd â chwi, ar ôl yr hôll eirjau hyn.*

11. Y rhai ufudd i Orchymmynnïon Criſt, a gânt frai ym Mhren y Bywyd, a myned i mewn i Deyrnas Nefoedd.

Dad. xxii. 14. *Gwyn eu bŷd y rhai ſy yn gwneuthur orchymmynnïon ef; fel y byddo iddunt fraint ym mhre y bywyd, ac y gallont fyned i mewn trwy'r pyrth i'r ddin*

Joan xiii. 17. *O's gwyddoch y pethau hyn, gwyn eich b o's gwnewch hwynt.*

12. Y rhai anufudd a ddifethir gan yr Arglwydd Jeſu â tha fflamllyd yn ei Ddyfodïad y dŷdd olaf.

2 Theſ. i. 7, 8. Canys *yr Arglwydd Jeſu a ymddengys o nef, gyd â'i angyljon nerthol, â thân fflamllyd, gan rod dial i'r ſawl nid adwaenant Dduw, ac nid ydynt yn ufud hâu i efengyl ein Harglwydd Jeſu Griſt.*

Cw. Chwi a ddywedaſoch yn helaeth ynghylch Breintjau Cyfammod, ac ynghylch yr Ammodau a wnaeth eich T'ada a'ch Mammau-bedydd droſoch:

Onid wyt ti yn tybjaid dy fod yn rhwymedig i gredu ac i wneuthur, megis ag yr addawſant hwy droſot ti?

Att. Ydwyf yn wîr; a thrwy nerth Duw felly gwnâf. Ac ydd wyf fi yn mawr ddiolch i'n Tâd nefol am iddo fy ngalw i gyfryw 'ſtâd Jechydwrjaeth, trwy Jeſu Griſt ein Jachawdwr. Ac mi a attolygaf i Dduw roddi i mi ei Râd, modd y gallwyf aros ynddo hôl ddyddjau fy einioes.

Cw. Pa ſawl peth y ddylech ddàl ſulw arnunt yn yr atteb hwn?

Att. Mi a ddylwn ddàl ſulw yn gydwybodol ar y naw peth hyn.

1. Fy Nghyfaddefïad o'r Ddyledſwydd ſydd arnaf i gyf lawni'r Ammodau hynny: Canys dywedud yr wyf, fy mod *yn wîr yn rhwymedig.* Sal.

Sal. lvi. 12. *Arnaf fi, O Dduw, y mae dy addunedau: af i ti foliant.*

2. Fy Addewïd i'w cyflawni hwynt, yn y geirjau hyn; *lly y gwnâf:* Ac felly y dylwn wneuthur yn ebrwydd.

Sal. cxvi. 14. *Fy addunedau a dalaf i'r Arglwydd yn r, yng ngŵydd ei hôll bobl ef.*

Deut. xxiii 21. *Pan addunedech addumed i'r Arglwydd Dduw, nac oeda ei thalu: canys yr Arglwydd dy Dduw n ofyn a'i gofyn gennyt; a byddai yn bechod ynnot.*

3. Yr wyf yn mynegi ym mha fôdd y cyflawnaf hwynt; d yn fy ngallu fy hun, ond *trwy nerth Duw, felly y gwnâf.*

2 Cor. iii. 5. *Nid o herwydd ein bod yn ddigonol o honom n hunain, i feddwl dim megis o honom ein hunain; eithr n digonedd ni fydd o Dduw.*

4. Fy nyled yw, *diolch i'm Tâd nefol, am iddo fy ngalw r cyfryw 'ſtâd.*

1 Theſ. v. 18. *Ym mhôb dim diolchwch: canys hyn yw wyllys Duw yng Nghriſt Jeſu tu ag attoch chwi.* Eph. 20. Col. i. 12, 13.

5. Yr wyf ymma yn cydnabod pwy a'm galwödd; ſef, *fy Thâd nefol.*

Joan vi. 44, 45. *Ni ddichon neb ddyfod attaf fi, oddieithr r Tâd, yr hwn a'm hanfonodd, ei dynnu ef: a myfi a'i adgyfodaf ef y dydd diweddaf. Y mae yn 'ſgrifennedig yn proph-wydi, A phawb a fyddant wedi eu dyſgu gan Dduw. Pôb un gan hynny a glywödd gan y Tâd, ac a ddyſgodd, ſydd n dyfod attaf fi.*

6. Yr wyf yn enwï ymma i bwy 'ſtâd y'm galwyd; ſef, *'ſtâd Jechydwrjaeth.*

Rhuf. viii. 30. *A'r rhai a raglunjodd efe, y rhai hynny hefyd a alwödd efe; a'r rhai a alwödd efe, y rhai hynny hefyd y gyfiawnhâodd efe; a'r rhai a gyfiawnhâodd efe, y rhai hynny hefyd a ogoneddodd efe.*

7. Yr wyf yn mynegi ymma trwy bwy y'm galwyd i'r ſtâd hon o Jechydwrjaeth; ſef, *trwy Jeſu Griſt ein Jachawdwr.*

Act. iv. 12. *Ac nid oes jechydwrjaeth yn neb arall; canys nid oes enw arall dan y nef wedi ei roddi ym mhlith dynjon, trwy yr hwn y mae yn rhaid i ni fod yn gadwëdig.*

8. Yr wyf ymma yn addo i weddïo am gymmorth yn y ſtâd hon o Jechydwrjaeth; ſef, *i attolwg i Dduw am ei Râs*

Sal.

Sal. xxxii. 6. *Am hyn y gweddïa pôb duwjol arnat ti y yr amſer y'th geffir: yn ddiau yn llifeiriant dyfroedd mawr jon, ni chânt nesâu atto ef.*

Jer. x. 25. *Tywallt dy lîd ar y cenhedloedd y rhai ni'th adnabuant, ac ar y teuluoedd ni alwäſant ar dy enw.*

9. Yr wyf yn hysbyſu o herwydd pa ham y mae i m weddïo am Râs Duw; ſef, *modd y gallwyf aros yn yr un* rhyw 'ſtâd o Jechydwrjaeth *hôll ddyddjau fy einioes.*

Luc i. 74, 75. Canys Criſt a ddaeth i'*n rhyddhâu o law ein gelynjon, i'w waſanaethu ef yn ddiofn, mewn ſanctei rwydd a chyfiawnder ger ei fron ef, hôll ddyddjau ein bywy*

Cw. Pwy fôdd yr ydych chwi yn rhwymedig i gyflawni Cyfammod a addawödd eraill droſoch chwi?

Att. Yr wyf yn rhwymedig i gyflawni Addunedau fy Medydd; o blegid, pa un bynnag ai fy rhieni eu hunain, ne eraill ar eu deiſyfiad hwy, a'm dygodd dan rhwymau 'r Cyf ammod, gweithred fy rhieni ydoedd: Ac y mae yn ddiam mau, yn ôl Ordinhâad Duw, fod gan y rhieni, fydd yn Cyfammod eu hunain, hawl, neu feddïant, i ddwyn eu plan dan rhwymau 'r Cyfammod gyd â hwynt. Am hynny y be dyddjwyd amryw, a'u teuluoedd gyd â hwynt yr un prŷd ac *Abraham* ac *Iſmäel* ei fâb a enwaedwyd yr un dŷdd, *Gen* xvii. 26. Fel na feiddïaf, yn ddiberygl, ddirmygu neu wadu' rhwymedigaeth a roddwyd arnaf yn ôl trefn Duw.

2. Yr wyf yn rhwymedig i gyflawni Addunedau fy Me dydd; o blegid fod y grym a 'r rhwymau o honunt yn par hâu; ac na fyn Duw, heb jawn, bŷth faddau fy nhroſedd o honunt, er jeuenged oeddwn pan ddodwyd fi dàn yr Addu nedau hyn.

Pan fyddai neb o bobl *Iſräel* (yn hên neu 'n jeuangc) trwy Adduned neillduol wedi eu cyflwyno i Dduw, yn rhyw ran o waith y Cyſſegr, eiddo'r Arglwydd yn y cyfryw waith oedd rhaid iddunt fôd; oddïeithr eu rhyddhâu trwy 'r prîs oedd Duw yn bwyntjo i'r Offeiriad.

Lef. xxvii. 2, 6. *Llefara wrth feibjon Iſräel, a dywed wrthunt, Pan addunedo neb adduned neillduol, y dynjon fydd eiddo'r Arglwydd yn dy brîs di. A bydded heſyd dy brîs am wrryw, o fâb miſyriad hyd fâb pùm mlwydd, bùm ſicl o arjan; ac am fenyw dy brîs fydd tri ſicl o arjan.*

Pa fodd na fuaſent hwy yn rhŷdd oddi wrth yr Addune dau a wnaethai eraill droſdunt, pan oeddynt hwy yn blant

miſyriad,

miſyriaid, neu fabanod bychain, heb dalu prîs, oni buaſai ſod gan eraill hawl i'w rhwymo, ac arnunt hwythau, pan ddelent mewn oedran, rhwymedigaeth i gyflawni'r Addunedau hynny a whaed pan oeddynt yn fach; ac heb ddyall i wybod y prŷd hynny am danunt? O's torraf fi, gan hynny, yr Adduned trwy ba un y'm cyflwynwyd yn blentyn miſyriad, ſef yn faban bychan, i waith a gwaſanaeth Duw, pa ſodd y diangaf, oddieithr i mi, ar fy edifeirwch, gael rhan yn y prîs a dalodd Criſt ſy Archoffeiriad droſwyf?

3. Yr wyf yn rhwymedig i gyflawni fy Addunedau Bedydd; canys fe'm ſeljwyd, yn ôl trefn y 'Sgrythur, dan Gyfammod â Duw pan y'm bedyddjwyd.

Yn *Gen.* xvii. 7, 11. mae Duw yn gwneuthur Cyfammod tragywyddol ag *Abraham* ac â'i hâd (ſef, ei blant) y byddai ſe yn Dduw iddo ef, ac iddunt hwythau hefyd; ſef, yr un Cyfammod o Râs, yn y ſylwedd ysbrydol o hono, ag ſy'n awr mewn grym dân yr Efengyl: Canys nid oes un Cyfammod tragywyddol arall trwy ba un y mae Duw yn Dduw i ni, a ninnau'n bobl i Dduw. Y Cyfammod hwn a wnaeth Duw ag *Abraham* a'i hâd, ac a orchymmynnodd yr Enwaediad yn sêl o hono i blant yn wyth niwrnod oed: Ac *inſel cyfiawnder y Ffydd*, ag ſydd yn y Cyfammod Grâs, yw'r Enwaediad, *Rhuf.* iv. 11. Eithr Criſt a nëwidjodd sêl y Cyfammod hwn, megis y nëwidjodd Ordinhadau eraill hefyd, dan druchwiliaeth yr Efengyl, heb gyfnëwid y Cyfammod tragywyddol ei hun, na chondemnio plant, mewn un mân ôll trwy'r holl 'Sgrythur, oddi wrth eu rhan yn y Cyfammod hwnnw. A chan fod gan blant y ffyddlonjaid hawl ym mraint a sêl y Cyfammod gwynfydedig hwn o Râs, pa ſodd, yn ddiberygl, yr ymwadaf â'r Cyfammod hwn, y'm ſeljwyd dân y rhwymedigaeth o hono trwy Fedydd? Canys Bedydd a ordeiniodd Criſt yn lle'r Enwaediad: A'r ddau, ſef Bedydd ac Enwaediad, ſy'n arwyddocâu yr un peth ysbrydol, na 's gall dwylaw dynjon eu gwneuthur; ſef, ymddioſg oddi wrth weithredoedd y cnawd; gan fod yn gladdedig gyd â Chriſt i bechod, a chyfodi gyd ag ef i Gyfiawnder, trwy'r Ffydd y mae Duw yn ei weithjo. Col. ii. 11, 12. *Yn yr hwn* (ſef, yng Nghriſt, yn ôl ei Râs ef, a threfn yr Efengyl) *y'ch enwaedwyd, ag enwaediad nid o waith llaw, trwy ddioſg corph pechodau y cnawd, yn enwaediad Criſt: Wedi eich cydgladdu ag ef yn y bedydd;*

yn yr hwn hefyd y'ch cydgyfodwyd trwy ffydd gweithrediad Duw, yr hwn a'i cyfodes ef o feirw.

4. Yr wyf yn rhwymedig i gyflawni fy Addunedau Bedydd; canys y mae Duw yn gorchymmyn i blant, fel eraill, gadw'r Cyfammod y mae Duw yn ei wneuthur â hwy.

Yn *Deut.* xxix. (o'r 9 wers hyd y 13) yr wyf yn darllain, fod pobl *Iſräel*, dan weinidogaeth *Moſes*, yn dyfod ynghŷd i ymgyfammodi â Duw, ac yn dwyn eu plant hefyd i Gyfammod Duw gyd â hwynt: A *Moſes* a ddywaid wrthunt, fod yr Arglwydd y dŷdd hwnnw yn gwneuthur Cyfammod â hwy, i'w ficrhâu yn bobl iddo ei hun, ac i fod o hono yntef yn Dduw iddunt hwy; iddunt hwy ôll yn ddïwahanïaeth, i'r tadau a'r plant hefyd; ac yn gorchymmyn iddunt hwy ôll, i'w gadw, a'i wneuthur (ſef, y tadau a'r plant hefyd) pan ddelent i oedran. Ac yn nïwedd hyn, y mae *Moſes* yn dangos perygl y dŷn a ymwadai â'r Cyfammod hwnnw yn rhyfygus, gan ddywedud (20, 21.) *Ni fyn yr Arglwydd faddau iddo; canys yna y myga digllonedd yr Arglwydd a'i eiddigedd yn erbyn y gŵr hwnnw; a'r hôll felldithjon ſydd 'ſgrifennedig yn y llyfr hwn, a orwedd arno ef; a'r Arglwydd a ddilea ei enw ef oddi tan y nefoedd. A'r Arglwydd a'i neilldua ef oddi wrth hôll lwythau Iſräel, i gael drwg, yn ôl hôll felldithjon y cyfammod a 'ſgrifennwyd yn llyfr y gyfraith hon.*

Oddi wrth yr hyn ôll y dylwn gydnabod, pe buaſid yn fy nghau allan o'r Cyfammod dan y Teſtament Newydd, pan oedd plant pobl Dduw yn cael eu derbyn i'r Cyfammod dan yr Hên Deſtament, yna y buaſai Efengyl Criſt yn greulonach i blant nâ Chyfraith *Moſes:* A phe buaſai fy rhieni heb fy nwyn dan Gyfammod Duw gyd â hwynt yn fy mebyd, yna y buaſent yn gwneuthur yn waeth nâ'r *Juddewön.* O's ſinnau a ddirmygaf fy Nghyfammod â Duw yn fy Medydd, gwae fydd i mi; gan fy mod felly yn dirmygu Breintjau Criſt i'w bobl.

Heb. x. 28, 29. *Yr un a ddirmygai gyfraith Moſes, a fyddai farw heb drugaredd, dan ddau neu dri o dyſtjon: Pa faint mwy cosbedigaeth (dybygwch chwi) y bernir haeddu o'r hwn a fathrodd Fâb Duw, ac a farnodd yn aflan waed y cyfammod, trwy'r hwn y ſanctteiddjwyd ef, ac a ddifenwodd Ysbryd y grâs?*

5. Yr wyf yn rhwymedig i gyflawni fy Addunedau Bedydd; canys trwy'r Ordinhâad hon y'm rhoddwyd i Grift

yn aelod o'i Eglwys ef; O blegid y mae Crist ei hun, yn y Bennod o *Fare*, y 13 Wers a'r 14, yn gorchymmyn, â'i au ei hun, i ddwyn plant bychain atto ef: yr hwn ni ddi- on neb bŷth ei gael allan o'r Cyfammod; o blegid yn y yfammod yn unig y mae Crist yn Awdwr Jechydwrjaeth agywyddol. Y mae efe yn anfodloni i'r rhai a fynnai gadw ant bychain oddi wrtho, ac yn dywedud, mai eiddo'r cyf- w rai yw Teyrnas Nefoedd; ſef, Eglwys Crist ar y ddaear: un ag yw Eglwys Crist, neu Deyrnas Nefoedd, mewn Go- oniant; oddigerth nad yw Eglwys Crist ar y ddaear ond y an leïaf, a'r radd iſelaf, lle mae goruchwiliaeth y Cyfam- od Grâs, a Grâs y Cyfammod, ſef Jechydwrjaeth, a phôb eth a berthyn iddi, yn cael eu gweini i'r rhai a'i derbynjo: el pe buaſid yn fy nghau allan o Gyfammod ac Eglwys rist, neu ſod i mi ymwrthod à Chyfammod Crist a'i Eglwys, byddai i mi obaith am Jechydwrjaeth bŷth.

Act. ii. 47. *A'r Arglwydd a chwanegodd beunydd at yr glwys y rhai a fyddent cadwëdig.*

Dad. xxii. 15. *Oddi allan y mae'r cŵn, a'r ſwyngyfa- eddwyr, a'r putteinwyr, a'r llofruddjon, a'r eulynaddol- wyr, a phôb un ag ſy yn caru ac yn gwneuthur celwydd.*

Am hynny yr wyf yn gweled fy hun yn rhwymedig i gyf- wni Ammodau fy Medydd, pan y'm rhoddwyd dan wei- idogaeth y Cyfammod, ac y'm gwnaethpwyd yn aelod i rist; ſef, o'i Eglwys; yr hon yw ei Gorph ef.

6. Y cyfryw Gyfammodau dynol, lle dodir rhwymau ar lant cyn y medront wybod am danunt, ni's gallant wrthod y yfryw rhwymau pan ddelont i oedran, heb fforffettu'r Eti- eddïaeth y fo'n ſefyll arnunt: A pha fôdd na chollaf finnau y hôll hawl ym mreintjau'r Cyfammod hwn, oni chyflawnaf r Ammodau o hono?

Gal. iii. 15. *Y brodyr, dywedud yr wyf ar wêdd ddynol, Cyd na byddo ond ammod dyn, wedi y cadarnhäer, nid yw neb yn ei ddirymmu, neu yn rhoddi atto.*

7. Y mae perygl echrydus i dorri'r Cyfammod neu'r Addu- ned a wnelo eraill â Duw droſom ni, er na bo ond ynghylch pethau cyffredin. *Saul*, brenin *Iſräel*, a addunedodd, i bwy bynnag y fwytâi fwyd hyd yr hŵyr, y byddai'r cyfryw yn felldigedig. Er bod hon yn addunedgyfeiliornus, ac na throſ- eddodd neb yr addunedonid un yn unig, ſef *Jonathan* mâb

Saul, ac yntef yn ddiarwybod, cyn clywëd am dani; er hynny Duw a ddigjodd wrth hôll *Iſräel*. 1 Sam. xv.

Daeth tair blynedd o nëwyn olynol ar *Iſräel*, yn nyddjau y Brenin *Dafydd*, am iddunt yn nyddjau *Saul* dorri'r cyfammod a wnaethai eu hynafiaid hwy â'r *Gibeonjaid* gannoedd o flynyddoedd cyn eu geni: A pha fôdd y diangaf finnau, o'r torraf y Cyfammod a wnaethpwyd â Duw drofof pan y'm bedyddjwyd? (Cymharwch y vii. o *Joſua* â 2 *Sam.* xxi. 1.) Canys nid bychan y perygl i drofeddu Cyfammod yr Arglwydd â'n tadau.

Jer. xi. 3, 4, 11, 14. *Fel hyn y dywed Arglwydd Dduw Iſräel: Melldigedig fyddo'r gûr ni wrendy ar eirjau'r cyfammod hwn; yr hwn a orchymmynnais i'ch tadau chwi. Am hynny, fel hyn y dywed yr Arglwydd; Wele fi yn dwyn drwg arnunt, yr hwn ni's gallant fyned oddi wrtho: ynt y gwaeddant arnaf, ac ni wrandawäf hwynt. Am hynny na weddïa dros y bobl hyn, ac na chyfod waedd neu weddi droſtunt: canys ni wrandawäf yr amſer y gwaeddant arnaf o herwydd eu drygfyd.*

8. O's cydfynniaf yn ffyddlon ag Ammodau'r Cyfammod trwy'r hwn y rhoddwyd fi gan fy rhieni i Dduw, y mae gennyf obaith yr edrych Duw arnaf fel un o'i blant cyfammodol. Rhai o'r cenhedloedd a offrymment eu plant i gythreuljaid; ac ni amheua neb, nad oedd y diafol yn chwannog i'w derbyn: Onid yn hytrach o lawer y derbyn Duw y rhai a addunedir iddo ef?

Hanna a addunedodd i roddi ei mâb *Samuel* i'r Arglwydd, cyn ei lunjo ef yn y grôth; a'r Arglwydd a'i cymmerodd, ac a fu gyd â *Samuel*. 1 Sam. i. 11. iii. 19.

Onid oes melldithjon yn perthyn i'r annuwjol a'u plant, wrth y rhai y dywed Duw, *Melldigedig fyddi di a ffrwyth dy fru*? Ac onid oes bendithjon yn perthyn i bobl gyfammodol Duw a'u plant, wrth y rhai y dywed, *Bendigedig fyddi di a ffrwyth dy fru*? Deut. xxviii. 3, 4, 16, 18.

A pha fôdd y buafai yn cyfatteb, i'n rhieni cyntaf a'u hâd fod dan fygythïad marwölaeth yn y Cyfammod Gweithredoedd, pe na buafai i rieni crediniol a'u hâd obaith yn addewidjon bywyd y Cyfammod Grâs? Canys fel hyn y dywedodd yr Ysbryd Glân, *Act.* ii. 39. *I chwi y mae'r addewïd, ac i'ch plant.*

Amlwg

Amlwg yw, fod *plant yr Juddewön*, ynghŷd â'u tadau, n y Cyfammod Grâs. A phan ddaeth yr amſer i'r cenhedl- dd (ar dorriad yr *Juddewön* ymmaith) gael eu *himpjo i ewn yn eu plith* (neu yn eu lle hwynt) i fod *yn gyfrannog r gwreiddyn, a braſder yr olewydden*, mae'n ddiammau d i blant cenhedloedd crediniol dderbynniad i'r Cyfammod yd â'u tadau, megis ac yr oedd i blant yr *Juddewön*: Canys wnaed y Cyfammod yn gyfyngach i'r cenhedloedd nag yr dd i'r *Juddewön*, pan himpjwyd y cenhedloedd i mewn yn lle hwy. *Rhuf.* xi. 17.

Ac yn gymmaint a bod i blant y ffyddlonjaid obaith am n yng Nghyfammod Duw, mae arnaf fi ac eraill ddyled i yflawni Addunedau fy Medydd, pan y'm dodwyd dàn oruch- iliaeth y Cyfammod hwnnw; gan fod yn hyderus, onid ym- rthodaf fi â Duw, na ymwrthod Duw â finnau.

2 Cron. xv. 2. *Yr Arglwydd ſydd gyd â chwi, tra ſyddoch d ag ef; ac o's ceiſiwch ef, chwi a'i cewch ef: ond o's wrthodwch chwi ef, yntef a'ch gwrthyd chwithau.*

9. Yr wyf yn rhwymedig i gyflawni Addunedau fy Me- ydd, pe na buaſai neb erjôed wedi addo felly droſof fi. Ca- ys oni ymwrthodaf â'r diafol a'i hôll weithredoedd, y byd nwir a'i rodres, ac â'r cnawd a'i chwantau pechadurus; oni redaf hôll Byngcjau Ffŷdd Griſt; ac oni chadwâf wynfyd- dig Ewyllys Duw a'i Orchymmynnion; mae'n ddiammau, allaf fi fod mewn ſtad o Jechydwrjaeth byth: Canys, *heb ſancteiddrwydd ni chaiff neb weled yr Arglwydd*, Heb. xii. 14. *Cw.* Moeſwch i mi glywed eich meddwl ynghylch ſtâd echydwrjaeth y'ch galwyd iddi yn y Cyfammod trwy'r rglwydd Jeſu.

Att. 1. Yr wyf yn meddwl, mai mewn ſtâd o golledigaeth genir dŷn; o blegid mai trwy Alwad Duw y'n dygir i ſtâd Jechydwrjaeth.

Rhuf. v. 18. *Trwy gamwedd un* (ſef *Adda*, y dŷn cyntaf) *daeth barn ar bôb dŷn i gondemniad.*

2. Yr wyf yn meddwl, nad yw pawb a alwyd oddi allan r ſtâd hon o Jechydwrjaeth, yn etifeddu Jechydwrjaeth neu ywyd tragywyddol.

Math. xxii. 14. *Canys llawer ſy wedi eu galw, ac ychy- ig wedi eu dewis.*

3. Yr wyf yn meddwl, mai goruchwiljaeth Ordinhadau 'r yfammod, a gweinidogaeth yr Efengyl yn yr Eglwys weledig,

i'r hon y'n derbynjir trwy Fedydd, a feddylir ymma yn gy
ffredinol wrth *ſtad o Jechydwrjaeth*: Yn yr hon 'ſtâd y ma
Jechydwrjaeth i'w chael, a phôb peth ag ſydd trwy Ffy
yn ddigonol i'r diben hynny; er bod llawer yn eu gwrthod
ac felly'n golledig.

Rhuf. i. 16. *O blegid gallu Duw yw'r efengyl, er jech
ydwrjaeth i bôb un a'r ſydd yn credu.*

4. Yr wyf yn meddwl, mai 'ſtâd wynfydedig yw 'ſtâd
Jechydwrjaeth i'r ffyddlonjaid ſy'n gywir yng Nghyfammo
Duw; ac felly yn meddu yn wîr ar y Jechydwrjaeth honno
Canys lle'r oeddynt yn elynjon mewn meddwl, ac yn blan
digofaint, y maent yn blant annwyl ac yn bobl briodol i Dduw
lle'r oeddynt wedi eu colli, ac yn feirw, hwy a gafwyd, ac
aethant yn fyw; lle'r oeddynt yn dlawd ac yn druain, hw
a gawſant y perl gwerthfawr, a meddïant o'r maes lle mae
tryſor gwerthfawr yn guddjedig. *Math.* xiii. Lle'r oeddy
yn halogedig ac yn ffiaidd, hwy a lanhäwyd, *a ſanctteiddjwy*
ac *a gyfiawnhäwyd, yn enw yr Arglwydd Jeſu, a thr
Ysbryd ein Duw ni*, 1 Cor. vi. 11. A dedwydd fyddant y
eu dïwedd.

Luc ii. 29, 30. *Yr awr hon, Arglwydd, y gollyngi dy w
mewn tangnefedd, yn ôl dy air: Canys fy llygaid a welſa
dy jechydwrjaeth.*

Dad. xiv. 13. *Gwyn eu bŷd y meirw y rhai ſy yn mar
yn yr Arglwydd o hyn allan, medd yr Ysbryd, fel y go
phwyſont oddi wrth eu llafur; a'u gweithredoedd ſy yn
canlyn hwynt.*

Cw. Pa fôdd y gwybyddwch pa un a ydych yn wîr yn
'ſtâd wynfydedig hon o Jechydwrjaeth, ac yn meddu rhan yn
Cyfammod Grâs?

Att. 1. Wrth fy nghydffurfiad ag Ammodau'r Cyfammo
Canys o's wyf fi yn wîr yn ymwrthod â'r diafol a'i hô
weithredoedd; o's wyf fi yn wîr yn ymwrthod â hôll chwan
au pechadurus y cnawd; o's wyf fi yn wîr yn credu hô
Byngcjau Ffydd Criſt; ac o's wyf fi yn wîr ymröus i gad
o honof wynfydedig Ewyllys Duw a'i Orchymmynnion, ac
rodio yn yr unrhyw hôll ddyddjau fy mywyd: yna gall
obeithjo ſy mod yn wîr yn aelod i Griſt, yn blentyn i Ddu
ac yn etifedd Teyrnas Nefoedd; ac felly yn 'ſtâd o Jechydw
jaeth yn ddiammau.

2. O

2. O's wyf yn ëwyllyſgar i ymadel â phôb elw anghyfiawn, chyfrannu o'r meddiant ſy gennyf mewn gweithredoedd o ugaredd, ac yn barod o'm calon i dderbyn Criſt yn awyddus n y mae yn fy ngalw, yr hwn yw Awdwr fy Jechydwrjaeth, Chyfryngwr y Cyfammod; yna'r wyf yn gobeithjo fy mod wſt yn y Cyfammod, ac yn 'ſtâd Jechydwrjaeth.

Zachëus, pan alwödd Criſt arno, a ddaeth attö *ar frys, ac i derbynjodd yn llawen*; a *roddodd hanner ei ddâ i'r tlodi*; a pha beth bynnag a ddygaſai oddi ar *neb trwy gamchwyn*, a dalodd efe yn ôl *ar ei bedwerydd*. Ac yna *'r Je a ddywedodd wrtho, Heddyw y daeth jechydwrjaeth i'r hwn*. Luc xix. 5—9.

3. O's wyf fi yn gweled Graſau 'r Cyfammod ynnof fy hun, n fy adnewyddu yn y dŷn oddi mewn; ſef, càlon newydd ac sbryd nëwydd, yn fy nghymmell i lynu wrth Ddeddfau Duw, 'w gwneuthur hwynt a'u cadw; yna gallaf obeithjo am rah n Jechydwrjaeth y Cyfammod newydd: Canys felly mae ddewid y Cyfammod.

Ezec. xxxvi. 26, 27. *A rhoddaf i chwi gàlon newydd, yſbryd newydd hefyd a roddaf o'ch mewn chwi; a thynnaf y ſdalon garreg o'ch cnawd chwi, ac mi a roddaf i chwi gàlon ig. Rhoddaf hefyd fy Ysbryd o'ch mewn, a gwnâf i chwi rodio yn fy neddfau, a chadw fy marnedigaethau, a'u gwneuthur.*

Cw. Pa beth a wnewch pan weloch y'ch bod wedi byw yn wrthwyneb i'ch Cyfammod â Duw dros yr amſer a aeth heibio?

Att. 1. Mi ddylwn ryfeddu Hirymaros a Dajoni Duw, na ddarfu am danaf yn y cyflwr echrydus hynny; ac onid ê, buaſwn yn ddiobaith yn golledig byth bythoedd.

Galar. iii. 22. *Trugareddau'r Arglwydd yw na ddarfu am danom ni; o herwydd ni phalla ei doſturïaethau ef.*

2. Mi ddylwn ddyfal geiſio Duw mewn aml Weddïau; canys y mae efe yn fy annog i wneuthur felly, ar ôl troſeddu yn ei erbyn.

Jer. xxix. 12, 13, 14. *Yna y gelwch chwi arnaf, ac yr ewch, ac y gweddïwch arnaf fi, a minnau a'ch gwrandawaf. Ceiſiwch fi hefyd, a chwi a'm cewch, pan y'm ceiſioch â'ch hôll gàlon. A mi a adawaf i chwi fy nghael, medd yr Arglwydd, a mi a ddychwelaf eich caethiwed.*

3. Mi ddylwn yn bruddaidd ymoſtwng ger bron Duw, a

chyffeſu fy mhechodau; canys felly y rhoddir gobaith faddeuant.

1 Joan i. 9. *O's cyfaddefwn ein pechodau, ffyddlon yw efe a chyfiawn, fel y maddeuo i ni ein pechodau, ac y'n glanhâo oddi wrth bôb anghyfiawnder.*

4. Mi ddylwn, gyd â mawr ofid a thriſtwch calon, edifarhâu am fy mhechodau, ac ymchwelyd oddi wrthunt at Dduw.

Jöel ii. 13. *Rhwygwch eich calon, ac nid eich dillad; ac ymchwelwch at yr Arglwydd eich Duw: o herwydd graſlawn a thrugarog yw efe, hwyrfrydig i ddigofaint, a mawr ei drugaredd, ac edifeirjol am ddrwg.*

Act. iii. 19. *Edifarhêwch gan hynny, a dychwelwch, fel y dileer eich pechodau.*

5. Mi ddylwn yn ddioed, yn ewyllyſgar, yn gydwybodol, ac yn barchus, adnëwyddu fy Nghyfammod â Duw yng Nghyſtadl ryngdod Criſt Jeſu, gan gymmeryd ei jau ef arnaf o'r newydd; canys y mae efe yn fy ngalw.

Math. xi. 29. *Cymmerwch fy jau arnoch, a dyſgwch gennyf; canys addfwyn ydwyf a goſtyngedig o gâlon: a chwi a gewch orphwyſdra i'ch eneidjau.*

Eſay lv. 3. *Gogwyddwch eich clûſt, a deuwch attaf; gwrandêwch, a bydd byw eich enaid: a mi a wnâf gyfammod tragywyddol â chwi; ſef, ſicr drugareddau Dafydd.*

2 Cron. xxix. 10. *Yn awr y mae yn fy mryd i wneuthur cyfammod ag Arglwydd Ddaw Iſräel; fel y trô ei ddigofaint llidjog ef oddi wrthym ni.*

Cw. Pa beth a wnewch pan wybyddoch y'ch bod trwy Griſt yn 'ſtâd yr Jechydwrjaeth a gynhwyſir yn y Cyfammod?

Att. 1. Y mae i mi, yn gyntaf, fawr ddiolch i 'm Tâd nefol, yr hwn a 'm galwödd i 'r cyfryw 'Stâd wynfydedig.

Col. i. 12, 13. *Gan ddiolch i 'r Tâd, yr hwn a 'n gwnaeth ni yn gymmwys i gael rhan o etifeddïaeth y ſaint yn y goleuni: Yr hwn a 'n gwaredodd ni allan o feddïant y tywyllwch, ac a 'n ſymmudodd i deyrnas èi annwyl Fâb.*

2. Mi ddylwn, yn ail, ddyfal ymholi, rhag i wâg hyder fy nhwyllo.

Gal. vi. 3, 4. *O blegid o's tybja neb ei fod yn rhyw beth, ac yntef heb fod yn ddim, y mae efe yn ei dwyllo ei hun. Eithr profed pôb un ei waith ei hun; ac yna y caiff orfoledd ynddo ei hun yn unig, ac nid mewn arall.*

3. Mi

3. Mi ddylwn arferyd pôb moddion buddjol am barhâad
d y dïwedd; yn enwëdig, gweddïo Duw er i'm cymmorth
yn grŷf yng Nghrift Jeſu, fel na lithrwyſ oddi wrtho.
Sal. lxxx. 17, 18. *Bydded dy law dros ŵr dy ddeheulaw;*
thros fâb dŷn yr hwn a gadarnhêaiſt i ti dy hun. Felly
chiliwn yn ôl oddi wrthyt ti: bywhâ ni, a ni a alwn ar
enw.
Cw. Pwy foddjon fydd fuddjol i chwi arferu tu ag at bar-
yn 'ſtâd o Jechydwriaeth hyd y dïwedd?
Att. 1. Mi ddylwn roddi pôb dïwydrwydd i ſicrhâu fy hawl
Nghrift; canys pan fwyf fuſgrell a diofal, y mae'r ge-
yn cael fwyaf o fantais yn fy erbyn.
2 Ped. i. 10. *O herwydd pa ham yn hytrach, frodyr, bydd-*
ch ddïwyd i wneuthur eich galwëdigaeth a'ch etholedi-
eth yn ſicr: canys tra f'och yn gwneuthur y pethau hyn,
lithrwch chwi ddim byth.
2. Mi a ddylwn ddyfal ddiſgwil wrth Dduw yn nyled-
yddau Crefydd, cyhoedd a dirgel; fel y chwanegir fy nerth
erbyn fy ngelynjon ysbrydol o ddŷdd i ddŷdd.
Diar. viii. 34, 35. *Gwyn ei fŷd y dŷn a wrandawö arnaf,*
a wilio yn ddyfal beunydd wrth fy nryſau, gan warchod
th bŷſt fy mhyrth i. Canys y neb a'm caffo i, a gaiff
yd, dc a feddïanna ëwyllys da gan yr Arglwydd. Heb.
25, 26.
3. Mi ddylwn ochelyd cymdeithas dynjon cyfeiliornus ac
uwjol.
2 Ped. iii. 17. *Ymgedwch rhag eich arwain ymmaith*
wy amryfuſedd yr annuwjol, a chwympo o honoch oddi
th eich ſicrwydd eich hun.
Sal. cvi. 35. *Iſräel a ymgymmyſgaſant â'r cenhedloedd,*
a ddyſgaſant eu gweithredoedd hwynt.
1 Cor. xv. 33. *Na thwylller chwi; y mae ymddiddanjon*
wg yn llygru moeſau da.
4. Mi ddylwn ochelyd pôb hunan-hyder a balchder ysbryd;
n ymddiried yn Nuw, ac ymddwyn yn oſtyngedig: Canys
beilchjon a'r hunan-hyderus a ſyrthjant, a'r gweinjon go-
ngedig a gynhelir.
1 Ped. v. 5. *O blegid y mae Duw yn gwrthwyneb u y*
ilchjon, ac yn rhoddi grâs i'r rhai goſtyngedig.
Diar. xvi. 18. *Balchder ſydd yn myned o flaen dinyſtr;*
uchder ysbryd o flaen cwymp.

Rhuf.

Rhuf. xi. 20. *Trwy anghrediniaeth y torrwyd hwy[n]*
ymmaith, a thithau ſydd yn ſefyll trwy ffydd. Na ſy[d]
uchelfryd, eithr ofna.

5. Mi ddylwn atteb pôb profedigaeth y ſo'n fy nhemtio
wrthgiliad megis *Jephtha*, Barn. xi. 35. *Myfi a agorais*
ngenau wrth yr Arglwydd, ac ni allaf gilio. Ac fel *Da*
fydd,

Sal. cxix. 106, 111. *Tyngais, a chyflawnaf, y cadwn farn*
edigaethau dy gyfiawnder. Cymmerais dy orchymmynnio
yn etifeddiaeth dros byth; o herwydd llawenydd fy nghalo
ydynt.

Cw. Pwy yſtyrjaethau ſy'n eich cymmell i lafurio am ba
hâad yn y ſtâd o Jechydwrjaeth?

Atr. 1. Oni pharhâaf yn ſtâd Jechydwrjaeth, collaf ffrwy
yr hôll boen a gymmerais, a'r hôll amſer a dreuliais yn
hylch Crefydd erjôed; fel adeiladaeth dreulfawr yn myned y
ofer o eifiau ei gorphen.

2 Joan viii. 9. *Edrychwch arnoch eich hunain, fel n*
chollom y pethau a wnaethom, ond bod i ni dderbyn llaw
wobr. Pôb un ag ſy yn troſeddu, ac heb aros yn nyſgeidi
aeth Criſt, nid yw Duw ganddo ef. Yr hwn ſydd yn are
yn nyſgeidiaeth Criſt, hwnnw y mae'r Tâd a'r Mâb gandd

2. Mae'r rhai a wrthgiliant oddi wrth Grefydd o'u bôdd
yn ſyrthjo i golledigaeth (yn gyffelyb i gwymp Satan, yr hw
a adawödd ei drigfa ei hun, Jud. 6.) yn fwy eu bai a'u barn
ac yn anhawſach i'w dychwelyd, nâ chyn iddunt adnabo
Duw gyntaf erjôed.

Rhuf. xi. 22. *Gwêl am hynny ddajoni a thoſter Duw*
ſef, i'r rhai a gwympaſant, toſter; eithr dajoni i ti, o'
arhoſi yn ei ddajoni ef: o's amgen, torrir dithau hefyd ym
maith.

2 Ped. ii. 20, 21, 22. *Canys o's, wedi iddunt ddiangc odd*
wrth halogedigaeth y bŷd, trwy adnabyddiaeth yr Arglwydd
a'r Achubwr Jeſu Criſt, y rhwyſtrir hwy drachefn â'
pethau hyn, a'u gorchfygu, aeth diwedd y rhai hynny y
waeth nâ'u dechreuad. Canys gwell fuaſai iddunt, fod he
adnabod ffordd cyfiawnder, nag wedi ei hadnabod, troi odd
wrth y gorchymmyn ſanctaidd, yr hwn a draddodwyd iddunt
Eithr digwyddodd iddunt yn ôl y wîr ddiareb, Y cî a ym
chwelodd at ei chwydiad ei hun; a'r hwch, wedi ei golch
i'w hymdreiglfa yn y dom.

Heb

Heb. vi. 4, 5, 6. *Canys ammhoſſibl yw i'r rhai a oleïwyd waith, ac a brofaſant y rhôdd nefol, ac a wnaethpwyd yn rannogjon o'r Yſbryd Glân, ac a brofaſant ddajonus air Duw, a nerthoedd y bŷd a ddaw, ac a ſyrthjant ymmaith, adnewyddu drachefn i edifeirwch; gan eu bod yn ailgroeſljo iddunt eu hunain Fâb Duw, ac yn ei oſod yn watwor.*

Heb. x. 26—29. *Canys o's o'n gwirfodd y pechwn, ar derbyn gwybodaeth y gwirjonedd, nid oes aberth dros hodau wedi ei adel mwyach; eithr rhyw ddiſgwil ofnadam farnedigaeth, ac angerdd tân, yr hwn a ddifa y rthwynebwyr. Yr un a ddirmygai gyfraith Moſes, a ddai farw heb drugaredd, dan ddau neu dri o dyſtjon: Pa nt mwy cosbedigaeth (dybygwch chwi) y bernir haeddu hwn a fathrodd Fâb Duw, ac a farnodd yn aflan waed cyfammod, trwy'r hwn y ſanctteiddjwyd ef, ac a ddifenwd Yſbryd y grâs?*

3. I'r rhai a barhâant, yn unig, y bydd Jechydwrjaeth.

Math. x. 22. *Yr hwn a barhâo hyd y dïwedd, efe fydd dwëdig.*

Dad. ii. 10. *Bydd ffyddlon hyd angau, a mi a roddaf i goron y bywyd.*

Dïwedd y RHAN Gyntaf.